

1947

సాహిత్యలత

18వ కుసుమము

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము
తేలప్రోలు (కృష్ణ)

హిందూ మతము

గ్రంథకర్త

శ్రీ కర్ణపాలెం కృష్ణరావు

2 సాపితము
+
1935 ౭నవరి

౪౮ నా' కుడు

శ్రీ కృష్ణరావు

గిరిస్

1942

0-75

రాజ పోషకులు

- శ్రీ డిటుహరి రామయ్య శ్రేష్ఠి గారు, చీరాల.
- శ్రీ జాగర్లమూడి పుష్పస్వామి చౌదరిగారు, కారంచేడు.
- శ్రీ కుమార రాజాగారు, నన్నరావుపేట.
- శ్రీమాన్ చిక్కివర్తుల రంగచార్యులుగారు, దర్శి అగ్రహారము.
- శ్రీ ఉప్పుటూరి వెంకట పున్నయ్యగారు, యం. యల్., సి.

గుంటూరు.

పోషకులు

- శ్రీ రావుబహదూర్ రావుల సుబ్బారావు పంతులుగారు, చీరాల.
- శ్రీ యార్లగడ్డ వెంకటేశ్వర్లు చౌదరిగారు, కుంకలమచర్ల.
- శ్రీ దగ్గుపాటి పాపయ్య చౌదరిగారు, కారంచేడు.
- శ్రీమాన్ గంజాం రాఘవాచార్యులుగారు, M. B. B. S.

మెడికల్ అఫీసరు - ఒంగోలు.

- శ్రీ రావుబహదూర్ తెల్లాకుల జాలయ్య శ్రేష్ఠి గారు,
మునిసిపల్ చైర్మన్ - గుంటూరు.

- శ్రీ చూడేటి శ్రీశైలము, పానకాలు గ్రా కంపెనీవాడు, గుంటూరు.
- శ్రీ ఈదరి వెంకటాచార్య పంతులుగారు, గుంటూరు.
- శ్రీ గరికపర్తి నాగభూషణదేవరగారు, సచి రిజిస్ట్రారు.
- శ్రీ మద్ది వెంకట రంగయ్యగారు, గుంటూరు.

తొలి నుడి

శ్రీ కర్లపాలెం కృష్ణరావు గారి నామము ఆంధ్ర వాఙ్మయలోకమునకు చిరపరిచితమే. వారితవరస పెక్కు అమూల్యాభరణముల రచించి ఆంధ్రమాత నలంకరించి యుండిరి. “హిందూ మతము” ను నది ఇప్పటికి కడపటిది. వారిచివరకు సమకూర్చిన మల్లెపూలదండలో నిది పదు నెనిమిదవ పూవు. తక్కిన కుసుమములలో దేనికిని నిది తీసిపోవునది గాదు,

ఆంధ్రుల యొక్క జాతీయజీవితములో పలువురు సంస్కర్తలచే ప్రవేశ పెట్టబడిన మార్పులును, వానివలన సంఘమున కొనగూడిన బల సౌష్ఠవములును చక్కగ నీ “హిందూ మతము” ప్రదర్శించుచున్నది. హిందువులలో సాంఘిక జీవితమును ఆధ్యాత్మిక జీవితమును భిన్నరంగములు గావు గనుక ప్రధానముగ సాంఘిక జీవితమును వర్ణించు, నీనవలకు హిందూ మత మని పేరిడిన సమంజసమే.

తైలిమృదువుగను సరళముగను నున్నది. విషయమునకు తగిన భాష యుపయోగింపబడినది. భాషములు శ్రీశ్రీముగ నుండక సంస్కారమును బోధించునవి యైనను రమ్యముగ నుండి చదువరుల హృదయములను వశపరచు కొనునవిగ నున్నవి.

ఆంధ్రపాఠక మహాశయులు సాదరముగ నీ చిన్న గ్రంథమును స్వీకరించి, మచికొన్ని పూవులను సాహిత్యలత పూచునట్లు తోడ్పడుదురుగాక యని కోరుచున్నాను.

పున్నవ లక్ష్మీనారాయణ,

శ్రీ పద్మనాభ స్వామి వారికి
శ్రీ ఆత్మోలు (కృష్ణ)

“ శ్రీ కర్ణపాలెం కృష్ణారావు గారు “ హిందూ మతము ” అనే
నవలికలో వివాహ విధానాన్ని చిత్రించారు. శ్రీ పునర్వివాహము చాలా
చిక్కులతో కూడినది. ఇందులో చూపిన పాత్రలు అందరూ ఉత్తములే.
అందుచేతనే సంఘవిరుద్ధ మైనా చివరకు పరిణయం ఫలవంత మైనది.
సంశయాస్పదులైనవారు, వీరువులు, ఈ నవలిక చదివి సాహసం
తెచ్చుకొని సత్కార్యోన్ముఖులౌతారని ఆశయం. ”

నవ్య సాహిత్య పరిషత్తు,
గుంటూరు,
జూన్ ౧౧, ౧౯౪౨. }

శివ శంకర శాస్త్రి.

“ అంకితము ”

—:0:—

తన ధనంబును బ్రవిరా విధానములకు,
తన ధనంబును పేద విద్యార్థులకును,
తన ధనంబును దేవతాస్థాపనలకు,
నిచ్చు. వెంకట పున్నయా హెచ్చుగాను.

చేశ నేవను చేసెడు భీరు డితడు
ఘోరియును, త్యాగి, వెంకట పున్నయాహుః
దాడి తప్పడు అపదలందునైన,
ఇతని కర్పింతు నతిపేడ్క “ హిందు మతము ”.

గ్రంథకర్త.

సంపాదకీయము

శ్రీ ఉప్పూరి

వేంకట పున్నయ్య గారు, యం. యల్. సి,

పీరికి మొదటి సంచియు హిందూ మతము నెడ భక్తి మెండు. మానవునికి దేశ సేవ యెంతటి ముఖ్యమో, మత సేవగూడ నంతటి అవసరమే నని వీరి నమ్మకము. స్వామి ప్రద్ధానందులవారి శిష్యులు శ్రీ వేళవణ్ణునిగారి ప్రోత్సాహమున గుంటూరులో వీ రొక “ఆంధ్రశుద్ధి సంఘము” స్థాపించి, అన్య మతస్నేహకార మొనర్చిన మూడు వేల భాగతీయులకు శుద్ధి సంస్కార మొనరించి, పుడల హిందూ మతమున ప్రేరించెరి.

శ్రీ వేంకట పున్నయ్య గారు గౌరవ పుర్యాదలుగల ఉన్నత విటుంబమునకు చెందిన వారు. వీరి ధ్యాని దశదిశల వ్యాపించినది. అనేక ప్రజా సంస్థలలోను, విద్యా సంస్థలలోను గౌరవోన్నత పదవుల నంది, మన్ననల నందుకొనిరి. మద్రాసు శాసనసభ్యులై యశము నార్జించు చున్నారు. పీరియెడతెరపితేక, పౌరాణిక, వ్యవహారిక, సానిక, సాంఘిక, సంస్థలందు బాల్గొని అమూల్యమగు మానవ సేవ జేయుచున్నారు.

వీరు చేసిన దాన ధర్మములు లెక్కకు మిక్కుటములు - పేద విద్యార్థులకు భోజనాదికము లిచ్చి విద్య జెప్పించిరి - ఉపనయనములు వివాహములు చేయించిరి - దేవాలయములు, ధర్మ సత్త్రములు, తటాకములు, ఆరామములు, నిర్మించిరి. విద్యార్థుల వసతి గృహము నెలకొల్పిరి. ఇట్లెన్నియో గలవు—

శ్రీమంతు లగు వెంకట పున్నయ్యగారు 1104 సంవత్సరమున జన్మించిరి. వీరి తల్లి అలివేలమ్మ, తండ్రి నరసింహముగారు— వీరు పై శ్లోకాలాలంకారులై స్వసంఘమున కమిత సేవ జేయుచున్నారు — శ్రీ వెంకట పున్నయ్యగారి గ్రంథమును స్వీకరించుట మువాహము—

సాహిత్యలకు బూచిన 18వ కుసుమ మీ “హిందూ మతము” దయా సత్య ధర్మముల మీద అచారపడి యున్న హిందూ మతము, కరుణార్త హృదయులను, ప్రేమ స్వరూపులను, ల్యాగశీలులను, అగు గృహస్థులమూలమున పునీతముకాగలదు - మతమిట్టి బుటుంబముల కాలవాలమై, దీనుల నాదరించి రక్షించినప్పుడే, సంఘముగాని, దేశముగాని, బాగుపడగలదు. ఈ ముఖ్య విషయముల గూర్చి వ్రాయబడిన సాంఘిక నవల యగుట, దీనికి “హిందూ మతము” అని పేరిడిరి. చదువరు లానందింతురు గాక.

సాహిత్యలత }
గుంటూరు }

కర్లపాలెం కృష్ణరావు,
సంపాదకుడు.

*

*

*

నాగమ్మ ఆత్రంతో యిల్లు నాలుగు మూలల తిరిగి సర్దుతున్నది. చురుకైన పిల్ల కావడముచేత, చక్కచక్క తిరుగ గలదు గాని ఆనాడు అంత ఉత్సాహంగాలేదు. ఏదో భరింపరాని ఆవేదనతో బాధ పడు తున్నట్లున్నది. వంట యింట్లో లక్ష్మమ్మ ఒక మూల కూతురుని పెట్టుకొని కంటనీరు గారుస్తున్నది. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా వున్నది. వసారలో మాధవయ్యగారికి యెదురుగా ఒక రైతు కూర్చొని వున్నాడు. నాగమ్మ వచ్చి “అమ్మా! ఇంకేమైన సగ్గవలెనా?” అన్నది. లక్ష్మమ్మ ఆమాట వినిసిచుకోకుండా, “ఇంత జబ్బుగా వున్నప్పుడు యిన్నాళ్ళనుంచి యెందుకు రైలియ జేయ లేదండీ?” అని వసారలో కూర్చొని వున్న రైతునంక చూస్తూ అన్నది. వంటయింటికి వసారకు మధ్య వక ద్వారబంధము తలుపు వున్నది. వంటయింట్లో కూర్చొన్న వాళ్ళు యెదురుగా వసారలో వున్న వాళ్ళను చూడవచ్చును. అప్పుడే ముప్పేట నుంచి వచ్చిన రైతు శేషయ్య “ఇన్నాళ్ళనుండి జ్వరము వస్తున్నది. అందరూ మామూలు

హిందూ మతము

జ్వరమేనని అనుకొన్నారు. నాటుమగదు యిప్పించారు. దినములు గడచిన మీదట అది విషజ్వరమని ఇంగ్లీషు వైద్యులు చెప్పారు. ఇప్పుడు ఇంగ్లీషు వైద్యము చేయిస్తున్నారు. భయము లేదనీ, తాము తప్పకుండా బాగుచేసావని డాక్టరు అన్నారట. అంతకుంటే డాక్టరు యేమి చెపుతారు? చెప్పండి!” అన్నాడు లక్ష్మమ్మవంకమానూ శేషయ్య.

అభిమన్యుని మృతిని గూర్చి విన్నప్పుడు అర్జునుని ముఖము కళా విహీన మైనదట! - “గోవిందరావుకు జబ్బుగా వున్నది. జీవితాశలేదు” అని విన్నప్పుడు మాధవయ్యకు అపాదమస్తకము మాగుజెందెనది. నిశ్చేష్టియై అతడు వసారాలో ఒక పాతికుర్చీమీద కూలబడాడు చదువుకొంటూ చదువుకొంటూవున్న చేతిలోని కాగితములు తెలియకుండా జారి క్రిందబడ్డాయి.

ఆ కుర్చీ పురాతనపుది. — ఒక చేయి వూడిపోయినా, దానినే అనుకూలించి వాడుకొంటున్నాడు. మాధవయ్య తాలూకా ఆఫీసులో స్వల్ప జీతముతో పనిజేస్తున్న గుమాస్తా - నెలవారకు జీతమువస్తే, ఆ వచ్చినవి వచ్చినట్లు ఉప్పువాళ్ళకు పప్పువాళ్ళకు సర్ది, ఒకటో, రెండో మిగుల్చుకొని, మళ్ళీ జీతము వచ్చేవరకు కాలక్షేపము చేసుంటాడు. ఈ పూట అల్లుడికి ప్రాణముమీదికి వచ్చినదని వార్త వస్తే, వెళ్ళుటకు ప్రయాణ ఖర్చుకుగూడా యింట్లోలేదు. భయంతో ఆరాటపడుచున్న ఆతని మనస్సులో చిత్రీవిచిత్రంగా అనేక రంగాలు జరుగుచున్నాయి. అర్ధనిమిషము సేతుడై కుర్చీలో కూలబడి వున్నాడు.

నాగమ్మ మాధవయ్య అన్నకుమార్తె - చిన్నతనం లోనే తల్లి దండ్రులు కరువైనారు. మాధవయ్య ఆ పిల్లను గారాబంగా పిపించు తున్నాడు. వయసుకు పన్నెండేళ్ళు అయినా, బొద్దయిన పిల్లగావ డముచేత చూపులకు పదునాలుగేండ్ల పిల్లవలె వుంటుంది. సహజంగా సౌందర్యవతి - వయసు శరీరానికి మరింత అందాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. బాగా చదువను, వ్రాయను నేర్చినది. చూస్తే గ్రహించగల ఊహ, ఊహకు దగిన నేర్పు వున్నాయి. వీటన్నిటికీ వోడు, నాగమ్మదగ్గర మంచి వినయ విధేయత లున్నాయి. అందుకల్లా ఆమెను ప్రతి వారు గౌరవించి ఆదరిస్తారు.

నాగమ్మ వసారాలోకి వచ్చి, “నాన్నా! ఇంకా యెందుకు కూర్చోటం” అన్నది. మాధవయ్య ఆ మాట వినిపించుకోలేదు. అతని ఆలోచనలలో అతను మునిగి తేలుతున్నాడు. నాగమ్మను కళ్ళెత్తిచూడనైనా చూడలేదు. నాగమ్మ మళ్ళీపలుకరించింది. అప్పుడు తెలివిదెచ్చుకొని “ఏమిటమ్మా! అంటావు?” అన్నాడు. “ఏమీ లేదు. వెంటనే బయలుదేరితే దీపాలు పెట్టువేళకయినా చేరవచ్చును గదా. అన్నాను”

“ఔనమ్మా! వెళ్లక చేసేదేమున్నదీ? బయలుదేరుదాం, యిప్పుడే-! మీ అమ్మయేదీ?” అన్నాడు.

నాగమ్మ మాధవయ్యను “నాన్నా” అని, ఆయన భార్యను “అమ్మా” అని పిలుస్తుంటుంది.

హిందూ మతము

లక్ష్మమ్మ కూతురిని ఓదార్చి, తాను కంటిని తుడుచు కొంటూ “అన్ని కష్టాలు మనకే రావాలి?” అనుకొంటూ వచ్చింది. మాధవయ్య అమ్మను చూచి “శేషయ్య యెప్పుడు తినివచ్చాడో అక్కడ - రెండు మెంతుకులుంటే పెట్టండి. తింటాడు.” అన్నాడు.

“అన్నం తేలే ? చోటెడంత మిగిలి వున్నది-రేచిరా, శేషయ్య!” అంటూ, లక్ష్మమ్మ, శేషయ్యకు అన్నము పెట్టమని నాగమ్మతో చెప్పింది.

ఇరుగు పొరుగిండ్లలో యెక్కడనయినా కొంత వైకము చేబగులు తెవ్వనమని మాధవయ్య భార్యకు జెప్పి, పంపి, “భగవంతుడా! ఇలాంటి జబ్బులు నాకు రాకూడదా? బ్రతికి బట్టగట్ట వలసిన యువకులకా రావలసినది? ఇంకా నన్నెన్నాళ్ళు బాధించు తావు తండ్రీ!” అని భగవంతుని ప్రార్థించుకొంటున్నాడు. ఆయనకు వయస్సు యాభై యేండ్లు మించకపోయినా, కుటుంబబాధలు బాధ్యతలు మిక్కుటమై అతనిని ఆ కాల వృద్ధుని జేసినయి. అతని జుట్టు కాగా తెల్లబడి, శరీరము శుష్కించి పోయింది. రాత్రింబగళ్ళు అంతులేని ఆలోచనలు - పాపము! నిద్రపోవుటకు ప్రయత్నించి కళ్ళుమూసుకొంటాడుగాని మనసు మాత్రబడదు. రాత్రిపూట అలా యెంతసేపు ఆలోచిస్తుంటాడో అతనికి తెలియదు. చాలీచాలని జీతనమునకు శరీరాన్ని అమ్ముకొన్నందుల కెందు అనేక పర్యాయములు విచారపడ్డాడు. ఏ వ్యాపారము చేసుకొన్నా, యీ సరికి

కొంత ధనము చేపట్టి, కొంత అస్తికి ఆధికారిగా వుండేవాణ్ని గదా అని అనుకొన్నాడు. వ్యాపారము మాత్రము అంతలేలిక గావున్నదా? అందులోగూడ నష్టపడి కష్టాలపాలైన వారెందరు లేరు? ఎవరి అదృష్టం వాళ్ళది- 'రాకెట్' మానవు హానివృద్ధులు మహారణ్యంబులో దాగినా' అని, మళ్ళీ తానే సమాధానము చెప్పుకొన్నాడు. ఇంతలో శేషయ్యవచ్చి "బాబుగామా! బండి తెచ్చేదా?" అన్నాడు. "అది! శేషయ్యా! బాగా పోయ్యే గుడ్డపుబండి తీసుకొని రా, ఒక పావలా యెక్కువైనా, సరే, మంచిదిగా చూడు" అని మాధవయ్య అన్నాడు.

మాధవయ్య ఉన్నదున్నట్లు మళ్ళీ అమావకుడు. తెలివి లేటలగలవాడేగాని, అలోచనలు స్వతంత్రంగా వుండవు. ప్రతి స్వల్ప విషయానికి యితరుల సలహాలనుతీసుకొంటాడు. దయాదాక్షిణ్యాలు గల జారిగుండె అతనిది. వ్యక్తిగతంగా ధైర్యంతో యేపని చెయ్య లేడు. మంచిగాని, చెడుగానీ. ఇదిమంతోనాటు నడుస్తానంటాడు. కష్టాలను ధిక్కరించి, నిలువబడే దైన్యసాహసాలు లేనందువల్ల అన్నింటికీ భయపడుతాడు. ఉన్న యిబ్బందులను సర్దుకోలేక, ఉక్కిరి బిక్కిరి అవుతాడు. నాగమ్మను ఊహతెలిసినప్పటినుండి, ఉచితమైన ఉపాయాలు, సలహాలు చెబుతూ, మాధవయ్యకు కొంత సహాయంగా వుండి. ఆ యింట్లో యిప్పుడు మాధవయ్య తలఘాలు తెలుసుకొని సమయానుకూలంగా, ఉపచారాలు చేస్తూ, కనిపెట్టుకొని ఉండేది.

హిందూ మతము

నాగమ్మ ఒక్కతే- “ఈ బంగారు బొమ్మను యేలుకొనుటకు యే మహాద్యస్తవంతుడు పుట్టి వున్నాడో?” అని మాధవయ్య అనుకొంటుండేవాడు. నాగమ్మను ఒకయ్య చేతిలోబెట్టి, దణ్ణంబెట్టిన తరువాత, ఆ యింట్లో తనను గూర్చి, అంత శ్రద్ధగా విచారించే వాళ్లుండేరేమోనని, మాధవయ్యకు భయము. - ఈడు వచ్చిన పిల్లను యెన్నాళ్ళు వుంచుకొంటాడు యింట్లో? ఇప్పటికే యిష్టము వచ్చినట్లు మాట్లాడుతున్నారు లోకులు.

వాకిట్లో గుర్రపుబండి వచ్చి ఆగింది. నాగమ్మ లక్ష్మమ్మ యిల్లుపర్ది, ప్రయాణమైనారు. బండిలో నలుగురు కంటే మించి యెక్కో కూడదని బండివాడు అన్నాడు. అందువల్ల శేషయ్యను వెనుకనుండి నడిచిరమ్మన్నారు. శేషయ్య కష్టముచేయగల రైతు. బాగా నడువగల ఓపిక వున్నది. ముప్పేట అగ్రహారము టేకూరికి మూడుమైళ్ళకంటే యెక్కువ దూరముండదు. అందువల్ల శేషయ్య “నేను మెల్లగా నడచి వస్తాను. మీరు బండిలో యెక్కండి” అన్నాడు. బండిలో మొదట మాధవయ్య యెక్కాడు. నాగమ్మ, సీతమ్మ కూర్చొన్న తర్వాత లక్ష్మమ్మ యెక్కింది. “దేపాలువెట్టే సరికి చేరగలము.” అని అంటూ, బండివాడు గుర్రమును కొరడాతో కదిలించాడు. బండిసాగగానే ఒకటి రెండు దుశ్శకునములు యెదురు పడ్డాయి. మాధవయ్య గ్రహించాడు, లోలోన కుమిలిపోతున్నాడు. అప్పుడే బండి కనుచూపుమేర దాటి పోయినది.

రెండవ ప్రకరణము

పువ్వుమాసపు ప్రాతః కాలము. బాలభానుడు తన శతసహస్ర కిరణములతో తూర్పున గోచరిస్తున్నాడు. పూలమొక్కల మీద చల్లబడిన మంచి ముత్యాలవలె మంచు బిందువులు సూర్యరశ్మికి తళతళ మెరుస్తున్నాయి. అప్పటి కింకా చలి వదలలేదు. చలి కింతముల బిగించి, గొడ్బెమ్మల బెట్టుకొనుటకు, బాలికలు గుమ్మడి పూలను యెగబడి కోసుకొంటున్నారు. ఏ చిత్రకారుని చేతకూడా కానంత చక్కగా పంగనామములు దిద్ది, అక్షయపాత్రలతో హరిదాసులు వీధుల వెంట తిరుగుతున్నారు. కులసతలు ముంగిళ్ళ ముగ్గులను దీర్చి తమ చాతుర్యమును ఒకరికన్న మిన్నగ మఱియొకరు ప్రదర్శిస్తున్నారు. పిల్లలలేని యింట పడుచుదనములో నున్న భార్యా భర్తలు, నిద్ర మబ్బులతో కళ్ళు నలుపుకొంటూ లేచి, కాఫికొరకు ఆరాటపడుచున్నారు.

వాసుదేవరావు పడక కుర్చీలో కూర్చొని వార్తాపత్రిక చూస్తున్నాడు. ఇందిర యింట్లోనుంచి వచ్చి, “రైలు వచ్చేవేళ అయింది కదూ! వెళ్ళివస్తారా, అందాక?” అన్నది. “ఆ! వెళ్ళుతాను,

హిందూ మతము

అప్పుడే యెనిమిది గంటలయిందా? చలి యింకా వదలనే లేదు" అని వాసుదేవరావు అంటూవుండగా, సుశీల వచ్చి, "నాన్న గారూ! నేను గూడా మీతో రానా! అన్నది. "రా అమ్మ! బండిమీదనే గదా వెళ్ళేది, రా! పోదాం - మరి, తలన్నా దువ్వుకో లేదేం యింకా?" అన్నాడు.

"ఎంతసేపు నాన్నా! ఇప్పుడు నిమిషములోదువ్వుకోనూ!" అనుచూ సుశీల వెళ్ళింది.

వాసుదేవరావు లేచి, కోటిగాణి బిలిచి, బండి కట్టమని, తాను దుస్తులను ధరించుకొన్నాడు. ఇందిర కాఫీ ఫలహారము తయారు చేసింది. ఇంతలో తండ్రితోపాటు సుశీలకూడా ఫలహారానికి అందుకొన్నది. ఇద్దరు ముచ్చట్లు చెప్పకొంటూ, చలికి వెచ్చ వెచ్చని కాఫీ త్రాగి, లేచివచ్చి, సిగ్గంగావున్న గుజ్జపుబండి నెక్కారు. మొట్టమొదట గుజ్జు చలికి నడువలేక కొంత మొండికివేసినా, చురుకైనా కొరడాదెబ్బలు రెండు తగిలేటప్పటికి పరుగుతుటకు ప్రారంభించింది. "ఇవ్వాలిటి వార్త లేమిటి నాన్నా! పత్రిక జూచావు గదూ?" అన్నది సుశీల.

"ముఖ్య విషయము - వీరేశలింగం పంతులుగారి జన్మదినోత్సవం యింకా నాలుగు రోజులు. దిటు - రాజమండ్రి, బెజవాడ, గుంటూరు మొదలయిన ముఖ్య పట్టణాలలో మంచి వేడుకలు చేసి, పంతులుగారి చిత్రపటము ఊరేగించుతారు. ఆ మహానుభావుడు సాగించిన ఉద్యమ

వ్యాప్తికొఱకు, రాజమహేంద్రవరములో ఒక మాసపత్రికను సాగించుటకు తీర్మానించారు - మనంగూడా ఆ నాడు మన యింట్లో పూజలు చెయ్యాలి..."

“ ఆయనంత గొప్పవాడా ! ”

“ పుణ్యపురుషుడు చేసిన ఉపకారము యెన్ని ఉన్నదా నా మరుపు వస్తుందా! ఎంతమంది ఆనాథలు యీ సంఘానికి బలైతయ్యే వాళ్ళో? ఎన్ని కుటుంబాలు కూలిపోయ్యేవో? అశుభము శుభము దెలియని అమాయకలగు బాలపితంతువులు యెందరు గంగపాలయ్యే వాళ్ళో? వీళ్లను కాపాడి రక్షించుటకు - సంఘాన్ని ఉద్ధరించుటకు, ఆయన పడినపాళ్లు - అనుభవించిన కష్టాలు - చూపిన త్యాగము - వర్ణింపగలమా తల్లీ! ”

“ ఆయన చాలా బాధలకూడా పడ్డాడటగామా? ”

“ బోను; అప్పట్లో అధిక సంఖ్యాకులు ఆయన సాగించిన ఉద్యమాన్ని అరికట్టుటకు నడుములు బిగించారు. మూఢులైన సనాతనులు, దుర్మార్గులే ఆయనను ప్రేరేపించి, హింసించారు. ఆయన యింటమీది కాకిని గూడా వాలనీయడండా బహిష్కరించారు. అంటరానివానికన్న హీనంగా ఆయనను చూచారు. అశుభము, రాళ్ళు, ఆయనమీద విసరి కొట్టేవాళ్ళు. కేశవులుగ్రామ యజ్ఞశాలను రాక్షసులు మలిన పరిచినట్లు, అమహాత్ముడు చేయించే శుభ కార్యాలకు అంతరాయాలు కల్పించారు, ఆయన్ను ఈదేశము నుండి తరిమి వేయాలని గట్టి ప్రయత్నాలు చేశారు. సత్యాగ్రహము ”

తత్పరుడగు ఆ పూజ్యుడు, దురాత్ముల చౌరన్యాలను సహించి, సాహసముతో, యేటికి యెదురీదినట్లు, తన ప్రయత్నాలు సాధించాడు. ఆయన ధర్మమార్గానువరియగుట వల్లను, ఆయన పనులు న్యాయములై సత్యసమ్మతములగుటవల్లను, దైవమనుకూలుడై, ఉద్యమ ప్రాబల్యమునకు తోడుపడ్డాడు. ఈ నాటికి ఆయన పుణ్యమాఅంటూ, యెన్ని సంసారాలో మంగళ ప్రదంగా సాగిపోతున్నయి.”

“బాలవితంతూ వివాహాలు శాస్త్రసమ్మతములు గావనేగదా, యీ పురతనులగో?”

“అవి శాస్త్రసమ్మతములనీ - ధర్మబద్ధములనీ, ఆచరణీయములనీ అనేక పర్యాయములు, పంతులువారు, వారి అనుచరులూ, ధృవ పరిచారు. ఈ విషయమై అనేక వాదోప వాదములు చర్చలు జరిగినయి. పంతులువారి మతము యోగ్యమైనదని పెద్ద పెద్దలే సమ్మతించారు. మానవ హృదయములేని అతినాదాలు కొందరు మాత్రమే, పట్టుదలకొరకు పెనగులాడుతున్నారు.”

“పోనీ, వాళ్ళకిష్టం గాకపోతే, ఆనుసరించకుండా మానుకోరాదూ? ఇంత తీవ్రమైన ప్రతిఘటనమెందుకు?”. “ఆలా వూరుకొంటే, ఆనుకొనుటెందుకు? లోకములో అనేక రకాల మనుష్యులున్నారు.- ఆనవసరంగా పరుల వ్యవహారాలతో జోక్యం కలిగించుకొని, హింసించి, వినోదిస్తుంటారు. భగవంతుడు వీళ్ళకేలాటి శిక్ష విధిస్తాడో?” “ఔను, నాన్నగారూ! మీరన్నట్లు ఆయన మేలు

అంధులు మరువ తగిందిగాదు. అనాథ శరణాలయాలకూడా కట్టించాడట, మొన్న అమ్మగారు చెప్పింది. పరోపకార బుద్ధితో ఆయన జీవితాన్ని సార్థకపరుచుకొన్నాడు. శాస్త్రాలు గీస్తాల్సి-”.

“అసలు దీనికింత తర్కవితర్కాలు అనవసరము. ఆయన అందరిని సుఖపడమని చెప్పాడుగాని, అగ్నిగుండములో దూకమని చెప్పలేదు గద ! చేయరాని అక్రమాలు-అసహజాలు చేసి, అవినీతిపాలై, అమానుషకృత్యాల కాలవాలమై, హేయముగానున్న సంఘాన్ని బాగుజేశాడు. శాస్త్రాన్ని అడ్డము పెట్టుకొని, కృత్రిమ నాటకాలు ఆడుచున్న స్వార్థపరులైన, సనాతనుల ఆటకట్టించి, దిక్కులేనివారికి దిక్కు జూపిస్తూ, వైవద తమగు శరీరాలను, సద్వినియోగం జేయమని చెప్పాడు. దీనికి రాధాంత సిగ్ధాంతా లెందుకు ?”

“అదీగాక, - ఈ ఆత్మ్యాచారులు జేసే పనులన్ని సక్రమమైనవా? శాస్త్రసమ్మతముగాని పనులు యెన్నో చేస్తున్నారు గదా? వాటి కేమి సమాధానము చెబుతారో...?”

“ఏమి చెబుతారు? నోరుమూసుకొని పోతారు...”

“ఆయన మంచి కవీశ్వరుడట. ఆయన వ్రాసిన శకుంతలలోని పద్యాలు కొన్ని మొన్న మా గురువుగారు చదివారు. ”

“పంతులవారి ప్రజ్ఞ సర్వతోముఖమైంది. కండగల జాతీయ భాషలో ఆయన రసవత్తరమైన కావ్యాలు అనేకం నిర్మించారు. కవుల చరిత్ర వ్రాసి ఆంధ్రులకు మహోపకారం జేశాడు. తెలుగులో

హిందూమతము

మొట్టమొదట ఆ య నే నవల వ్రాసింది. ఆ య న “రాజశేఖర చరిత్ర” కు పూర్వం మనకు నవలలు లేవు. ఆ కాలములో వ్యయ ప్రయాసల కోర్కె, ఆయన ప్రతికను నడిపాడు...”

ఒక రైలుస్టేషనుకు చేరి ఆగింది. వా రిరువురు సంభాషణ ఆపి, దిగి స్టేషనులోకి వెళ్ళి విచారించగా, రైలు ఇంకా పది నిమిషములకు వస్తుందన్నారు. ఉభయులు అక్కడ జ్వాలిద కూర్చొని ప్రతికలోని వివిధనా గలు చెప్పుకొంటూ, మళ్ళీ వెనుకటి విషయం జ్ఞాపకమునకు రాగా, “నాన్నా ! వీరపూజలు దేశమంతా చేస్తే యెంత బాగుంటుంది ? అన్ని పండుగలమాదిరిగా...” అన్నది సుశీల.

“వీరులను పూజించుట మన విధి - నారి జీవితములను ధార వోగి, ప్రసాదించిన నారి కష్టఫలమును, అనుభవిస్తూ, వాళ్లను మరిచి పోయి నార్యకు గణులుంటాయా ! వారలను గౌరవించక పోవుట మనలను మనమే ఆగౌరవ పరుచుకొనుట గదూ ? ప్రతి యింటా వీరపూజలు జరుగుటవసరము. ఆంధ్రులలో త్యాగమూర్తులైన ప్రతిభా సంపన్నులు “ఆంధ్ర రత్నము” మున్నగువారు పలువురున్నారు. ఆలభ్యరత్నము నిజముగ “ఆంధ్రులపాలిట రత్నమే-”

“ఆయన రాజకీయంగా పని చేశాడు”

“ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రకంగా వివిధశాఖలలో తమ ప్రజ్ఞా విశేషములను ప్రదర్శించారు. సంఘమునకు రాజకీయము

గూడా ఒక అంగమే - అన్ని అంగములు చక్కగా నున్నప్పుడే, సమాజముగాని దేశముగాని బాగుంటుంది.

“గోపాల కృష్ణయ్యగారు చీరాల వేరాల వారి కొరకు విశేషంగా శ్రమపడ్డారు-”

“కాదు- ఆది అసభ్యము. ఆయన ఒక గ్రామానికనిగాని, ఒక వ్యక్తికనిగాని ప్రత్యేకంగా సేవ చేయలేదు. భారతీయులందరికి ఆయన సేవను అర్పించాడు. చీరాల వేరాలలో ఆయన కొన్నేళ్ళు నివసించాడు. అందువల్ల ఆ గ్రామసులకు ఆయన సాన్నిధ్యము తరుచుగా లభించేది. అప్పుడప్పుడు వాళ్ళకు కావలసిన సలహాలనిస్తూ ఆవసరమైన పనులను చేసి పెట్టేవాడు. ఈ కారణాలవల్ల చీరాల వేరాల ప్రజలకు ఆయన విషయంలో యొక్కవ బాధ్యత వున్నమాట నిజం”.

“చీరాలలో ధనికులు పూవుగున్నారట గదా? వాడైన ఆ ధీరుని పిగ్రిహాన్ని ఆంధ్రదేశంలో నిర్మించి, ఆనందించగూడదా?”

“నిజమే!- వాళ్ళ కెందుల్లోనో ఆ ఆలోచనలు గలుగలేదు”

రైలువచ్చి పేషనులో అగింది. ఇద్దరు లేచివెళ్ళి రైలుపెట్టెలను చూస్తూన డ్లస్టున్నారు. చివర పెట్టెలో నుంచి కమలాకరరావు రెండు బుట్టలు, పెట్టె, పసుపుతో దిగాడు. కమలాకరం పలచగావున్నను అందంగా వుంటాడు. పసుపు, ఎరుపుగోగిన ఒంగారు వన్నె, - విశాల మైన నేత్రాలకు హంస మొఖము - సొగసైన క్రాపు చక్కగా

హిందూ మతము

పున్నయి. సన్నజల్తారు ధోవతి, సిల్క్-షర్టు, విలువైన పాదరక్షలు ధరించాడు. ముంజేతికి ఖరీదుగల చిన్న గడియారము బంగారు గొల్సుతో అమర్చ బడివుంది. కెంపులతో బిగించిన వుంగరము వ్రేలిన మిల మిలలాడుతూ, నూధ్యకిరణములు పడినప్పుడు వింతవింత రంగులను ప్రదర్శిస్తున్నది. అంతపొడుగు అంత పొట్టిగాక మధ్యరకంగా వుంటాడు. సుశీల గబగబా వెళ్ళి అన్న చెయ్యి బట్టుకొని, తేమ సమాచారాలు విచారించి, “పండుగ సెలవులు యెన్నాళ్ళు యిచ్చారు. అన్నయ్యా!” అన్నది. “మధ్య శని ఆదివారములు వచ్చుటచేత ఆరుదినములు సెలవు- ఈ సంక్రాంతి మొగవాళ్ళకంత ముఖ్యమైంది కాదుగదా” అన్నాడు కమలాకరం.

వాసుదేవరావు కూలివానితో కమలాకరం సామాను తెమ్మన మని చెప్పి “పోదారండి” అన్నాడు. కమలాకరం రైలు అధికారులకు టిక్కెట్టు యివ్వగానే ముగ్గురు కలిసి వెళ్ళి బండిలో యెక్కారు.

మూడవ ప్రకరణము

ప్రస్తుతం మన దేశంలో పరిష్కరించుటకు వీలులేకుండావున్న సమస్యలలో ముఖ్యమయినది నిరుద్యోగ సమస్య. ఇది అంటువ్యాధి

లాగున దేశమంతటా వ్యాపించింది. నిజంగా అంటువ్యాధి కంటే అపాయకరమైంది గూడాను. అంటు వ్యాధులను నిర్మూలించుటకు ఆరోగ్యశాఖవారు చాలా శ్రమపడి, విశేషధనము వ్యయము జేస్తున్నారు. అంతకంటే హానికరమైన, యీ నిరుద్యోగ సమస్యనుగూర్చి ఆలోచించినవారు యెవరులేరు. నిరుద్యోగిగా నున్న యవకునికి దుశ్చింతల వలన అనేక వ్యాధులు కలుగవచ్చును. దానివలన అతనికేగాక, ఆ గ్రామమున కంతటికి నష్టమేగదా? ఒక్క ఊణం ఆలోచిస్తే, ఈ నిరుద్యోగులవల్ల దేశమునకు యెన్ని రికాల నష్టమున్నదో, యెంత హానికలుగుతుందో బోధపడుతుంది. ఇంతటి ముఖ్యమును, అత్యవసరమును అయిన విషయాన్ని ఆలోచించినవారు ఇంత వరకు కనుపించలేదు. కాంగ్రెసుమంత్రులు మనవాళ్ళుగదా వాళ్ళ ప్రభుత్వములో నయినా కొంత ఉపకారము జరుగుతుండేమోనని చాలా మంది ఆశపడ్డారు గాని, వాళ్ళు, అంతకు పూర్వమున్న వాళ్ళే మేలనిపించి నుడుకొన్నారు. ఈ గోల యిలా వుండగా ప్రతి సంవత్సరము వందలు, వేలు, విద్యార్థులు కళాశాలల నుండి యోగ్యతా పత్రములతో తయారై వస్తున్నారు. ముందు వాళ్ళను చూచి ఆయినా గ్రహించి పూరుకొనక, తల్లిదండ్రులు తవ బాలరను విద్యాలయాలకు పంపిస్తూ ఆ స్తిపాస్తులను పోగొట్టుకొంటున్నారు. కేవలము ఉద్యోగాలకు మాత్రమే యీ విద్య పనికివస్తుందని అందరికి తెలుసును గదా? “ఉదయిన వారికే ఉద్యోగాలు లేక అల్లాడుతుంటే,

హిందూ మతము

యింకా యెందుకండీ, మీ పిల్లవాడికి యీ విద్య చెప్పిస్తున్నారు?" అని యే తండ్రి నయినా అడిగితే, "అంతకంటే చేసే దేమున్నది?" అంటాడు. ఆ మాట నిజమే! లోకం పాపిష్టి. ఎటుబడితే అటు మాట్లాడుతుంది. చదువించకుండావుంటే, "ఆ ఆబ్బాయికి చదువులేదు, సంధ్యలేదు, బజార్ వెంట తిరుగుతుంటాడు" అని అంటారు. ఆ పిల్లవాడికి తుదకు పెళ్ళికూడా కానీయకుండా చేస్తారు. - పోనీ, ఈ ఇంగ్లీషు చదువు మాన్పించిమన దేశ పరిస్థితులకు అనుకూలించే జాతీయ విద్య చెప్పించదామంటే, - అలాంటి సదుపాయాలు మన కసలు లేవు. కాబట్టి తల్లిదండ్రులు దున్ను చెల్లెనా పడి, తమపిల్లలను యీ విద్యాలయాలకు సంపాదింపబడు. తిరునా తి ఉద్యోగాలు దొరకనీ, దొరకక పోనీ, - ఇదీ యిప్పటి పరిస్థితి -

సూర్య బెజవాడలో స్కూలు ఫయిసలు చదువుచున్నాడు. పెండ్లి కావలసిన పిల్లవాడు. యెలాబోయి యెలా వచ్చినా యిబ్బంది అని తండ్రి అతనికి చదువు చెప్పిస్తున్నాడు. బెజవాడలో అతని విద్యాభ్యాసమునకుగాను నెలకు ఇరవై అయిదు రూ యిలు ఖర్చు అగుచున్నది. విద్యార్థి దశలోనున్న హాడిలో చాలా మందికి ధనాగ్రమున గల కష్టములు అగ్రముగావు. సూర్యచూస్తే గ్రహించగల తెలివితేటలుగలవాడు. కాని, ఆ తెలివితేటలు అతనికి విద్యార్థి దశలో అక్కరకు వచ్చుటలేదు. అతనికి చదువంటే తిలనొప్పి; స్కూలుకుగూడా సరిగా వెళ్ళేవాడుగాదు. అలాంటి గతమే అతని క్లాసులో యింకా యిద్దరున్నారు. వీళ్ళు ముగ్గురు గలిసి, చీట్లాడుతూ,

సినిమాలవెంట దిరుగుచూ, పోకిరి పనులు చేస్తుండేవాళ్ళు. సూరయ్య ఇతరులను అర్జురజేసి యేడ్పించుటలో మొనగాడు. చాలా చమత్కారంగా మార్పాడుతుండగాడు. అతనికి లత త కళ అంటే మిక్కిలి అభిమానము. భారత భాగవతాలు, శృంగా ప్రబంధాలు చదువుతూ, అప్పుడప్పుడు వచ్చి, రాని, పిచ్చి పద్యాలు వ్రాస్తుండేవాడు. స్నేహితులెవరైనా “అన్ని తప్పులతో పద్యాలు వ్రాయకపోతే, వూరుకోరాదా?” అని అంటే, “వ్రాయగా, వ్రాయగా తప్పలే ఒప్పు తాతయి” అనేవాడు.

ప్రతి నెల యితనికి యింటియొద్ద నుండి తండ్రి పంపించే యిగవైతయిదు రూపాయలు ఒక వారము దినములుగూడా సరిపోవు. ఒక్కొక్కప్పుడు స్కూలు జీతముగూడా కట్టేవాడుగాడు. ఇతని స్నేహితులలో యిద్దరు, ముగ్గురు ధనవంతులున్నారు. వాళ్ళు అప్పుడప్పుడు కొంత సహాయము చేస్తుండే వాళ్ళు. ఎంతటివాళ్ళనయినా సునాయాసంగా తనకు లోబరచుకొనే చతురత సూరయ్యకు మొదటినుంచీ వున్నది. అందుచల్ల అతను ధనలోపమున యెప్పుడు బాధపడలేదు.

ఒకనాడు ఒంటరిగా గదిలో పడుకొని సూరయ్య “వాణి” చదువుచున్నాడు. ఆ మాసపత్రికలో ఒక కథ చదివి కొంతసేపు ఆలోచించి, కొన్ని పద్యాలు చదివి, “ఈ మాత్రము నేను వ్రాయలేనా?” అని అనుకొంటూ, లేచి పెన్నిలు కాగితము తీసుకొని అప్పుడే ఒక గంటలో నాలుగు పద్యాలు వ్రాశాడు. వాటిని మళ్ళీ

హిందూ మతము

మళ్ళీ చదువుకొని, మార్చవలసినచోట మార్చి, చక్కగా వ్రాసి, వాటిని ఆ నెల సంచికకు పంపవలె ననుకొన్నాడు. ఆ పద్యాలు తన పేరుతో పత్రికలో బడగానే ఆంధ్రులందరు చూచి, ఆనందిస్తారనీ, అలాగే రెండు మూడు పర్యాయములు పత్రికలలో తన వ్యాసములు బడితే, తనకు అపరిమితమైన గౌరవము లభిస్తుందనీ అందరు ఆదరించి, మర్యాద మన్ననలు చేస్తారనీ, తా నొక కవిరాజై, మంచి మంచి కావ్యాలు నిర్మించవచ్చుననీ, తనకు కనకాభిషేకము జరుగుతుందనీ, మొదలైన ఊహలు యెన్నెన్నో ఉదయించి, అతన్ని యే రమ్య హర్యాలకో చేర్చినయి. ఈ ఆలోచనలలో అతనికి అప్రయత్నంగా నిద్రవచ్చింది.

మరుసటదయాన సూరయ్య ఆ పద్యాలు తన స్నేహితు లిద్దరు ముగ్ధిరికి చూపించాడు. చూచిన వాళ్ళందరు చాలా బాగున్న యని మెచ్చుకొని, “వీటిని తప్పకుండా పత్రికకు పంపవలసినదే”నని అంటూ అతనికి మితలేని ఉత్సాహము కలిగించారు. ఆ సాయం కాలము సూరయ్య తన పద్యాలను స్కూలుకు తీసుకొని వెళ్ళి స్థూలు లో తెలుగు పండితునకు చూపి, “వీటిని పత్రికకు పంపదలచు కొన్నాను. తప్పలుంటే దయయించి సరిపెట్టండి” అని అడిగాడు. ఆ తెలుగు పండితుడు సహనములేని ముక్కోపి — తన విగ్యార్థి ఆ మాత్రము వ్రాశాడుగదా అని, సంతోషించి, సలహానిచ్చి, సరిపెట్టదామన్న బుద్ధి ఆయనకు పుట్టలేదు. ఆయన ఆ కాగితాలను చూచి,

చూడకముందే, క్రిందపారవేసి, “వీడ్చినట్టున్నయి. ఇలాంటి పిచ్చి పద్యాలు కెప్పుడు వ్రాయబోకు” అని తీవ్రంగా అన్నాడు. ఆమాటలు నూరయ్యకు చాలా ఆగ్రహం కలిగించినయి. అంతటి పరాభవాన్ని నూరయ్య భరించలేకపోయినాడు. ఒక క్షణం ఆగి “పండితుడికి పద్యాల సంగతి యేమి చెలుసును లేండి! మీకు గెలుసు ననుకొని భ్రమపడుట నాదే తస్య” అని అంటూ అతను అక్కడినుండి వెళ్ళిపోయినాడు. ఆ పండితుడు అలాగే నిశ్చరపడ చూస్తున్నాడు నూరయ్య వంక.....

తరువాత నూరయ్య తన పద్యాలు పత్రికకు పంపి, ఆ సంగతి మిత్రులందరికి చెప్పాడు. కొన్నాళ్ళు గడిచింది. నూతన సంచిక రాగానే నూరయ్య అతని మిత్రులు ఆత్రింతో చూశారు. అందులో నూరయ్య పద్యాలు లేవు. అస్తి అంతా పోగొట్టుకొన్న వానికివలె అతని ముఖం తెల్లబోయింది-మిత్రులందరు పకపక నవ్వారు. అనాడు మయసభలో జరిగిన అవమానమునకు దుర్యోధనుడగుడా, యప్పుడు నూరయ్య పడినంత బాధ పడియుండడేమో?

“ఏకారణము వల్ల నా పద్యాలుమీకు ప్రచురింపలేదో దయ యుంచి తెలియజేయవలసిన” దని నూరయ్య మరునాడు పత్రికాధిపతులకు జాబువ్రాశాడు. “మీపద్యాలు పత్రికలో వేరుదగినంత బాగా లేవు. కొంత కాలము మీరు పద్యాలు జోలికి పోకుండా చదువుకొంటే, బాగుంటుందని, మాసలహా” అని జవాబొచ్చింది.

హిందూ మతము

ఆ వృత్తరం చదువుకొన్నప్పుడు సూరయ్యకు శరీరమంతా తేళ్ళు పొములు తిరిగినట్లుంది. ఏమీ తోచలేదు. కోపము ఆపుకోలేక పోయినాడు.- “ఈ పత్రికాధిపతులకెంత పొగరు? వాళ్ళొక్కళ్ళే తెలివిగలవాళ్ళని, మిగిలినవాళ్ళంతా వెర్రివాళ్ళనీ అనుకొంటారు గాబోలు! ఇంతకంటే అసహ్యంగావున్న పద్యాలు యెన్ని, వాళ్ళు స్వీకరించి, ప్రచురించుట లేదు? ఆ రచయితలంతా వాళ్ళచుట్టాలా? లేకపోతే లంచాలిస్తారా? ఏమో! అదికూడా నిజమే అయి వుంటుంది.-” అని ఏమేమో ఆలోచించాడు.

దినములు గడుస్తున్నయి. పండుగని స్కూలుకు నాలుగు రోజులు శెలవులిచ్చారు. సెలవుల్లోకూడా సూరయ్య వాళ్ళవూరు పోకుండా బెజవాడలోనే వున్నాడు. వాళ్ళవూరు వెళ్ళితే అతని కేమీ తోచదు. అక్కడ అతనితో కలిసి సరదాగా తిరిగే వాళ్ళెవ్వరు లేరు. ఆదీగాక, సూరయ్య ప్రవృత్తన చక్కగా లేదనీ, ఇక ముందైనా జాగ్రత్తగా మెలగకపోతే, కడతేడం కష్టమనీ, తండ్రి సూరయ్యను విమర్శిస్తుంటాడు. ఇలాంటివన్నీ సూరయ్యకు కష్టంగా వుంటాయి. ఇంటి వ్యవహారాలు సూరయ్య బాగా అర్థం చేసుకొన్నాడు. కష్ట నిష్ఠూరాలన్నీ గ్రహించాడు. కాని, తాను విచారించి చేయదగినదేమీ లేదనీ, ఆ విషయాలు ప్రస్తుతం తనకు అనవసరమనీ, అనుకొన్నాడు. అయినప్పటికీ నాగమ్మ మాత్రము మధ్య మధ్య అతని కళ్ళల్లో మెదులు తుంటుంది. సొంత చెల్లెలు

గాక పోయినా, నాగమ్మంటే సూరయ్యకు పంచపాణాలు. ఆ పిల్ల
స్థితిని జూచి అతడు జాలిపడుతుండేవాడు. నాగమ్మ లక్షణాలనుబట్టి
మాస్తే గొప్ప అదృష్టవంతురాలవుతుందని అతడూహించేవాడు.
నాగమ్మకు సంబంధం మూలగాడుటలో తాను నోక్యం
కలిగించుకొని, తనకు నచ్చిన వెండ్లీకొడుకును యేర్పాటు చేయ
వలెనని అనుకొన్నాడు. పాపము! తన మాటలు యంతవరకు
పాటిస్తారో సూరయ్యకు తెలియదు.

పద్యాలు చదువుకొన్నప్పుడు అవి తనకు చాలా బాగున్నాయి.
మంచి భావము - వాటికి తగిన భాష - అనాయాసంగా కుదిరి, రస
వంతంగా వున్నాయి. వాటిని విన్న విత్తులందరూ “దివ్యంగా వున్నాయి”
అన్నారు. అప్పుడు సూరయ్య ఉబ్బి, తబ్బిబ్బయినాడు — ఇప్పుడు
అవే వ్యసన కారణాలయినాయి. సూరయ్య కిప్పుడు పద్యాలగోల
ఒకటే బాధిస్తున్నది. పత్రికాధిపతులు వాటిని ప్రచురింపక పోవుట—
ఆ నాడు తెలుగు పండితుడు తన పద్యాలు చూడకుండా ఆ విధంగా
అవమానపరుచుట - ఈ రెండు అతను మరిచి పోలేకుండావున్నాడు.
కోపము, రోషము, అతనిలో పెనవేసుకొన్నాయి. ఆలోచించగా
ఆలోచించగా అతని కొక దారి దొరికింది— “ఇతరులను ఆశ్రయించి
నంత బుద్ధితక్కువ పని యింకొకటిలేదు. నా వస్తువు నుంచిదగునో
కాదో, నిర్ణయించుకొనే జానము నాకు వున్నది. పరుల పచ్చదనము
జూచి ఓర్చలేని పాడులోకముతో నా కేమి పని? నా పద్యాలు

హిందూ మతము

నేనే అచ్చు వేయించుకొంటాను. వీరిని, వారిని, ప్రార్థించుటెందుకు? వాళ్ళంతా మొనగాళ్ళా? వాళ్ళకూత్రం నేను చేయలేకపోను. నేను గూడా ఒక పత్రికను సాగించి నడిపిస్తే, అనేకులు నన్నే ఆశ్రియించుకొని తిరుగుతుంటారు. ధన సహాయమునకు ఒక రిద్దరు స్నేహితులను పట్టుకొంటాను. నాకోరిక లెలా సిద్ధించవో చూస్తాను..." అని సూరయ్య పరిపరి విధాల అనుకొంటున్నాడు.

నాలుగవ ప్రకరణము

లక్ష్మన్ను చిత్రమైన ప్రకృతిగలది. స్వార్థపరత్వముమెందు. తాను - తన పిల్లలు - తన భర్త - తన యిల్లు - యిలావరుసగా అన్నింటికీ లెళ్ళి వేస్తుంటుంది. తాను అందరిమీద పెత్తనం చేయవలెనని, అందరికంటే మించిన ఉన్నతస్థితిలో నుండవలెననీ, ఆమె భావించేది. తన స్థితి కవి వాంఛనీయములగునో, కాదో, అని ఆమె యెప్పుడు యోచించి యుండలేదు. తీరని కోరికలతో గగన కుసుమాలకు చేతులుజూచేది. గాలిమేడలు కట్టుకొంటూ కాలము గడుపుతుంటుంది - సాధారణంగా ఆశకు హద్దులేనప్పుడే, లోకంలో కష్టాలకు అంతువుండదు.

తన కొడుకు డిప్యూటీ కలెక్టరు గావలెననీ, తన కూతురు లక్షాధికారికి భార్య గావలెననీ, అదినుండి ఆమె సంకల్పము. నాగమ్మ కంటే నీతమ్మ చిన్నవైనా, ముందు నీతమ్మ పెండ్లి చేయ వలసిందేనని పట్టుపట్టింది. పెద్దకట్నాలు యివ్వలేమనీ, త్వరపడకుండా కొంతకాలమాగితే మంచి సంబంధాలు వస్తాయనీ, మాధవయ్య అనేక విధాల చెప్పాడు. పెద్దశిల్ల నాగమ్మను వదిలి వెళ్లి, నీతమ్మకు ముందు పెండ్లి చేయుట ధర్మముగాదనీ, లోకాపవాదమునకు గురి గావలసి వుంటుందనీ, మాధవయ్య చాలా దూరము ఆలోచించాడు. పాపము! అతని మాటలు సాగలేదు. లక్ష్మమ్మ భట్లకపు పట్టుతో మాధవయ్య చల్లగా జారి “సరే” నన్నాడు.

ముప్పేటలో రామయ్యగారు, ఇంత, చాలిన వాళ్ళనీ, అది నుండి, వాళ్ళది పరువు మర్యాదలు గల కుటుంబమేననీ, పిల్లవాడు గూడా చక్కగా చదువుకొంటున్న బుద్ధిచుంతుడనీ, మాధవయ్య విచారించి, ఆ సంబంధము నిశ్చయపరచాడు. రామయ్యగారికి గోవిందరావు ఒక్కడే కొడుకగుటవల్ల యెంచుకొనే వాళ్ళు పంచు కొనే వాళ్ళు, లేరనీ, అస్తింతా తన కూతురికే వస్తుందని, లక్ష్మమ్మ సంతోషపడ్డది. వెయ్యిన్నీ నూటపదహారు కట్న మిచ్చి, నీతమ్మకు తొమ్మిదో యేటనే పెళ్ళిచేశారు. నీతమ్మకు అత్తవారు అయిదు వందలు సొమ్ము పెట్టారు. గోవిందరావుకు అప్పటికి పదమూడేండు. నీతమ్మ గోవిందరావుల పెళ్ళి, బొమ్మల పెండ్లివలె చక్కగా

హిందూ మతము

జరిగింది. — పాపము ! ఇలా అవుతుందని యెవరు కలగన్నారు ? దైవ విధి కెవరు బాధ్యులు ?

మాధవయ్య భార్య పిల్లలతో ముప్పేటజేరిన ఆ రాత్రే రెండు గంటలకు గోవిందరావు ప్రాణాలు విడిచాడు. ఏడుపులతోను, పెడబొబ్బలతోను, ఆ యిల్లు నిండిపోయింది. అంత ఆస్తి వుండీ ప్రయోజనము లేకపోయింది. విధి నెవరు తప్పించగలరు ?

బెజవాడలో నున్న సూరయ్యకు వెంటనే తంతివార్త నిప్పించారు. సూరయ్య ఆ మరుసటి దినమువచ్చి, రెండు దినములుండి వెళ్ళాడు. గోవిందరావు మరణసమయములో తల్లిగండులకు గాని భార్యకుగాని యేమీ చెప్పలేదని ఆడంగులు అనుకొన్నారు. లోక మంటే యేమిటో తెలియని లేతవాడు, యెవరి కేమి చెప్పగలడు ? తన కొక భార్య వున్నదనీ, ఆ పిల్ల జీవితము తనపై ఆధార పడి వున్నదనీ కూడా, పాపము, గోవిందరావుకు తెలియదేమో! — ఆ తరుణములో అందరు యేడుస్తుంటే, సీతగూడా యేడ్చిందిగాని, నిజంగా తన భావిజీవితవిధానాన్ని రలుచుకొని, కలిగిన కష్టాన్ని అర్థం జేసుకొని, దుఃఖించినదని యెవరు చెప్పగలరు ? తన జీవిత సర్వస్వమును కబళింప, నోరు తెరుచుకొని, సిద్ధముగా నున్న, రాక్షస సంఘమును గురించుటకు ఆమెకు శక్తి చాలదు - ఆ భయానకదృశ్య మిప్పుడామెకు గోచరింపదు — పదిమందితోపాటు ఆమెగూడ కంట నీరు గార్చింది. ఆ కన్నీటి కణాలు అర్థరహితములే !

కర్మాంతరాలు పూర్తి కాగానే ప్రయాణము కావలసినదని మాధవయ్య, లక్ష్మమ్మను హెచ్చరించాడు. “పిల్ల సం గ తి యే మం టా రో, రామయ్యగారిని అడుగరూ ? ఇప్పుడే ఆ విషయా లన్నీ తేల్చుకొనుట మంచిది. తరువాత అసలు పలుకరు-” అ న్న డి లక్ష్మమ్మ.

“ఇప్పుడు వాళ్ళు పుట్టేడు దుఃఖములో మునిగి వున్నారు అలాంటివేమి యిప్పుడు మాటాడగూడదు - అయినా, అసలు ఇప్పుడు మాటాడుటకు మాత్ర మేమున్నది ? దైవ నిర్ణయ మేలా వున్నదో, అలా జరుగుతుంది ”.

“అయ్యో ! అదేమిటండి, అలా అం టా రు ? నూరేండ్లు బ్రతికి బట్ట కట్టవలసిన పిల్ల - దానిసంగతి రేపు ఎవరు విచారిస్తారు? ఎల్ల కాలము మీరు నేను బ్రతికి వుంటామా ? పోయిన మొ గు డు పోగా, తనుట కింత తిండిఆయినా వుండవచ్చా ? ”

“పిల్ల తిండికేమీ లోపముండదు. ఆ విషయములో నీవు భయపడ నక్కరలేదు. రామయ్య గారితో యీ సంగతులు యిప్పుడు మాట్లాడుట మన కెంతమాత్రము మర్యాదగాదు. వాళ్ళు మాత్రము అంత తెలియని వాళ్ళా? రామయ్యగారు యితరులచేత చెప్పించుకొనే గతముగాదు. అయినా కొడుకు పోయినంత మాత్రాన కోడలు కోడలు గాకుండా పోతుందా?”

హిందూ మతము

“బాగానే వుంది యీవరుస! మీకు తెలియనప్పుడు యెవరైనా చెప్పితే వినాలి. లోకంలో అందరు మీవంటివాళ్లే వుంటారా? మీ మాటలు విని వూగుకొంటే, ఆపిల్ల బ్రతికినంత కాలము “అన్నమో, రామచంద్రా!” అని యేడుస్తుంది...”

“అలా కఠినమైన మాటలు అనకు - ఎవరైనా వింటే నవ్వుతారు.”

ఇంతలో నాగమ్మవచ్చి, “నాన్నా! ఇడుగో బ్రాహ్మణుడు వచ్చాడు” అని పురోహితుణ్ణి చూపింది.

“దయచేయండి! శాస్త్రీగారూ! మేము ఈ వూట వెళ్ళ వచ్చునుగదా?” అన్నాడు మాధవయ్య.

“ఇంకేమి పని వున్నదీ? అమ్మాయిని కూడా తీసుకొని వెళ్ళుతారా?”

“అఁ! తీసుకొని వెళ్ళుటకే నిశ్చయించినాను. పసిపిల్ల, యిక్కడెందుకు లెండి!”

ఇంతలో లక్ష్మమ్మ “శాస్త్రీగారూ! పిల్ల సంగతి యిప్పుడే మాట్లాడు కొనుట మంచిదిగాదా? చెప్పండి!” అన్నది

“ఔనమ్మా, అలాంటివేమైనా వుంటే, యిప్పుడే తేల్చుకొనుట మంచిది. రే పెవరు పలుకుతారు!”

ఈ మాటలు వినగానే మాధవయ్యకు కోపము వచ్చింది. ఏమిచేయాలి అనుకుంటే అక్కడినుంచి లేచి వెళ్ళాడు. అతను లేచి వెళ్ళుటే మేలని తలచి లక్ష్మమ్మ బ్రాహ్మణునికి సంగతి సందర్భ

అన్ని చెప్పి, “పిల్ల సంగతి యేమంటాలో” రామయ్యగారిని అడిగిరమ్మన మన్నది. ‘సరే’నని వెళ్ళి శాస్త్రీ రామయ్యను కలుసుకొని లక్ష్మమ్మగారు చెప్పిన పాఠమంతా చదివాడు. రామయ్యకు నోట మాట రాలేదు. కొంతసేపుమానము వహించి, ఒక వేడినిట్టూర్పు విడిచి “ఏమిటి శాస్త్రీగారూ, మీరనేదీ!” అన్నాడు.

“మాధవయ్యగారు యీ పూట వెళ్ళుతారట - పిల్లనుగూడ తీసుకొని వెళ్ళుతారట - ఆ సంగతి...పిల్ల సంగతి...?”

“పిల్ల యిక్కడే వుంటుంది”

“పసిది గదండీ, తల్లి దండ్రులను వదిలి వుండగలరా?”

“.....?”

“అందుకని యేదో మాట చెప్పమని కోరుతున్నారు”.

రామయ్యకు అగ్రహం వచ్చింది. “శాస్త్రీ! వాళ్ళు తెలివి తక్కువగా అడుగమంటేమాత్రము, నీ వెలా అడుగుతున్నావు? ఏమిటీ మాటలు? కత్తితో కోస్తున్నట్టున్నారే? ఇంత నీచంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడేం మాధవయ్య!—రా! వెళ్ళి అడగుదాం” అని అంటూ శాస్త్రీని వెంటబెట్టుకొని మాధవయ్యను సమీపించి, “ఏమండీ! శాస్త్రీని నా యొద్దకు అడగమని మీరే పంపారా?” అన్నాడు. ఈ బుద్ధితక్కువపని లక్ష్మమ్మ చేసిందని మాధవయ్య గ్రహించాడు. అలాంటి అవకతవకలు జరిగినందుకు సిగుపడుతూ, మాధవయ్య “రామయ్యగారూ! తీయించండి! నేను పంపలేదు. వ్యవహార జ్ఞానములేని స్త్రీలు తొందరపడ్డారు” అని అన్నాడు.

హిందూ మతము

రామయ్య బ్రాహ్మణుని వంక తీవ్రంగా జూచాడు. ఇంతలో రామయ్య భార్య సుబ్బాయమ్మ వచ్చి, “ ఆ మాటలు నేనుగూడ విన్నాను. వాళ్లే తేగ్గోసుకొని వెళ్ళుతామని అంటునప్పుడు మన కెందుకు ? ఏదో సమాధానము చెప్పండి ” అని, కంటనీరు పెట్టుకుంటూ అన్నది. మాధవయ్య యేదో చెప్పుచుండగా రామయ్య వినకుండా, “ చెప్పేదేమున్నది ? పిల్లదగ్గర అయిదువందలకు సొమ్ము వుందిగదా? అది ఆ పిల్లను తీసుకొనమనండి, - ఆ పిల్లకు యిష్టముంటే, మా యింట్లోనే వుండమనండి - మా పిల్లమాదిరిగా చూచుకోగలము” అని అన్నాడు. మాధవయ్య “ రాను! రాను! బాధ్యత తెలియని స్త్రీలమాటలకు మీ రింత ఆగ్రహించుట మేలుగాదు” అని అంటూ మెల్లగా సర్ది, రామయ్యను శాంతింపజేసి వచ్చి, లక్ష్మమ్మను నానా తిట్లు తిట్టాడు.

ఎవరి యిష్టమువచ్చినట్లు వాళ్ళు బయటికి రాకుండా, గుసగుసలాడుకోన్నారు. అడ వాళ్ళెలా వున్నప్పటికీ మొగవాళ్ళు పట్టించుకోకుండా మెలిగేవాళ్ళుగనుక తగాదాలు తన్నులాటలు లేకుండా సమసిపోయింది. ఆ సాయంకాలమే బండిమీద, మాధవయ్య భార్య పిల్లలను తీసుకొని, వాళ్ళ వూరికి వెళ్ళాడు. బయలుదేరేటప్పుడు మాధవయ్య రామయ్యను పలుకరించి, సెలవుదీసుకొన్నాడుగాని లక్ష్మమ్మ సుబ్బాయమ్మతో మాట్లాడలేదు. కుటుంబాలలో సాధారణంగా వచ్చే చిన్నచిన్న పోట్లాట లన్నిటికీ, స్త్రీలే కారణమని, మాధవయ్య అనుకొన్నాడు.

విదవప్రకరణము

శ్రీకూరు అంత పల్లెటూరుగాదు, అంత పట్నముగాదు. డిప్యూటీ తహశీలుదారుకచేరి, రిజిస్ట్రార్ కిసు, పోలీసు స్టేషను, ఒక చిన్న వైద్యాలయము, తపాలా కచేరి, ఆ వూళ్ళో వున్నాయి. ఎక్కువమంది అధికారులుగాని, విద్యాధికులు గాని, ఆ వూళ్ళో లేరు. చెప్పదగిన వే నాలుగైదు కుటుంబాలలో తప్ప, అందరూ సామాన్యలే - ఎన్నదగిన ఆ నాలుగైదు కుటుంబాలలో వాసుదేవ రావుగారిదొకటి. వాసుదేవరావుగారు. డిప్యూటీ కలెక్టరుచేసి, పింఛను పుచ్చుకొన్న తర్వాత జీవిత శేషమును నిరాడంబరముగా గడుపు వచ్చుననీ, అన్ని సౌకర్యాలు వున్నవని, శ్రీకూరులో నివాస మేర్పరచుకొన్నాడు. ఈయన చాలా గంభీరంగా ఉంటాడు. నియోగి బ్రాహ్మణుడు గనుక సహజంగా తొక్కిల మున్నది. ఎంత దర్పముగా వుండే వాడో, అంతజాలిగుండె గలవాడు. కోపమువస్తే ఒక్కటేమీ వుంటుంది. అధికారములో నున్నాన్నాళ్ళు ప్రజలు భయభక్తులతో ఆయన దయకు పాత్రులైనారు. పీలన్నంతవరకు అందరికీ సహాయము జేస్తుండేవాడు. అందువల్ల వాసుదేవరావు గారంటే, ఆ సమీపములో అన్ని గ్రామాదులవారు, ప్రేమించే వాళ్ళు. ఆయన మొదటి నుండి చెప్పడుమాటలు వినే రకముగాదు.

హిందూ మతము

తనకు సత్యమని, ధర్మమని తోచిన పనిని చేసి తీరేవాడు. చక్కగా చదువుకొన్న సంస్కార ప్రియుడు - కళాకాశలత్వమున్న రసికుడు. ఇంత మంచివాడను, ధీమంతుడను అగటచేత, ఆయన తన జీవితమును ఆనందప్రదముగను, శుభకరముగను చేయగలిగాడు.

వాసుదేవరావుగారు యితరుల కెంతమంచివాడేతేనేమి, కులమున కతడు దూరుడు - సంఘమున కతడు ప్రబల విరోధి - సనాతనుల దృష్టియందతను అంటరానివాడు.

వాసుదేవరావుగారి తండ్రి హరినారాయణగారికి నలుగురు మొగపిల్లలు ఒక ఆడపిల్ల జన్మించారు. మొగపిల్లలు నలుగురిలో మొదటి యిద్దరు అకాలమృత్యువువాత బడ్డారు. మూడోవాడు శ్రీకృష్ణమూర్తి గోవావరిజిల్లాలో పోలీసు సబ్ ఇన్ స్పెక్టరుగా వుండి యిప్పుడు నాకరి విరమించుకొని అక్కడనే ఉంటున్నాడు. నాలుగోవాడు వాసుదేవరావు. ఆడపిల్ల పేరు సత్యవతి. ఆమెను నెల్లూరు జిల్లాలో ఒక భూస్వామికిచ్చి వివాహము చేశారు. వాసుదేవరావు తండ్రి న్యాయవాద వృత్తిలో నుండి చక్కగా నాజ్జించి పేరు ప్రతిష్ఠలతో యిటీవలనే, తనువు చాలించాడు. వాసుదేవరావు తల్లి శ్రీకృష్ణమూర్తి దగ్గర వున్నది.

వాసుదేవరావు చెన్నపట్నంలో యింగ్లీషు చదువు కొంటున్న కాలమున అక్కడికి ఉద్యోగనీత్యా వచ్చిన, ఉమామహేశ్వర రావుతో పరిచయమేర్పడ్డది. ఇద్దరు ఒక కాఖకు చెందిన వారే

అగుటవల్ల, అప్పుడప్పుడు వాసుదేవరావు వారి కతిధియగు చుండేవాడు.

ఉమామహేశ్వరరావు కూతురు ఇందిర బాలవితంతువు తండ్రి యొద్దనే వుంటున్నది. పాపము ! పదేళ్ళపిల్ల - ఆ బాలికను జూచి వితంతువని యెవ రనగలరు? అంగచందాలు ఆమెదినచక్కనిచుక్క- వాసుదేవరా వా పిల్ల నవలోకించి జాలి పడ్డాడు. ఒక నాడు స్వతంత్రించి ఉమామహేశ్వరరావుతో ఇందిరను గూర్చి ముచ్చటించాడు. ఆభముశుభము దెలియని ఆ పిల్లను బలవంత ముగా అగ్నిలో త్రోయవద్దని సలహా నిచ్చాడు. పీఠేశలింగంపంతులు గారి యొక్కయు, వారి అనుచరుల యొక్కయు, దివ్యసందేశాలను వినిపించాడు. వినగా వినగా, ఉమామహేశ్వరరావును వాసుదేవ రావు చెప్పే సంగతులన్ని యధార్థమని, ఆచరణీయములని తోచింది. ఆనాటి కానాడు వాసుదేవరావు తరుచుగా వాళ్ళింటికి వస్తూ పోతూ వుండడమువల్ల ఇందిర మునుపటివలె వాసుదేవరావును జూచి, సిగ్గుపడి వెళ్ళేదిగాదు. రానురాను, ఇందిర వాసుదేవరావులు ఒక కుటుంబములోని భాగస్వాములవలె, స్వేచ్ఛగా మాటాడుకొనుటకు అలవాటు పడ్డారు. దైవముఖమున వాదిరువురు పవిత్రులు - వారి సంభాషణల కెవరంతరాయము కలిగించగలరు ?

జాలి ప్రేమకు ప్రథమ సోపానము - ప్రేమలోనుండి త్యాగ ముద్భవించునుండి - త్యాగాన్ని మించిన తపస్సులేదు. ఆ మాఘ ర్యము-ఆనందము - అనుభవపరులగు త్యాగమూర్తులకే విదితము.

హిందూ మతము

ఒకనాటి సాయంకాలము, ఉమామహేశ్వరరావు, వాసుదేవ రావులు బీచికి పికారు వెళ్ళి, ఒక యిసుకదిబ్బమీద గూర్చొని, హస్తోక్తుల నాడుకొంటున్నారు. మాటల సందర్భములో ఇందిర విషయ మొచ్చింది. తగిన సంబంధముకొరకు తంటాలు పడుచున్న ఉమామహేశ్వరరావు గారికి ధైర్యము చెప్పి, ఇందిరను తాను వివాహమాడుటకు సిద్ధముగా నున్నట్లు చెప్పాడు వాసుదేవరావు. అంతకంటే కావలసిన దేమున్నది? వాసుదేవరావు ధైర్యసాహసాలకు, దొడ్డబుద్ధికి ఉమామహేశ్వరరావు చాలా మెచ్చుకొన్నాడు.

ఒక శుభముహూర్తాన మదరాసులో, ఉమామహేశ్వరరావు గారింట ఇందిరకు వాసుదేవరావుకు సక్రమముగా వివాహము జరిగింది. చెన్నపట్నంలో నున్న మిత్రు లందరువచ్చి, పరిణయమహోత్సవములో పాల్గొని వధూవరుల నాశీర్వదించారు.

రాబోవు కష్టసుఖాలు వాసుదేవరావుకు తెలియకపోలేదు. అతను అన్నిటికి సిద్ధపడ్డాడు. ఒక అనాధను రక్షించుటే కర్తవ్యమని అతనికి తోచింది. అంతకుముందే వాసుదేవరావుకు వివాహముచేయవలెనని ప్రయత్నాలు చేస్తున్న తల్లిదండ్రుల కీ వార మితలేని దుఃఖకారణమైంది. అతని తండ్రి క్రోధంపట్టలేక, అతనితో సంబంధము వదలుకొన్నట్లు కఠినంగా వాసుదేవరావుకు జాబు వ్రాశాడు. వాసుదేవరావుకు ఆ సవత్సరముతో, చదువు పూర్తి అయింది. ఏలాగో శ్రమపడి ఉమామహేశ్వరరావు గారి సహాయముతో రివిన్యూడిపార్టు మెంటులో ఉద్యోగము సంపాదించుకొని, వాసుదేవరావు ఇందిరకలిసి

వుంటున్నారు. పెళ్లితొయిన తర్వాత వాసుదేవరావు నాలుగైదేండ్ల వరకు తల్లిదండ్రులను చూడలేదు. వాళ్ళుగూడా అతనిని గూర్చి అంత శ్రద్ధవహించలేదు. ఉద్యోగధర్మా న్ననుసరించి, వాసుదేవరావు అనేక తాలూకాలు మారవలసివచ్చింది. ఎక్కడికి పోయినా అతనిమీద సంఘము రాళ్ళు విసురుచుండేది. అతన్ని సంఘం బహిష్కరించింది. సనాతను అతని ననరాని మాటలని, అనవసరంగా జోక్యం గలిగించుకొని పరాభవించే వాళ్ళు. వాసుదేవరావు మనోనిగ్రహము, దారుణ్యము గలవాడు. అతని యెడ అంతదారుణంగా దౌర్జన్యము చూపే ఛాందసులను అతను తిట్లుపెట్టేవాడుగాడు. శాంతముతో కష్టములనుయెదుర్కొని తనసహనశక్తిని ప్రకటించాడు.

మొదట మొదట ఆందరితోపాటు అతని బంధువులు గూడా వాసుదేవరావును తోసి రాజన్నారు. గాని నాలుగైదేండ్లు గడచిన పిమ్మట, అతను ఆగనపరుడై మంచి స్థితిలో నున్నప్పుడు ఒక్కొక్కరే చుట్టాలు, స్నేహితులు, వచ్చిపోవుటకు ప్రారంభించారు. క్రమంగా యిప్పటికి బంధువులందరు వాసుదేవరావు నాహ్వనించడము, వాళ్ళు అతని యింటికి వచ్చిపోవటం జరుగుతుంది.

వాసుదేవరావు ఎంతమంచివాడో ఇందిర అంత సుగుణవతి. ఆ పుణ్యదంపతులు పలువురు విద్యార్థులకు, నిరుదేదలకు, సహాయము చేస్తుండేవాళ్ళు - వాసుదేవరావును పిత్రాజ్ఞతము పదివేలు వచ్చింది. స్వార్జితము కొదిగా వుంది. దేవానుగ్రహమువల్ల అతనికి సత్సంతానము కలిగింది. టేకూరులో మంచి ఆవరణముగల గృహము, ఒక

హిందూ మతము

చిన్నతోట, నిర్మించుకొని హాయిగా విశ్రాంతి దీసుకొంటున్నాడు. తృప్తిగలవాని తల కన్న కావలసినదేమున్నది?

కమలాకరరావుకు పదు నెనిమిదేండ్లుంటవి. చెన్నపట్నంలో బి. ఏ. చదువుచున్నాడు. సుశీలకు పన్నెండేండ్లు - మూడవ ఫారము వరకు స్కూలులో చదివించి, యిప్పుడు యింటిదగ్గర అంధ్రాంగ్ల భాషావిశారదుడైన ఒక పండితునిచేత, ఉభయభాషలు నేర్పిస్తున్నారు. సంగీత సాహిత్యములు రెంటియందును ఆ పిల్లకు ప్రవేశమున్నది. యింటియందు తండ్రితో అనేక విషయాలు ముచ్చటించి తర్కించుచూ ఆనందించు చుండేది. అనుభవ పరుడైన తండ్రి కూతురికి కావలసిన గ్రంథాలు, సంచికలు, వార్తాపత్రికలు తెప్పించి యిచ్చి చదివిస్తుండే వాడు. ఈ సంవత్సరము సుశీలకు పెండ్లిచేయవలెనని వాసుదేవరావు సంకల్పించాడు. ఇటీవల పండుగ సెలవులకు కమలాకరము వచ్చినప్పుడు, యీ సంగతి చెప్పగా అతను “ సరే ” నన్నాడు. కళ్యాణము అయిదు దినములు వచ్చి వేడుకలతో జరుపవలెనని, బీదవారి కన్నదానము చేయవలెనని వాసుదేవరావు అనుకొన్నాడు. సరియైన సంబంధముకొరకు విచారణలు జరుగుచున్నవి.

ఆ నాడు ఉమామహేశ్వరరావు సమాజ నిబంధనలను పాటించి—మానవ నిర్మితములగు ధర్మశాస్త్రములకు తల యొగ్గి— ఇందిరను సంఘమునకు బలి యొసంగివో?—

ఇప్పుడో? ఇందిరా నివాసము అసహాయుల కాశ్రయమై, పాడిపంటలతో వర్జితము, కనులపండువుగా నున్నది.

ఇందిర జీవితము పునీతమై, మంగళప్రదమైనది.

ఆ ర వ ప ర క ర ణ ము

పరిష్కారమున కసాధ్యమైన సమస్యలు మాధవయ్య చువస్సున ప్రవేశించినయి. ఒకదాని కొకటి తోడై, అల్లుకొన్న వింతలన్ని చిక్కుబడిపోతున్నయి. ఈ - ధికి మైన ఆలోచన అతనిని పీల్చి పిప్పిజేస్తున్నయి. నానాటికి పిచ్చివాడై పోతున్నాడు. అతనికి నీతమ్మస్థితి తలచుకొన్నప్పుడు గుండె నీరై పోతున్నది. కన్న కూతురి జీవితము గంగపాలై పోతున్నప్పుడు యే మానవ హృదయము పగిలి పోను? మాధవయ్యకు నీతమ్మ తొమ్మల కుంపటియైనది. ఏమిచేయుటకు తోచదు. సంఘముక పెనుభూతమై నీతమ్మను నలిపివేయుటకు కాచుకొని యున్నది. ఈ ఘోర విపత్తునుండి, “ఆ పిల్లను రక్షించ గలవారున్నారా?” మాధవయ్యకు నిరంతరమిదే చింత. ఎందఱు మానవు లీ మతమునకు బలియగుచున్నారో, ఆయన కిప్పుడర్థమైంది. - తలనొప్పి తనవరకు వచ్చినప్పుడుగాని తెలియదట - సౌకర్యముగాని శాంతంగాని లేని మతాచారాలెందుకు? ఈ కాలమున, మానవశక్తిని మతమే నిర్మూలనము జేస్తున్నదేమో ననుకొన్నాడు మాధవయ్య - క్రిమంగా అతనికి జీవితమే హేయమై దుర్భరంపగుచున్నది.

కుటుంబములో అంతకంతకు ఖర్చు అధి మైంది. చదువు, సంగ తెట్లా వున్నప్పటికి, నెలాఖరుగాక ముంద చ నూరయ్యకు

హిందూ మతము

రూపాయిలు పంపించి తీరాలి. అన్ని సరుకొనేవరకు ప్రతినెలా ఒకటో రెండో అప్పు అగుచున్నదేగాని యెఱ్ఱని యేగాని ఏ నెలలోను మిగులుట లేదు. అంతకు ముందు చేసిన అప్పులు వడ్డీలకు వడ్డీలు పెరిగి, మాధవయ్యకు వున్న ఆస్తికంటే అధికమగు చున్నవి. అప్పు డప్పుడు అప్పులవాళ్ళు వచ్చి తొందర జేసి పోతున్నారు. “ఋణ బాధలన్ని తీరి యీ కష్టాలు గట్టెక్క గలవా? ఈ జీవితమున కింక సుఖమున్నదా?” అని మాధవయ్య దైవమును ప్రార్థించుకొను చుండేవాడు. ఇడుములలోచిక్కి చితికిపోతున్న మానవుని రక్షించేది ఆశ ఒక్కటే. - ఘోరదరిద్రమునబడి, చావుబ్రతుకుల మధ్య సన్న గిల్లుచున్న మానవుణ్ణి ఉద్ధరించేది ఆశ ఒక్కటే - ఆశలుడిగిన మరు లక్షణము మానవునికి ప్రాణాలుండవు. జీవులీ ఆశాపాశముల బంధింప బడి ఆడు చున్నారు.

మాధవయ్యను బాధిస్తున్న సమస్యలలో నాగమ్మ విషయ మొకటి. ఈడుకు వచ్చిన పిల్ల పెళ్ళిగాకుండా యింట్లో వున్నది. ఎవరు సహించగలరు? నాగమ్మ వివాహం విషయంలో మాధవయ్య చేసిన ప్రయత్న మొక్కటి అక్కరకు రాలేదు. నాగమ్మ నొక బుద్ధిమంతుని చేతులో పెట్టి సంతోషించకలెనని మాధవయ్య అను కొన్నాడు. నాగమ్మ నాజూకైన తెలివితేటలు గల పిల్ల - ఆపిల్లకు తగిన అందగాడు భర్త కావలెనని మాధవయ్య కోరిక. వివాహము జరుపుట కత డెంత తీవ్రంగా ప్రయత్నించాడో అంత వెనుకబడ్డది. దరిదురిల యింటిపిల్లకు మంచి సంబంధం లేలా వస్తయి? ఏ విద్యా

ధికుడు లభిస్తాడు? అసలే లోలోన కుమిలిపోతున్న మాధవయ్యను, ప్రతివాళ్ళు “ఇంకా వా గమ్మ పెండి చేయలేదేమండీ?” అని ప్రశ్నించి మరింత బాధ పెట్టేవాళ్ళు. సహాయము చేయుటకు ఒక్కళ్ళు రారుగాని రాళ్ళు వేయుటకు అందరు సిద్ధపడతారు. వ్రేలు బెట్టిమాపి హేళన జేయుటకు సంఘమునకు శక్తి సామర్థ్యము లున్నవి గాని, అపదలలో మునిగి తేలుతున్న కుటుంబాన్ని ఆదుకొని రక్షించుటకు సంఘము లేదు. ఈనాటి హిందూమత మిట్టిదేనా? అన్య మతముల కాశ్రయ మిచ్చిన మతము - అనంతకోటి జీవులను రక్షించిన మతము - సత్యస్వరూపమై, ధర్మ నిలయమై, జగద్విఖ్యాతిగాంచి, మహోన్నత దశ ననుభవించిన మతము - హిందూ మతము, నేడు కూరులగు స్వార్థపరులతో నిండి, పాపపంకిలమగు చున్నది.

అసహాయుడగు మాధవయ్యకు తోడుపడు వా రీ లోకమున లేరు. అంతులేని దిగుళ్ళతో ఆయన మంచ మెక్కాడు. నాగమ్మ అప్పు డప్పుడు సమయానుకూలముగా సలహా నిస్తూ, ఉపచారాలు చేస్తున్నది. తనకు వినాహము కాలేదని మాధవయ్య విచారపడుచు న్నట్లు నాగమ్మ గ్రహించింది. “తన విషయమై విచారపడవలదనియు, దైవ నిర్ణయ మెట్లున్న నట్లు జరుగగలదనియు,” నాగమ్మ అంటుండేది. సీతమ్మగూడా యిప్పు డిప్పుడు లోకవ్యవహారాలు మంచిచెడ్డలు తెలుసుకొంటున్నది. రాబోవు కష్ట సుఖాలనుగూర్చి కొంత ఆలోచన చేయసాగింది. ఇరుగుపొరు గమ్మలక్కలు తనను గూర్చి అనుకొనే మాటలు ఆలకిస్తున్నది. తన తండ్రి మంచ మెక్కు

హిందూ మతము

టకు కారణము తానే ననుకొన్నది. కర్తవ్యము బోధపడలేదు. తన స్థితిని తాను నిగయించుకొనలేని అబల యితరుల కేమి జేస్తుంది". స్తీతమ్మ బ్రతుకెంత భారమైనది? ఆ పిల్ల జీవించియుండుటవల యెందరు బాధపడుచున్నార! సంఘమున కామె ప్రబల విరోధి- లోకమున కామె కంటక ప్రియము-ఆమె తల దువ్వకూడదు-పూలు ముట్టకూడదు - పరిశుభ్రమైన వస్త్రాలు ధరించకూడదు. ఇన్నెందుకు?— అసలు బ్రతుకనే గూడదేమి?

“మాధవయ్యకు జబ్బుగా నున్నదనీ, నానాటికి శుష్కించి పోతున్నాడనీ, వచ్చి చూచి పోవలసినదనీ” సూరయ్యకు జాబు వ్రాశారు. నేడో, రేపో రావచ్చునని సూరయ్యకొరకు అందరు యెదుగు చూస్తున్నారు. రెండు మాడు దినములు గడచినతరువాత ఒకనాడు వాసుదేవరావుగారు, ఆ దారిన వెళ్ళుతూ, మాధవయ్యకు యెలా వున్నదో నని, చూచిపోవుటకు వచ్చాడు. నాగమ్మ వెంటనే వాసుదేవరావుగారి కొక కుర్చీని దెచ్చిపేసింది. ఆయన కూర్చొని తేమ సమాచారములు తెలుసు కొనుచూ మాటల సందర్భములో “సూరయ్య సత్యాగ్రహము చేసి జైలుకు వెళ్ళినాడని, ఈ సంగతి ఆ క్రిందటి దినము వార్తా పత్రికలో తాను చూచాననీ” చెప్పాడు. ఈ వార్త మాధవయ్యకు “గోరుచుట్టుమీద రోకటిపోటు” అయింది. ఇంట్లో అందరు పెద్దగా యేడువసాగారు. కన్నకొడుకయినా కళ్ళ యెదుట నుండకపోయెనని, మాధవయ్య, లక్షమ్మ పరిపరివిధా- దుఃఖించారు. చూచిపోవుటకు వచ్చిన వాసుదేవరావు నిలువున

నీరే నాడు. అట్టి పరిస్థితులలో యే మానవ్యాదయము కరుగదు ? వాసుదేవరావుకు లేచి వెళ్ళుటకు కాళ్ళాడలేదు. ఎవరేమిచేయగలరు? దైవనిర్ణయము నెవరు అడ్డుకొనగలరు ! మాధవయ్య కుటుంబము కూలిపోవుటకు సిద్ధముగా నున్నది. అడుకొనుటకు చెప్పవగిన బంధువు లేవరు మాధవయ్యకు లేరు. భార్య తాలూకూ ఒకరిద్దరు చుట్టాలున్నారు గాని, వాళ్ళు అంత మంచి స్థితిలో లేరు. మాధవయ్య, తలుచుకొని, తలుచుకొని, వాసుదేవరావు వంక జూచి కంటనీరు గార్చాడు. ఆచూపులు వాసుదేవరావు హృదయములో నుంచి దూసుకొని పోయినయి. ఆయన ఒక్కక్షణం నిర్విణ్ణుడైపోయినాడు. కొంతసేపటికాయన డోహకేదో గోచరించింది - అంతరాత్మ ఒక దివ్య సందేశాన్ని ప్రకటించింది. మాధవయ్య చూచిన ఆ చూపులో యెంత అర్థమున్నదో వాసుదేవరావు గ్రహించాడు. “దీనజనరక్షా క్షతులు లేరా? తనవంటి దరిదురిలకు హిందూమతిమున స్థానము లేదా?” అని ఆ చూపులు ప్రశ్నించినయి.

వాసుదేవరావును సంఘము బహిష్కరించింది గదా! ఆయనతో మాట్లాడుటే గొప్ప తప్పు. ఒకనాడు వాసుదేవరావున కిబ్బంది కలుగ జేసిన సమాజములో మాధవయ్య కూడా ఉన్నాడు. ఆయన బుద్ధిపూర్వకంగా అలా చేయలేదు. మాధవయ్య సహజంగా చాలా మంచివాడు. వీలున్నంతవరకు ఉపకారము చేసేవాడేగాని, యెవరి మనసు నొప్పించేవాడుగాదు. ఆనాటి క్రూరులగు కులపెద్దల

హిందూ మతము

బలవంతమున, మాధవయ్య అలా చేయవలసివచ్చింది. తన హృదయ దౌర్భాగ్యమున కతడప్పుడే పరితపించాడు. అయినప్పటికి వాసుదేవ రావు యిలాంటివి పాటించేవాడు గాడు. అతడు నవసీతహృదయుడు. అపకారులకు గూడా ఉపకారము చేసే బుద్ధి వాసుదేవరావుకు ఉద్గుబాలతో వచ్చింది. నీతికి, ధర్మమునకు అర్థము తెలియని మూఢులగు పూర్వాచార పరాయణులను జూచి ఆయన జాలి పడేవాడు. తాను అందరితోను మాట్లాడుతూ, తన మంచి తనమును ప్రకటిస్తుండేవాడు. మాధవయ్యగా రిల్లు వాసుదేవ రావుగా రింటికి ఒక ఫర్లాంగుదూరములో నున్నది. ఆయనప్పుడప్పుడు మాధవయ్యగారింటికి వచ్చి పోతుండేవాడు. సీతమ్మ నాగమ్మ కూడా తీరినప్పుడు వాసుదేవరావుగారింటికి వెళ్ళి, సుశీలతో ఆడుకోనేవాళ్లు. వాసుదేవరావు మొదటినుంచి, మాధవయ్యగారి కుటుంబముమీద ఆభిమానముగా వుండేవాడు.

“ఏడ్చినందువల్ల ప్రయోజన మేమున్నది, మాధవయ్యా! దిగులుపడి, మంచ మెక్కి ప్రాణాలు పోగొట్టుకొంటావా? తెలివి తేట లుపయోగించుకొని, సమర్థించుటకు ప్రయత్నించు! నీకు కావలసినంత సహాయము జేయుటకు నేను సిద్ధముగా నున్నాను” అన్నాడు వాసుదేవరావు.

“అంతటి పుణ్యమా?”

“సందేహము లేదు. నేను తప్పక సహాయము చేస్తాను నీ చీకు చింత లన్ని నాకు వివరంగా చెప్పు!”

“ఒకటా, రెండా? లోకంలోవున్న కష్టాలన్ని నన్నేవరించినవి.”

“భయములేదు. త్వరలో అన్ని సర్దుకొనవచ్చును. ఋణబాధ మిక్కుటమైనదా ? ”

“జోను! అప్పిచ్చినవారు నీచంగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. నాకు నిలుచుటకు నీడకూడా వుండదేమో? ఈయిల్లు రెండువేలకు తాకట్టు పెట్టిన సంగతి తమకు తెలిసినదేగదా ? ”

“సరే! రేపో, మాపో, ఆధనము నే నిచ్చి, బాకీలు తీర్చెదను. అటుపిమ్మట జూచుకొనవచ్చును. — అకాలమైనది, లేచి, భుజించి సుఖముగా నిద్ర పో! ”

“వాసుదేవరావుగారూ! మాకీ జన్మమునకు భగవంతుడు మిమ్ములను చూపినాడు. మీ ఋణమేలా తీర్చుకోగలము?... ”

“అలాంటి మాటలనవద్దు - కష్ట కాలములో ఒకరికొకరు తోడు పడుట మానవ ధర్మము.”

“అందరు మీ వంటి ధర్మాత్ములుంటే, లోకములో కష్టాలుంటాయా ? వాసుదేవరావుగారూ ! సూర్యుని నన్నుద్ధరించునని కొండంత ఆశపెట్టుకొన్నాను. నా కోరికలన్నీ గగనకుసుమాంలెనయి, వాడింత పనికిరాని వాడైపోతాడని నేను కలలో గూడా అనుకోలేదు.”

“అప్పుడే యెలా నిర్ణయించగలరు? అతను వచ్చి ఉన్నతస్థితికి రాగలడేమో? కారాగారవాసమతని జానోదయమునకు కారణము కాగూడదా? అగ్ని దగ్ధమైన హిరణ్మయ శలాకవలె అతడు

పునీతుడైరాగలడు. ఒక్క సంవత్సరమే శిక్ష విధించినారు. చూచు చుండగనే సంవత్సరము గడచి పోగలదుగదా? విచారించవద్దు.”

“మీవా క్షాతుర్యము కొనియాడ దగినది. మంచిని చెడగాను, చెడ్డను మంచిగాను, ప్రదర్శించగల ప్రజ్ఞావంతులుమీరు. నీచమైన కారాగారము మీదృష్టిలో పవిత్రమైన విద్యాలయముగాబోలు?”

“అన్నిటిలోను మంచి చెడ్డలు కలిసే వుంటాయి. ఉపయోగించు కొను వ్యక్తులను బట్టి ఫలితా ఫలితము లేర్పడును. విద్యాలయాలన్నీ చక్కగా నున్నవా? కళాశాలను వదిలి వచ్చిన విద్యార్థులలో యెందరు నీచులు లేరు? అందరు యోగ్యులని మీరు చెప్పగలరా? హంతకులకు, బందిపోటుగాండ్రుకు జైలు నరకతుల్యము గావచ్చును. విశాల హృదయులును, ఉన్నత మనస్కులును, ప్రజా సేవకులును అగు, సత్యాగ్రహాలకది స్వర్గసమానము. ఈ విషయమును గూర్చి చెప్పవలెనన్న, చాలాకాలము పట్టును. సూర్యును గూర్చి మీరేమీ విచారించవద్దు. - భుజించి విశ్రాంతి దీసుకొనండి! వీలుగా వుంటే నేను మళ్ళీ వస్తాను” అని వాసుదేవరావు లేచి వెళ్ళాడు.

సీతమ్మ సమీపములో కూర్చొని, ఏకాగ్రదృష్టిలో ఆలకిస్తున్నది. వాసుదేవరావు కనుచూపు మేరదాటువరకు అందరు ఆయన వంక చూసున్నారు. —

న డ వ ప్ర క రణ ము

“స్వరాజ్యము నా జన్మహక్కు”, అను వాక్యము ప్రతిహిందువుని హృదంతరాళమునందు, మారుమ్రోగుచున్నది. ఇతర దేశీయులవలె, మనముగూడ స్వాతంత్ర్య వాయువులను బీల్చువలెననీ, నలుగురితోపాటు మనముగూడ స్వేచ్ఛగా సంచరించవలెననీ, ప్రజలందరికి నాయకులు బోధించారు. ఊరూర సభలు జరిపి గాంధీమహాత్ముని సందేశాన్ని జనుల కందజేస్తున్నారు. స్త్రీ పురుషులందరిలోను ఒక వింత సంచలనము కలిగింది. ఉల్లిపొరవలె ప్యాకీసు సిల్కులుగట్టే ముకుమారులందరు మోటైన ఖద్దరు బట్టలు కట్టుటకు అలవాటు పడ్డారు. అందరు “గాంధీకి జై! భరతమాతకు జై!” అను కేకలతో, ఉత్సాహంగా, శాసన ధిక్కారము చేస్తున్నారు—జైళ్ళకు వెళ్ళుతున్నారు—తన్నులు తింటున్నారు—ధనధనేతరముల కోరికలు న్నారు—అష్టకష్టాలు పడుచున్నారు—స్వరాజ్యము నార్జించుటకు సర్వము త్యజించుచున్నారు. మహాదానందమున కష్టముల నెదుర్కొనిన త్యాగమూర్తుల పటుములను పట్టుకొని ఉత్సవములు జేయుచు, నగర సంకీర్తనములు జేయుచున్నారు. ఎండ కన్నెరుగని లలనారత్నములు, ఇల్లువాకిళ్లను వదలి జైళ్ళ కేగుచున్నారు. ఇంటింట రాటాలు, ఊరూర శిబిరాలు వెలిసినవి. కులగోత్రముల పాటించ

హిందూ మతము

కుండా, మతభేదముల మాట మరచి, ప్రజలు ప్రవర్తిస్తున్నారు. శిబిరాలలో అన్ని కులాలవారు కలిసి కూర్చోని ఏక పంక్తిని భోజనము చేస్తున్నారు. హిందూ మహమ్మదీయుల సఖ్యతకొరకు నాయకులు తీవ్రప్రయత్నము చేస్తున్నారు. విద్యార్థులు చదువు మానేసి సత్యాగ్రహాల్లో చేరుతున్నారు. దేశములో యీ కోలాహలము మిన్ను ముట్టుచున్నది.

బెజవాడలో అన్ని పీఠులలోను సభలు జరుగుచున్నాయి. నాయకులు, అనుచరులు, త్రివర్ణపతాకముల సెగురవేస్తూ, ఉపన్యాసాలిస్తున్నారు. స్త్రీలు జట్లు జట్లుగా బయలుదేరి, ప్రచారము సాగిస్తున్నారు. యువకులు ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో, నడుములు బిగించి, కార్యరంగమున దుమికి శివ లనుభవిస్తున్నారు.

ఇలాంటి వాతావరణములోనున్న సూరయ్య యెలా వూరుకోగలడు. సహజంగా అతడు స్వాతంత్ర్యప్రియుడు. అతడి స్నేహితులు కొందరిది వరకే శాంతిసమరములో ప్రవేశించారు. అందువల్ల సూరయ్యకూడా దిగవలసివచ్చింది. రెండు మూడు సభల కతడగా సనాధిపతియై, ఆవేశంతో ఉపన్యాసాలిచ్చాడు. పెంటనే సర్కారువారు పట్టుకొని బంధించారు. పౌరులు సూరయ్యకు పూలదండలు వేసి, గౌరవించారు. న్యాయాధికారి విచారించి, సూరయ్యకు ఒక సంవత్సరము విడిఖయ్యిరు విధించాడు. సూరయ్యను రాజమండ్రి సెంట్రలుజైలుకు ఆ రాత్రే తీసుకొని వెళ్ళారు.

హిందూ మతము

సూరయ్య యెక్కడవున్నా వూరు కొనే రకముగాదు. “నేను వున్నాన”నిపిస్తాడు. ఎక్కడ యే అల్లరిజరిగినా, అలజడి అయినా అతను వుండవలసినదే— వెళ్ళిన పది దినములకే, రాజమండ్రి జయిలులో ఖయిదీలకు తగిన వసతులు లేవని, కొందరు రాజకీయ ఖయిదీలు జైలు అధికారులతో కలహం పెట్టుకొన్నారు. ఆ జట్టులో గుంటూరుజిల్లా నుండి వచ్చిన శర్మగా రొకరు, గోదావరిజిల్లా నుండి వచ్చిన శాస్త్రి గా రొకరు, సూరయ్య మరికొందరు వున్నారు. వాళ్ళందరు ఆహారము పుచ్చుకొనుట మానివేసి, నిరసనవ్రతము పట్టారు. ఒకటి రెండు దినములు గడిచినయి, మూడవ నాడు జైలు డాక్టరు వచ్చి వీళ్ళందరిని జైలులో వున్న వైద్యశాలకు చేర్పించాడు. అక్కడ వీళ్ళందరు మంచి మంచి ముచ్చట్లు చెప్పుకొనుటకు ప్రారంభించారు. శర్మగారు భగవద్గీత అంతా సూరయ్యకు చక్కగా నూరిపోశాడు. శాస్త్రిగారు టాల్ స్టాయి కథలు, టాగూరు మహాశయుని గీతాంజలి మున్నగు గ్రంథాలు చదివి, కవితాచతుర్కృతిని, కళాపోషణను, విపులముగా చర్చించేవాడు. ఇవన్ని సూరయ్య శ్రద్ధతో ఆలకించి మధ్య మధ్య ప్రశ్నలు వేసి అనుమానాలు తీర్చుకొనేవాడు. ఇలా మరి మూడు దినములు గడిచినయి. జైలులోవున్న పెద్దలు నలుగురు గలిసి. అధికారులతో చెప్పి, రాజీపరిచి, నిరసనవ్రతము మాన్పించారు.

కొన్నాళ్ళుగడించింది. జైలుఅధికారులు, సూరయ్యను, శర్మను, శాస్త్రిని, ఆ జట్టులోనున్నవారి నందరిని, రాజమండ్రి జైలునుండి

హిందూ మతము

మార్చివేశారు. కొందరిని బళ్ళారి, కొందరిని ఆలీపూర్, కొందరిని మద్రాసు పంపించారు. సూరయ్య బళ్ళారి సెంట్రలు జైలులో పడ్డాడు. అక్కడ అన్ని జైలులనుండి వచ్చిన ఆంధ్రులు, కొందరు తమిళులు కూడా వున్నారు. వీళ్ళందరితో సూరయ్య చక్కగా కాలక్షేపము జేస్తున్నాడు. అతనికి చక్కని గ్రంథాలు చదువుకొనుటకు లభించినయి. తిలకుగారి భగవద్గీత రెండు మూడు పర్యాయములు పూర్తి జేశాడు. వివేకానంద, రామకృష్ణ పరమహంస మున్నగు మహాత్ముల జీవితచరిత్రలు, అనేక పద్యకావ్యాలు, నాటకాలు చదివాడు. జైలులో సంస్కృతము వచ్చినవారు, హిందీ వచ్చినవారు వున్నారు. వాళ్ళనాశ్రయించి, నిత్యము రెండు గంటలు కూర్చొని ఆ విద్యల నభ్యసిస్తున్నాడు. అప్పుడప్పుడు ఆచార్యులవారి ఉపన్యాసాలు వినేవాడు. ఆచార్యులవారు విద్యాధికులు - రాచకీయవేత్త - పేరుగన్న నాయకులలో నొకరు. వారివెంటనుండి సూరయ్య అనేక విషయాలు నేర్చుకున్నాడు. ఈరకంగా సూరయ్య జైలు జీవితము నిర్విచారంగా గడచిపోతున్నది. ఆరుమాసాలు జరిగినయి.

సూరయ్యకు ఇంటియొద్దనుండి రెండు మూడు జాబులు వచ్చినవి. తమ్మలకంగా అతనికి యింటి వ్యవహారాలన్నీ తెలుస్తునే వున్నయి. అతడేవీ పట్టించుకొనుటలేదు. వాటినిగూర్చి అణుమాత్ర మైనా ఆలోచించేవాడుగాదు. తాను క్షేమముగనున్నట్లు తండ్రికి జాబు మాత్రము వ్రాశాడు.

ఒకనాడు సాయంకాలము సూర్యుడు జైలులో తన గదిలో కూర్చొని, పద్యాలు వ్రాసుకొంటున్నాడు. కృష్ణాజిల్లానుండి వచ్చిన గోపాల మను యువకుడు వచ్చి “సూర్యుగారూ! పద్యాలు వ్రాస్తున్నారా?” అన్నాడు.

“ఔను! కూర్చోండి! ఏమీ తోచక, యేవో వ్రాసు కొంటున్నాను.”

“నిజమే! కవిత్వములో దివ్యానందమున్నది. ఈ లోకాన్నే మరచి పోవచ్చు.”

“ఆప్రక్కన వున్న గ్రంథము భారతమా! మీరు భారతము పలుమారు చదువు చుందురు గదా?”

“ఔను! “తెంటే గారెలు తినవలె, వింటే భారతము వినవలె” అన్నారు బుధులు.”

“గారెలంత కమ్మగా వుంటుందా భారతము?”

“అంతకంటే కమ్మగా వుంటుంది. అది అనుభవైకవేద్యము. అసలు మనము చదివిన చదువంతా, చదువే గాదు. భారతము చదివి తేనే, చదువు పూర్తి అయినట్లు లెక్క. భారతము భారతీయులకు అద్దము వంటిది.”

“మన మభ్యసించిన విద్య నిరర్థక మైనదని మన మిదివరకే నిశ్చయించు కొంటిమి.”

“మనము చదివిన ఇంగ్లీషు యెందుకు పనికిరాని చెత్త - భారతీయుల నాజన్మాంతము బానిసల జేసినది. - భారతమో!

హిందూ మతము

మానవజీవితమును తేజోవంతముగను, మంగళ ప్రదముగను జేయ గలదు. హిందువుల కవసరమగు, రాజకీయార్థిక మతాచారములను, వ్యవహార వేషభాషలను నేర్పు గ్రంథము భారతము. ఇంతయేల? ఇహపరసాధన కనువగు విజ్ఞానమయకోశము భారతము. దీనిని మించిన గ్రంథములేదు.”

“సరేగాని, మీ రొక పత్రికను సాగించదలచినట్లు చెప్పారు గదా ?”

“ఔను! కొంత ధనము నీవు సహాయము చేస్తానన్నావుగదా? అడినమాట తప్పగూడదు సుమా !”

“నే నలాంటివాడను గాను. మనము జయిలునుండి విడుదల కాగానే పత్రిక సాగించండి. నేను తప్పకుండా సహాయము జేస్తాను. మన పత్రిక అన్నివిధాల నూతన ఫక్కిలో వుండాలి. నిష్పక్ష పాతంగా, రాజకీయ, మత, సాంఘికములను చర్చించాలి.”

“అంతేగాదు, మన దేశంలో అవకాశాలులేక, అజ్ఞాతంగా పడివున్న, సంకల్పసిద్ధులగు కవీశ్వరు లెందరో వున్నారు. వారి రచనలు మనము యేరి, కోరి, ప్రచురించాలి. పాత పాటలు రోత మాటలులేని కవిత్వాన్ని మనము ఆదరించాలి. లలితకళల కగ్రస్థాన మిచ్చినా, యితర విషయాలను గూడా ప్రవేశపెట్టి, సర్వాంగసుందరంగా నుండేట్లు చేయాలి. మన ఆశయాల కనుగుణ్యంగావుండే టుటు ఒక ముఖపత్రము తయారుచేయవలసినదని, రామరావుగారిని అడిగాను. వారు రెండు మూడు రోజులలో పూరి జేస్తామని

చెప్పారు. వారిని మీ రెరుగుదురు గదా? రాజమండ్రినుండి వచ్చి మన జయిలులోనే వున్నారు.”

“ఎరుగుదును, ఆయన మంచి చిత్రకారుడు”

“వారు చిత్రించిన ప్రతిమలు కొన్ని నాకు చూపించారు. జీవకళ ఒట్టిపడుతున్నాయి. అలాంటివారికి మన దేశములో సోపాన లేదుగదా అని, చాలా విచార పడ్డాను.”

వీరిలా మాట్లాడుకొనుచుండగా, వార్డువచ్చి, సూపరెండెంటు వస్తున్నాడని చెప్పాడు. అంతటితో వారి సంభాషణ అగిపోయింది. గోపాలము లేచి తన గదికి వెళ్ళాడు.—

ఎ ని మి ద వ ప్ర క రణ ము

చైత్రమాసము మూడుభాగాలు గడిచింది. ఇంకా యెండలు బాగా ముదరలేదు. సాయంకాలము అయిదు గంటలు గావచ్చింది. వాసుదేవరావుగారి ఫూలతోటలో మామిడిచెట్లకింద బల్లలు వేయబడి వున్నవి. ఆ బల్లలమీద సుశీల, సీతమ్మ, నాగమ్మ కూర్చొని ఉల్లాసంగా ముచ్చట్లుచెప్పుకొంటున్నారు. సమీపములో మలేశీగలు

హిందూ మతము

అల్లుకొని ఘోషయి. తోటనిండా అనేక రకాల పూలచెట్లు, అక్కడక్కడ అందమైన పొదరిండ్లు వున్నాయి. కమ్మని వాసన లతో మల్లెచెట్లమీదుగా చల్లని గాలి వస్తున్నది. సుశీల త్యాగరాయ కృతులను పాడుతుంటే, నాగమ్మ తలవూపుతూ వింటున్నది. సీతమ్మ అప్పుడే లేచి నిలువబడి దూరముగావున్న ఒక చెట్టువంక నూస్తున్నది. ఆ చెట్టుమీద ఒక కోకిల తీరికగా కూర్చొని హాయిగా పాడు కొంటున్నది. తీరికగా కేమున్నది? లోకం ఎటుబోతున్నదో గూడ కోకిలకు తెలియదు. లభించిన వరకు ఆనగించుట - స్వేచ్ఛగా పాడు కొనుట - నిర్భయంగా ఆడుకొనుట - ఇంతే దానిపని. ఎంతసుందరమైన జీవితము? కోకిలను జూచి మానవులు తమ జీవితాన్ని దిద్దుకొంటే బాగుండదు? ఏ జోక్యము లేకుండా ఏ చెట్టు మీదనో కూర్చొని, పరులకానందరసమును పంచిపెట్టుచున్న కోకిలమీద అక్రమంగా రాళ్ళు విసిరే మానవ జాతికి చైన మేళిక్ష విధిస్తాడో?

సీతమ్మ అలాగే వింటూ, చూస్తూ నిలువబడ్డది. కోకిల ఉండింది “కో! కో!” అంటున్నది. ఆ గాన మాధుర్యము గాలితో అలలె ప్రవహిస్తున్నది. సీతమ్మ తన్మయత్వం జెందింది గాబోలు, కొంతసేపటికి తాను గూడా “కో! కో!” అనుటకు ప్రారంభించింది. సీతమ్మ కోకిల యిద్దరు ఆవిధంగా ఒకరి నొకరు కన్పించు కొంటున్నారు. సీతమ్మ “కో! కో!” అంటూనే, అప్రయత్నంగా అడుగులు వేస్తూ, కోకిలను చూస్తూ కొంత దూరము వెళ్ళింది. నాగమ్మ సుశీల

వాళ్ళగోలలో వాళ్ళున్నారు. సుశీల అప్పుడే “మరుగేలరా!” అనే కృతి అందుకొన్నది. నాగమ్మ చిటికెలువేస్తూ, వింటున్నది.

కమలాకరం చక్కగా అలంకరించుకొని, అప్పుడే తేనీరు పుచ్చుకొని, సాంధ్య విహారానికి బయలు దేరాడు. అతడు తోటలోకి వచ్చేవరకు నీతమ్మ కోకిలతో పాడకొంటున్నది. కమలాకరం నీతమ్మను సమీపించాడు. ఆమె అతని రాకను గమనించలేదు. కమలాకరం నీతమ్మ దగ్గరకు పోయి, “సీతా! కోకిలపాటకు నీపాటకు భేదమేలేదు” అన్నాడు. నీతమ్మ వెనుకకు దిరిగిచూచి నివ్వెరపోయింది. ఒక క్షణం అలాగే క్షణప్రమాదం నిలువబడ్డది. కమలాకరం సహజకంఠంతో “సీతా! ధయపడ్డావా? రా! సుశీల దగ్గరికి పోదాం” అన్నాడు. నీత తలవ్రేలికొన్నది. ఆమెకు నిలువెల్ల పులకరించి, కెమ్మోవి కెపువన్నె కదిలింది. చెక్కలమీది గులాబీలు అదిరినాయి. చూపులు నేలను చూస్తున్నాయి. కమలాకరం మారుమాటాడక సుశీల నాగమ్మలను స్థలమునకు నడపడా, మధ్యమధ్య వెనుకకు దిరిగి నీతమ్మను చూస్తున్నాడు. నీతమ్మ వాలుగన్నులతో అతనిని చూచింది. ఉభయుల చూపులు ఒక విద్యుత్ శక్తిచే బంధింపబడినవి. ఒక చిరునవ్వు నీత పెదవులను కదలజేసి, కమలాకరం హృదయాని కొక సరళశాన్ని అందించింది. కమలాకరము సుశీల నాగమ్మలదగ్గరికి వెళ్ళాడు. నాగమ్మ లేచి, నీత యేదీ అంటూ అటుచూచింది. నీతమ్మ అప్పుడే వస్తున్నది. “ఎప్పుడు వెళ్ళా వెళ్ళానికి నీతా? కమలాకరము నీవు అడుగుకొంటున్నారా, పూలచెట్లతో?” అన్నది.

హిందూ మతము

నీత కా మాటలు వినబడలేదు. ఆమెకూడా వచ్చి సుశీల నాగమ్మ లతో చేరింది. కమలాకరం అందరిని కూర్చోమన్నాడు. నాగమ్మ, నీత మొదట కూర్చోలేదు. సుశీల బలవంతంగా కూర్చో జెట్టింది. అందరు కలిసి లోకములోని ముచ్చట్లు చెప్పుకొంటున్నారు. నీత విధిలేక అక్కడ కూర్చొన్నది. కమలాకరమువాళ్ళకు మద్రాసులో మొన్న మొన్న జరిగిన ఒక పాటకచ్చేరీని గూర్చి చెప్పుటకు ప్రారంభించాడు.

నూర్యు డస్తమించ బోతున్నాడు. సాంధ్యరాగాలు వింత వింత రంగుల నద్దుచు గగనతలము నావరించినయి. సక్రమముగా తన విడిని తాను నిర్వృత్తిచి పోవుచున్న సూర్యభగవానుని ఆభినందించు టకు గాబోలు, తారకలు కొన్ని విను వీధిని ప్రవేశించినయి. స్త్రీ లందరు పని పాటలు ముగించుకొని, తీరికగా జడలువేసుకొంటు న్నారు. పురుషులు సాంధ్య విహారముల కేగుచున్నారు. అప్పుడే వాసుదేవరావు గారు అవసరమయిన పను లేవో పూర్తి జేసుకొని, చల్లగాలికి తోటలోనికి వచ్చారు. అయినను చూచి కమలాకరము వాళ్ళందరు లేచి నిలువబడ్డారు. వాసుదేవరావు వాళ్ళను కూర్చో మని, తానుగూడా ఆసీనుడగుచు, “నా గమ్మ కొక చక్కని సంబంధము మాట్లాడి యేర్పాటుచేశాను” అన్నాడు. నాగమ్మ సిగ్గుపడి తలవంచుకొన్నది. నీత “ఏ వూరులోనండీ?” అన్నది.

“గుంటూరు జిల్లా బ్రాహ్మణ అగ్రహారము - పెండ్లికొడుకు బి. ఏ. ప్యానె, ఈ యేడు వ్యాపారములోకి దిగాడు”.

“ధనవంతుడా?” అన్నాడు కమలాకరము.

“అంత ధనవంతుడు గాదు. ఒక వెట్టుబడిదారుని కలుపుకొని వ్యాపారము సాగించాడు. మన దేశంలో పండిన పాగాకు కొని యితర దేశాలకు యెగుమతి చేస్తున్నారు.”

“పాగాకు వ్యాపారం మంచిదే!” అన్నాడు కమలాకరము.

“పెండ్లికొడుకు అందగాడేనా?” అన్నది సుశీల.

“ఔనమ్మా! మన కమలాకరములాగున వుంటాడు. అందగాడే నని చెప్పవచ్చు.”

ఆ మాట అనగానే సీత, కమలాకరములు, ఒకరి నొకరు మాచుకొన్నారు. సుశీల అది గమనించి నవ్వుకొన్నది.

“దీపాలు పెట్టేవేళ అయింది. ఇక మీరు యిండ్లకు పోండి” అని, వాసుదేవరావు, సుశీల, సీత, నాగమ్మలను పంపివేసి, తాను కమలాకరముతో ముచ్చటించుటకు ప్రారంభించాడు. మాధవయ్యగారి యింటి స్థితిగతులన్నీ చెప్పి, వారి ఋణములన్నీ తాను తీర్చివేసి వారికి సహాయము చేసినట్లు కమలాకరముతో చెప్పాడు.

“ఆ రొక్కమంతా, మాధవయ్య గారికి ఉచితముగా యిచ్చి వేసినట్లేనా?” అన్నాడు కమలాకరము.

“కాదు ఆ మొత్తమునకు మాధవయ్య మనకు నోటు వ్రాసి యిచ్చాడు. వారు బాగుపడి మంచి స్థితిలో నున్నప్పుడు మన బాకి తీర్చుకొంటారు. మాధవయ్య మంచివాడు. అతనిని జూచి నవ్వుడు,

హిందూ మతము

నా కమిత జాలి కలిగింది. పాపము! ఇంకా బ్రతికినంత కాలము బ్రతుక వలసినవాడు, దిగుళ్ళవల్ల మంచమెక్కాడు.”

“పాపము! చుట్టాలెవ్వరు లేరు కాబోలు!”

“చెప్పదగినవారెవ్వరు లేరు.”

“ఋణబాధ ఒక్కటేనా వారికి? అంత అప్పు ఎందుకు చేశారో?”

“నీత పెండ్లికి కొంత - సూరయ్య చదువుకు కొంత, అప్పు జేసినట్లున్నాడు. నీత గతి అలా అయిందిగదా?—నాగమ్మకు పెళ్ళి కాలేదని ఒక దిగులు - “తన కూతురికి పెళ్ళిజేశాడుగాని, అన్న కూతురికి చేయలేదు” అని, పరులు అంటారేమోనని, లోకాపవాద మునకు మాధవయ్య చాలా భయపడుతున్నాడు. ఇంకా సూరయ్యకు కూడా పెళ్ళి కాలేదు. కావలసిన కార్యాలన్నీ ముందే వున్నాయి. సూరయ్య త్వరలో చేతి కక్కిరకు వస్తాడని, సాపము, మాధవయ్య చాలా ఆశపడ్డాడు. అతడు పెళ్ళి, జయిలులో కూర్చోన్నాడుగదా! ఈ దిగుళ్ళు చాలవూ, మానవుణ్ణి క్రింగదీయుటకు!...ఇవన్నీ ఒక యెత్తు-ఈడుకువచ్చిన ఆడపిల్ల ఇంట్లో వుండాట ఒక యెత్తు-!...”

“నిజమే నాన్నా! నీతను జూస్తే, నాగుండె కరిగిపోతుంది. లోకమంటే యేమిటో తెలియని అమాయకురాలు - ఆమె జీవితము భగ్నమై పోవలసిందేగదా? పోనీ,...నీతకు మళ్ళీ పెళ్ళి చేయగూడదూ?”

“మాధవయ్యకు నే నా విషయము అ, నే క పర్యాయములు చెప్పాను. చెప్పగా, చెప్పగా కొన్నాళ్ళకు మెత్తబడ్డాడు. అతని భార్య కొంత అడ్డుపడుచున్నది.”

“స్తీత తనంతటతాను పెండ్లి చేసికొంటానని పట్టుబడితే, తల్లిదండ్రు లేమి జేస్తారు? ఆపిల్ల తెలివి తేటలు గలది. తన సిద్ధిగతులను గూర్చి, తాను విచారించి, నిశ్చయించుకొన గలదు. మన సుశీల నాతో రెండు మూడు పర్యాయములు అన్నది కూడాను.”

“ఇవన్నీ, నేను మాధవయ్యకు యిదివరకే చెప్పాను.- సరే గాని,- నాగమ్మ వివాహానికి గూడా మనము కొంత సహాయము జేయవలసి వుంటుంది. మాధవయ్య రిక్తహస్తుడు.- భారమంతా నామీద పెట్టి, కంటనీరు గార్చాడు.”

“అలాంటి వారికి శక్తికొలది సహాయము చేయవలసినదే గాని, మన పరిస్థితులుగూడా కొంత ఆలోచించ వలసి వుంటుంది... మాధవయ్యగారి సాధక బాధకాలలో మనము శ్రద్ధ తీసుకొంటున్నప్పుడు, స్తీత పెండ్లి విషయం కూడా మనమే ఆలోచించగూడదా?”

“ఔను! ఆమాటకూడా మాధవయ్యకు తెలియజేస్తాను.... ప్రొద్దుపోయినది, మనము గూడా యింటికి వెళ్ళగూడదు?”

ఇద్దరూ మాట్లాడుకొంటూ గృహోన్ముఖులైనారు. వాసుదేవరావు అన్ని వ్యవహారాలు, భార్య పిల్లలతో ఆలోచించి, చేస్తుంటాడు. వాసుదేవరావు, కమలాకరములు, తండ్రికొడుకుల వలెగాక, స్నేహితులవలె మాట్లాడు కొంటుంటారు.

హిందూ మతము

కమలాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసె, మెడిసన్ చదువుచూ, మొన్న నే సెలవులకు యింటి కొచ్చాడు. ఈ యేడాది కాగానే, అతను బెజవాడలో ప్రాక్టీసు పెట్టవలెనని అనుకొంటున్నాడు. కమలాకర రావుకు, సుశీలకు, త్వరలో వివాహాలు చేయవలెనని, తండ్రి అనుకొంటున్నాడు. ఒకటి రెండు సంబంధాలు వస్తున్నయిగాని, యింకా యేదీ నిగ్గ యించుకోలేదు. కమలాకరరావు సంస్కరణాభిలాషి - చిన్నపిల్లను పెళ్ళిచేసుకొనుట కత డిష్టపడడు. అతని వివాహము విషయములో వాసుదేవరావు, సర్వాధికారము అతనికి ఇచ్చాడు. కమలాకరరావు యోగ్యుడు - బాధ్యత నెరిగి ప్రవర్తించువాడు. అందువల్ల, వాసుదేవరావు గారికి అతనిమీద నమ్మకము మెండు. —

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

ముప్పేటలో రామయ్య మంచి పలుకుబడిగలవాడు. వాళ్ళ కుటుంబము రెండు మూడు తెరాల నుండి, మర్యాదమన్ననలతో వస్తున్నది. తాత తండ్రి లిచ్చిన అస్తిని కాపాడుతూ, స్వయముగా వ్యవసాయము జేయించి, తన హయాంలో మరికొంత పొలముగూడా

రామయ్య సంపాదించాడు. సంస్కృతాంధ్రములు చక్కగా చదువుకొన్నాడు. అన్ని వ్యవహారములు స్వయముగా చూచుకొనే తెలివితేటలున్నాయి. తనకు నచ్చిన పని జేస్తాడుగాని యితరులమాటలు వినడు. తనమాట సాగవలెననే పట్టుదలకూడా మొదటి నుంచీ వున్నది. నోరుగలవాడగుటచేత రామయ్యకు అందరు భయపడతారు. నవనాగరికపు వేషాలు ఆయనకు గిట్టవుగాని, పరమశాందసులవలె, పూర్వాచారాలనే పట్టుకొని, పెనుగులాడే మూఢుడుగాడు. మనిషి యెఱ్ఱగా, పాడుగా వుండి, గంభీరంగా వుంటాడు.

గోవిందరావు గతించిన తరువాత కొన్ని మాసాలవరకు రామయ్య బయటకే రాలేదు. ఎవ్వరితోను మాట్లాడేవాడు గాదు. ఎప్పుడు ఏకాంతముగా ఏదో ఆలోచిస్తుండేవాడు. అందాశ్చర్య మేమున్నది! ఉన్న ఒక్క కొడుకు మరణించినప్పుడు యే తండ్రి గుండె నిబ్బరముగా వుంటుంది? రామయ్య జీవితమే వ్యర్థమైపోయింది. శక్తి సామర్థ్యాలు, ధన ధాన్యాలు, యెవరుజూచి సంతోషించను? తన వంశము తనతోనే అంతరించునుగానా అనుకొన్నాడు రామయ్య.

కాలచక్రము శరవేగాన్ని మించుతున్నది. మానవులు దాటి సంవత్సరాలు వస్తున్నాయి. ఇప్పుడిప్పుడే రామయ్య ఒక రకంగా లేచి, తిరుగు తున్నాడు. నలుగురైదుగురు మిత్రులు “ఏవరినైనా దస్తు తెచ్చుకొని వంశము నిలువబెట్టరాదా?” అని రామయ్యకు సలహా నిచ్చారు. ఆయన కాపవతి నచ్చలేను.

హిందూమతము

“తన అక్క కూతురొకపిల్ల వున్నదనీ, ఆ పిల్లను తెచ్చి పెంచుకొనవచ్చుననీ”, భార్య రెండు మాడు పర్యాయములు రామయ్యతో అన్నది. ఆయన అందుకూ యిష్టపడలేదు. ఇలాంటి పనులన్నీ తెలిపి తక్కువ వాళ్ళు చేసే పనులనీ, అస్తికొరకు ఆశపడి వచ్చిన వాళ్ళనీ, సహజమైన ప్రేమానురాగము లుండవనీ, ఆయన నమ్మకము. దత్తు తెచ్చుకొని అస్తిని దుర్వినియోగము చేయుటకంటే, అర్హతను గమనించి, దానము చేయుట మేలనుకొన్నాడు.

కాలమెన్నిమార్పులను గలుగ జేస్తున్నదో రామయ్య చూస్తున్నాడు. తన బాల్యములో నున్న ఆచారవ్యవహారాలకూ యిప్పటికీ పోల్చి చూస్తే, సర్వమూ తాడునూరై పోయింది. చిన్న చిన్న పల్లెటూళ్ళలో గూడా, పాశ్చాత్య నాగరికత ప్రబలమైనది. యువతీయువకులలో వినయవిధేయతలు, కట్టుబాట్లు నన్నగిల్లినయి. తల్లి దండ్రులను, పోషణకర్తలను గూడా లెక్కచేయకుండా, ధిక్కరించి, తమయిష్టానుసారము వర్తిస్తున్నారట. తజస్వలానంతరవివాహాలు, స్త్రీపునర్వివాహాలు నిత్యము యెన్నో జరుగుచున్నయి. అన్ని విషయాలలోను మార్పుగోచరిస్తున్నది. ఎంతమంది అడ్డపడ్డా అగదు. ప్రవాహానికి యెవరు యెదురేన గలరు? అసలు చలనశక్తిగల ప్రతి వస్తువు మారుతూనే వుంటుందిగాని, యెప్పుడు ఒకటే రకంగా వుండదు. అలా మారకపోతే, అది కొండరాతితో సమానమే. ఈ కాలంలోనేగాదు, యే కాలములోనయినా, ఆ కాలానికి దగిన మార్పులు చేసుకో

కుండా. వున్న మనుష్యులుగాని, దేశంగాని వున్నదేమో చెప్పగల
వా రున్నారా ? మాన్యును జూచి, భయపడి, వెనుకకు పరుగెత్తే
నిరీవప్రతిమలు కొండరువుండకపోరుగాని, స్వల్పసంఖ్యాకులు వ్యసన
పడుచున్నారని కాలచక్ర మిగిపోతున్నదా? రామయ్య నిత్యము
యిలాంటి జెన్నో గ మ ని స్తు నే వున్నాడు. తాను మాత్రము
“జౌనని,—కాదని” అనకుండా మధ్యక్షంగా వుంటున్నాడు.
అలా యెన్నాళ్ళు సాగుతుంది? తన ప్రయత్నము లేకుండానే, విప
రీతమైన పరిస్థితు లేర్పడినప్పుడు మానవు డేమి చేయగలడు ?

ఒకనాటి మధ్యాహ్నము భోజనానంతరము రామయ్య
ఉయ్యాల బల్లమీద పడుకొని, తన ఆస్తిని గూర్చి ఆలోచించు
కొంటున్నాడు. రామయ్యకు వయసు మునురు తున్నది. తాను
చక్కగా తిరుగుచున్నప్పుడే, చేయగలచిన పనులన్ని పూర్తిగావించ
వలెననుకొన్నాడు. రామయ్య అంత అంతా యిట్టే నేల పక్కవ
గాకుండా వుంటుంది. అందులో కొంత బెజవాడలో యువతి
విద్యాలయాని కిచ్చుటకున్న, కొంత ధనముతో చచ్చిపోయిన తన
కొడుకు పేరున ఒక సత్రము కట్టించుటకున్న, మరి కొంతధనముతో
విద్యార్థుల వసతి గృహము నిర్మించుటకున్న, నిశ్చయమునుకొన్నాడు.
ఇలా ఆలోచించు కొనుచుండగా తలవని తలంపుగా, ఆ కోడలు
సీతమ్మ జూపకము వచ్చింది. ఆ పిల్లను ఇటీవల తాం మళ్ళీ చూడ
లేదు. సీతమ్మకు కొంత ఆస్తి యిద్దామా అని అనుకొన్నాడు.
ఆ పిల్లకు ఆస్తి యెందుకు అనుకొన్నాడు మళ్ళీ - సీతమ్మ యిప్పుడు

హిందూ మతము

జాగా యెదిగి పెద్దదై వుంటుందిగదా, అవయవముల పొందికయిలా వుంటుందికదా, ముక్కు, కన్ను, తీరు యిలా వుంటుంది గదా, అని రామయ్య తనలోతాను ఊహించుకొన్నాడు. “పడుచుదనము పాపిష్టిది.-అనాలోచితంగా యెలాంటి పనులనైనా చేయిస్తుంది.- ఒక వేళ అపిల్ల యావనోద్రేకములో కన్ను గానకి, చేయరానిపనులు జేస్తే....?.... దుర్భరము! నేను నలుగురిలో తలయెత్తగలనా? నా వంశమున కెంత కళంకము?...మా వంశము పవిత్రమైనది. మా తాత తండ్రులు చాలా గౌరవంగా బ్రతికారు. తుదకు నాజీవితమున యిలాంటి నీచాలు జరుగుతాయా? ఈపరాభవానికి నేను గురిగావలసి వుంటుదా?... లేక ఒక వేళ నీతయెవడినయినా, మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకొంటుందేమో? ... అదిమాత్రము సహించదగినదా?...అబ్బ! స్త్రీలమూలమున పురుషుల కెంతటి విపత్తులు వస్తుంటాయి? ఇప్పుడు నే నేమి చేయగలను? ...” అని యేమేమో అనుకొంటున్నాడు. ఆయన ఆలోచనలకు హద్దులేదు. తర్క వితర్కములలో మునిగి తేలుచున్న ఆయనకు అప్రయత్నముగా నిద్రవచ్చింది.

శ్రీ వేమన గ్రంథాంశము తే ల ప్రతి పద్యము

ప ది య వ ప్ర క రణ ము

కామేశ్వరరావు బి. ఏ. ప్యాసైనాడు. ఆతని స్నేహితులలో
ధనవంతు నొకని కలుపుకొని, పొగాకు వ్యాపారము భారీగా చేస్తు
న్నాడు. వాసుదేవరావు డిప్యూటీ కలెక్టరు చేస్తున్న కాలములో,
కామేశ్వరరావు తండ్రి భాస్కరరావు రివిన్యూ యినస్పెక్టరు
చేస్తుండేవాడు. ఇప్పుడు భాస్కరరావుకూడా నొకరి చాలించు
కొన్నాడు. ఆయనకు కామేశ్వరరావున్న మరీ యిద్దరు ఆడపిల్ల
లున్నారు. యిద్దరు ఆడపిల్లలకు పెండ్లిచేసి అత్తవారింటికి పంపాడు.
ఒక నాడు కొకతాళీన్యాయంగా బెజవాడలో వాసుదేవరావు
భాస్కరరావుకు కలుసుకొన్నప్పుడు భాస్కరరావు తన స్థితిగతు
లన్ని ఆయనకు చెప్పుకొన్నాడు. అప్పుడు వాసుదేవరావు శ్రద్ధగా
విచారించి, కామేశ్వరరావుకు నాగమ్మను యిప్పిస్తానని, భాస్కర
రావుతో చెప్పాడు. ఆతను సమ్మతించి, నెలపుపుచ్చుకొని, తన పని
మీద వెళ్ళాడు. వాసుదేవరావుగారు యింటికి వచ్చి యీ విష
యము మాధవయ్య చెవిని వేయగానే మాధవయ్య సంతోషించి 'సరే'
నన్నాడు. వెంటనే బ్రాహ్మణుని రావించి, ముహూర్తములు
పెట్టించారు. వాసుదేవరావు అన్నివిధాల మాధవయ్యకు తోడు

హిందూ మతము

నీడగా అదుకొంటున్నాడు. నాగమ్మ వివాహానికికూడా కొంత ధన సహాయము చేయదలచాడు. పెండ్లిపనులు చురుకుగా జరుగుచున్నాయి.

మాధవయ్య జబ్బుస్థితిలో నున్నాడుగదా! అనాటి కానాడు, మరింత దుర్బలుడై పోతున్నాడు గాని, పురి పోసుకొనుటలేదు. మాధవయ్య బ్రతికివుండగానే నాగమ్మ వివాహము జరుగవలెనని వాసుదేవరావుగారు పట్టుపట్టారు. నూరయ్యకూడా, నేడ్కో, రేపో, జైలునుండి విడుదలై రాగలడని అనుకొంటున్నారు. చైవనిర్ణయ మెట్లున్నదో యెవరు చెప్పగలరు ?

శుక్రవారము పగలు 11 గంటలకు సరిగా లగ్నము, అనాటి ఉదయమే పెళ్ళికొడుకు బంధుమిత్రులతో తరిలివచ్చాడు. సర్వము సిద్ధముగా నున్నది. వాసుదేవరావుగారు వచ్చి, నిలువబడి పెత్తనము జేస్తున్నారు. ముహూర్తబలము గొప్పది. సమయమునకు సరిగా, సక్రమంగా వివాహము జరిగినది. మేళతాళాలతో, అన్ని వేడుకలు, లాంచనాలు, చక్కగా జరిగినయి. ఆ పూట వాసుదేవరావు గారిని సకుటుంబముగా వచ్చి, తన యింట్లో భుజించవలసినదని, మాధవయ్య బ్రతిమాలుకొన్నాడు. ఆయనందుల కిష్టపడక, అది సమయము గాదనియు, మరియొక పర్యాయము చూచుకొనవచ్చుననియు, సమాధానము చెప్పి సర్దుకొన్నాడు. పెళ్ళి వారందరు భోజనాలకు కూర్చొన్నారు. హరినామ సంకీర్తనములతో ఆరగింపులు జరుగుచుండగా, జయిలునుండి విడుదలై, అప్పుడే నూరయ్య యింటికి వచ్చాడు. అందరు సంతోషోహారేకమున అతనిని చుట్టు

కొన్నారు. ఎంగిలిచేత్తో వచ్చి సీతమ్మ అన్నను కాగలించు కొన్నది. నాగమ్మ సీతమ్మను నెట్టుచూ, అతిని రెండుచేతులు పట్టుకొని, మొఖమువంక చూస్తూ నిలవబడది. ఇద్దరు ఒకరి నొకరు చూచు కొన్నారు. తేమ సమాచారాలు చూపులతోనే చెప్పుకొన్నారు. నాగమ్మ కంట జల జల నీళ్ళు కారినయి. సూరయ్య తుడిచి, నాగమ్మను బుజ్జగించాడు. గాఢమైన అనురాగాతిశయములను ప్రకటించుటకు భావ చాలదు గాబోలు. ఆ పవిత్ర హృదయాలు రెండు అంతరంగికంగా సందేశాలు అందుకొన్నయి. ఒకరి భావము నొకరు గ్రహించుకొన్నారు. ఇంతలో లక్ష్మమ్మ వచ్చి సూరయ్య తల నిమురుతూ, నిలవబడి, యెన్నెన్నో ప్రశ్నలు వేస్తున్నది. లేవ లేక మంచములో పడివున్న మాధవయ్య సూరయ్యను తనయొద్దకు తీసుకొని రమ్మనమని కేకలు వేస్తున్నాడు. సూరయ్య అంచరికి అన్ని సమాధానాలు చెపుతూ, మెల్లగా దారిజేసుకొని మాధవయ్యను సమీపించాడు. తండ్రిని జూచి సూరయ్య దుఃఖ మాపుకొనలేక పోయినాడు. తండ్రికాళ్ళమీద బడి, పెద్దగా ఏడువసాగాడు. కొంతసేపటికి సీతమ్మ ఓదార్చి, లేవదీసి కూర్చోబెట్టింది.

పెండ్లి వారందరు భోజనాదికములను ముగించుకొని లేచారు. ఆసాయం కాలము జరుగవలసిన వేడుకలన్ని జరిగాయి. నాగమ్మ వివాహము అనుకొన్న దానికంటె మిన్నగ అనందముతో జరిగినది. మరుస టుదయాన పెళ్ళివారిని సాగనంప వలెను. “నాగమ్మ వెంట వెళ్ళుటకు యెవ్వరులేరే” అని ఒకరి కొకరు ఆలోచించుకొనుచున్నారు.

హిందూ మతము

కొన ప్రాణాలతో నున్న మాధవయ్యను చూచుచుండటకు లక్ష్మమ్మ యింటివద్ద వుండవలసి వచ్చినది. ఇంకెవరున్నారు? నాగమ్మ తన వెంట సీతమ్మను పంపమని కోరుకొన్నది. ఈ మాట ఆనోటా ఆనోట బడి, పెండ్లికి వచ్చిన పెద్దలకు తెలిసింది. వారిలో యెవరో “సీతమ్మ వితంతువు-పనికిరాద”న్నారట - ఈ మాట మెల్లగా జారివచ్చి, నూరయ్యకు, మాధవయ్యకు, వాసుదేవరావుకు, క్రమంగా సీతమ్మకు తెలిసింది. కఠోరమైన ఆమాట విని అందరు విచార పడ్డారు. సీతమ్మ లోలోన కుమిలి పోతున్నది. ఆమెకు నోటమాట రాలేదు. కూర్చొన్నది కూర్చొన్నట్లే యున్నది. ఆమెలో ఒక తుపాను బయలు దేరింది.

“నలుగురిలో తల యెత్తుకొని తిరుగుటకు నాకగ్గ తలేదా? అంత తప్పు జేశానా?... ఎందుకీ జీవితము? అయినవారు, కానివారు హీనముగా చూస్తున్నప్పుడు-నాబ్రతుకే వారికి కష్టతరమైనప్పుడు- జీవించుటెందుకు?... నేనెవ్వరి కంట పడగూడదట - ఆహా! ఎంతటి కఠిన శాసనము! ఈ అనంతకోటి ప్రాణాలలో నీచాతి నీచమైనదానిని నేనా? ఇంతకు నే నాచరించిన ఘోరపాపమేమున్నది? ఈలోకంలో నావంటి దీనులను రక్షించువారు లేరా? కరుణా సముద్రుడగు దేవుడున్నాడా? - లేరు - లేరు - ఎవ్వరు లేరు. లోకమంతా మాయ - అబద్ధం. - క్రూరము - బాధాకరం - నీచం - ఈ లోకంలో హృదయములేని రాతి బొమ్మలు మనుష్యులనిపేరు పెట్టి కొని తిరుగు తున్నారు”, అని యేమేమో అనుకొంటున్నది.

ఇంతలో వాసుదేవరావు అలా వెళ్ళుచూ, సీతమ్మను చూచాడు. ఆమె మసి పాతను గట్టిని మాణిక్యము వలెనున్నది. ఆమె హృదయా వేదనను వాసుదేవరావు ఆర్థము జేసుకొన్నాడు. “అనాడు అశోకవనంలో ఏకాంతముగా వున్న సీతమ్మ యింత దుఃఖించిందా?” అనుకొన్నాడు. వాసుదేవరావు “సీతమ్మా! లేచిరా! లోకంలో దయార్థి హృదయులున్నారు, చింతింపకు” అని అంటూ ఆ పిల్లను లోపలికి తీసుకొని వెళ్ళాడు.

మరుక్షణములో ఈమాట పెండ్లికొడుకు చెవిని బడ్డది. కామేశ్వరరావు సరసమైన సంస్కార ప్రియుడు. అతడికిమాట కర్త కఠోరంగా వున్నది. తనవాళ్ళు ఈంటిమాట అన్నందుకు అతడు, “తనను తుమించమని” సీతమ్మను ప్రార్థించ గలచుకొన్నాడు. తన పెండ్లికి తినిపోవచ్చిన ఛాందసు లెవరో ఈ మాట అని వుంటారని అనుకొన్నాడు. వెంటనే అతను లేచి వెళ్ళి వాసుదేవరావును కలుసు కొని “అయ్యా! బాధ్యత కలియని అసంబంధీకు లెవరో ఆమాట అన్నారు - తుమించండి. పెండ్లికూతురు వెంట తప్పకుండా సీతమ్మను పంపండి” అని అన్నాడు.

“కామేశ్వరరావు! దూరాలోచన లేని పసివాడవు, శుభ కార్యాలలో అల్లరి జరుగ కూడదు. కాబట్టి సీతమ్మను పంపమని స్వతంత్రించి అడుగ వద్దు. మే మేదో ఏర్పాటుజేసి యెవరినో పంపిస్తాముగదా! నీకెందుకు, నీవు వెళ్ళు!”

హిందూ మతము

“నా వివాహ విషయములో నాకు అన్ని హక్కులు వున్నాయి. నేను దీక్షంగా ఆలోచించే చెబుతున్నాను. ఇష్టములేని వాళ్ళు వెళ్ళిపోతారా, పోనీయండి! అంతమాత్రాన వచ్చే లోపమేమీలేదు. మీరు సీతమ్మను పంపిస్తారా. లేకపోతే నేను వెళ్ళను.”

“మీ తండ్రిగారితో వెళ్ళి మాట్లాడు. ఆయన యిష్టానుసారము చేయవచ్చును.”

“వారితో యిదివరకే మాట్లాడాను. వారి కిలాంటి అభ్యంతరాలేవీ లేవు.”

“అయితే సరే! అలాగే యేర్పాటు చేయిస్తాను” అని చెప్పి వాసుదేవరావు వెళ్ళాడు.

వాసుదేవరావు వెళ్ళి యీ విషయాలన్నీ మాధవయ్యకు నూనయ్యకు చెప్పాడు. వాళ్ళు చాలా సంతోషించారు. నూరయ్య సీతమ్మను బయలుదేరమన్నాడు. సీతమ్మ వెళ్ళనన్నది. ఆ మేళు రోషము వచ్చింది. “అనవసరంగా తర్కవిత్కాలతో నన్ను పది మంది నోళ్ళలో పడనీయవద్దు. ఒకరు జెనని, ఒకరు కాదని, వాద ప్రతివాదలతో, బజారున కెక్కించు నంతటి సిగ్గుమాలిన బ్రతుకైంది నాది. అయితే అలాగా నా ప్రసక్తి లోకుల కెందుకు? నన్ను పలుకరించగూడదు - నన్ను తలుచుకో వద్దు - నా బ్రతుకు నన్ను బ్రతుకనీయండి-” అని సీతమ్మ పెద్దగా కోపముతో అన్నది. రోషాకులచిత్తయగు నామె మో మెట్టబారి, ముక్కుపుటము లదిరినయి. మోవిపై

కంపువన్నె చిటిలినట్లు కదిలింది. ఆమె కన్నెఱ్ఱకాగానే అక్కడ నున్న వాళ్ళందరూ గడగడలాడి పోయినారు. నూరయ్యకు యేమీ తోచలేదు. తాను సీతమ్మను కాంతింప జేయలేక పోయినాడు. ఇంతలో వాసుదేవరావు వచ్చి, “సీతమ్మా! బుద్ధిలేనివారి మాటలను పాటింపవచ్చునా? నామాట విని లేచిరా!” అన్నాడు.

ఆమె లేచి వెళ్ళింది.

కుట్టుకుదకు నాగమ్మ పెంట సీతమ్మ వెళ్ళునట్లు యేర్పాటు చేసి, వెళ్ళివారిని సాగనంపారు.

నూరయ్య మాధవయ్యతో అన్ని వ్యవహారాలు మాట్లాడాడు. కుటుంబపు చిక్కలన్నీ నూరయ్యకు అర్థమైనయి. వాసుదేవరావు తన కుటుంబమునకు జేసిన మహోపచారము యెన్ని జన్మలకు గూడా తీర్చలేనిదనీ, భగవంతుడే ఆరూపమున వచ్చి సహాయము చేసి యుండుననీ, అతడనుకొన్నాడు.

నూరయ్య జ్ఞానముండి విడదలకాగానే పత్రికను ప్రారంభించ దలిచాడు. అందుల కవసరమైన యేర్పాట్లు అన్నీ చేసుకొన్నాడు. అతని కన్నెన్నో ఊహలున్నయి. పట్టుదలతో ఆపన్నీ వసనాగించ దలిచాడు. ఈ పనులన్నీ జరిపించుటకు తాను వెంటనే వెళ్ళిపో దలిచాడు. గాని, తండ్రిస్థితి అపాయకరముగా నున్నది. మాధవయ్యను ఆస్తిలో వదలిపెట్టి వెళ్ళకుండదుగదా! అతనికెటువోచలేదు. కొంత సేపు తనలో తానే తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. తన పనులు చాలా ముఖ్యమైనవిన్నీ అత్యవసరమైనవిన్నీ అని అతనికి తోచింది. మరుస

హిందూ మతము

టుదయాన బయలుదేరి జెళ్ళవలెనని నిశ్చయించుకొన్నాడు. ఆ రాత్రి మాటా ముల్లె, శర్దుకొని, తల్లిదండ్రులతో మాట్లాడి వారిని సమ్మతింప జేశాడు. వాసుదేవరావుగారితో గూడా చెప్పి, వారియొద్ద సెలవు పుచ్చుకొనవలెనని వాళ్ళింటికి జెళ్ళాడు. వాసుదేవరావు తన యింటికి వచ్చిన సూరయ్యను అదరించి, కూర్చోబెట్టి అనేక సంగతులు చెప్పాడు. సూరయ్య చెప్పిన ముచ్చటన్నీ శ్రద్ధగా విని, సంతోషించి, అతని భావిజీవితమున కొక ప్రణాళికను తయారుజేసి చెప్పాడు. అతని కప్పుడే సహాయము కావలసివచ్చినా, తాను చేయుటకు సిద్ధముగా నున్నట్లు, సూరయ్యకు చెప్పి, ధైర్య మిచ్చాడు. సూరయ్య కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా తల వంచాడు. వాసుదేవరావుగారు ఆశీర్వాదించి, సూరయ్యను ఇంటికి పంపారు. సూరయ్య యింటికి వచ్చేవరకు, లక్ష్మమ్మ మాధవయ్య మంచమువద్ద కూర్చొని కంటనీరు గారుస్తున్నది. సూరయ్య రాగానే “నాయనా! తిండిస్థితి నిమిష నిమిషమునకు మారుచున్నది. చూడు! ఏవో పిచ్చి మాటలు కూడా మాట్లాడుచున్నారు” అని అన్నది. సూరయ్య గుండెలలో రాయి బడ్డది. అతడు మాధవయ్యను సమీపించి పలుకరించాడు. మాధవయ్య మాట్లాడలేక ఆయాసపడుచున్నాడు. ఒక గొటక్రిందటికంటే ఇప్పుడు రొప్పు యెక్కువైంది. “వాసుదేవరావుగారిని పిలవండి” అని మాధవయ్య మిల్లగా అన్నాడు. సూరయ్య వెంటనే వెళ్ళి వాసుదేవరావుగారిని తీసుకొని వచ్చాడు. వాసుదేవరావునుజూచి మాధవయ్య

పెద్దగా యేడ్చాడు. “నే నిక తివింపను, నీతమ్మును సూరయ్యకు మీకు అప్పగించుచున్నాను. నా కుటుంబమును నిలువ బెట్టండి” అని వాసుదేవరావును ప్రార్థించాడు. మాధవయ్యకు మాట్లాడుచుండగానే కళ్ళు మూరిలు బడ్డయి, శరీరము చల్లబడ్డట్లు కనిపించింది. అప్పుడే డాక్టరుకొరకు వాసుదేవరావుగారు మనిషిని బంపారు. ఒక్కక్షణము జరిగింది. డాక్టరు యింకా రాలేదు. మా ధ వ య్య ప్రాణాలు విడిచాడు. ఇట్లు విదువులతో ప్రతిధ్వనించి పోయింది.

సూరయ్య ఆ రాత్రి శవభాగరము జేకాడు. తెల్ల వారు నప్పటికి రావలసిన నలుగురు వచ్చారు. దహన సంస్కారము జరిగినది. మాధవయ్యకు కర్మాంతరాలు చక్కగా జరుపవలసినదని వాసుదేవరావుగారు చెప్పారు. సూరయ్య శ్రద్ధగా తండ్రి అంత్య క్రియలు జరిపాడు.

దినములు గడిచినయి. ఇ ర జై రో జు లు అక్కడే వుండి, సూరయ్య కావలసిన అన్ని యేర్పాట్లుచేసి, తన పనిమీద తాను బయలుదేరి వెళ్ళాడు.

వ ద నౌ క ం డ వ వ్ర క ర ణ ము

మాధవయ్య మరణించి నప్పటినుండి, గ్రామములో కలవరం బయలుదేరింది. సీతమ్మను కమలాకరం పెండ్లి జేసుకొంటాడని, మాధవయ్య కుటుంబముకూడా బ్రహ్మసమాజములో గలిసిపోయిందని సహాతులు తీవ్రంగా ప్రచారము సాగించారు. వాసుదేవరావు తన తెలివి తేటలతో, మాధవయ్యను ఆయన కుటుంబము వారిని మాయజేసి తన కులములో చేర్చుకొన్నాడనీ, సూరయ్యకు గూడా వితంతు వివాహమే జేస్తారని, గ్రామములో ఒకరి కొకరు చెప్పుకొంటున్నారు. ఈ వార్తలన్ని యెప్పటి కప్పుడు వాసుదేవరావుకు తెలుసునే వున్నవి. ఆయన యిలాంటి వాటిని లెక్కజేసే రకముగాదు. ఇలాంటి జెన్నో ఆయన యింతకు ముందే అనుభవించాడు. నీతిలేని, స్వార్థ పరులగు సహాతుల బెదిరింపుల కతడందదు. ఆయన ప్రవర్తన మతి గంభీరమైనది.

కమలాకరరావు సెలవులు కాగానే మద్రాసు వెళ్ళాడు. ఎప్పటివలె సీతమ్మ, నాగమ్మ వాసుదేవరావు గారింటికివచ్చి సుఖిలతో ఆడుకొంటున్నారు. నాగమ్మను ఇంకా! కాపురమునకు పంపలేదు. నాగమ్మను తీసుకొని వెళ్ళుటకు భర్త వేగిర పడుతున్నాడు.

సుకీలకు వివాహము చేయవలెనని తల్లిదండ్రులు తొందరపడుచున్నారు. ఆ నేక సంబంధాలు వస్తున్నాయి. సనాతనుల దౌర్జన్యమువల్ల కొంత మంది వచ్చి తిరిగిపోతున్నారు. ఒకనాడు గోదావరిజిల్లా నుండి ఇద్దరు నేర్పడ మనుష్యులు రైలుదిగి గ్రామములోకి వచ్చి “వాసుదేవ రావుగారి ఇల్లెక్కడండీ?” అని యెవరినో అడిగారు. ఇంతలో నలుగురు పూర్వాచారపరాయణులు ఆ వచ్చిన పెదమనుష్యులను చుట్టుకొన్నారు. అందులో ఒకరు “తమ దే యూరండీ?” అన్నాడు.

“మాది గోదావరిజిల్లా - వాసుదేవరావుగారి ఇల్లెక్కడో చూపగలరా?”

“అలాగే! — వారి యిల్లు యిక్కడే వుండి. చూపిస్తాముగాని, వారు మీకు బంధువులా?”

“కాదు, వారితో మాట్లాడవలసియున్నది”

“ఏ సందర్భము?”

“అవన్ని తమకు అనవసరము. మీకు తెలిసివుంటే దయచేసి, వారి యిల్లు చూపండి!”

“అంత ఆగ్రహమేలే యెలాగండీ? మీరు సంబంధాలకొరకు కచ్చా రేమానని అడిగాము. తప్పే మున్నది?”

“ఔను, వారి పిల్లను చూడవలెనని వచ్చాము”.

“అలా చెప్పండి! ఆపిల్ల బాగానే వుంటుంది, గాని...”

“ఏమి? అనుమానిస్తున్నారే?”

“వారిసంగతి తమకు తెలియదు గాబోలు!”

హిందూ మతము

“.....?”

“వాళ్ళు కులములోలేరు - వాళ్ళది బ్రహ్మసమాజము”

“ఇదా! సరే! ఆవిషయము మాకు తెలుసును లెండి! బ్రహ్మ సమాజముగాదు - వాళ్ళు హిందువులే ! స్వచ్ఛమైన బ్రాహ్మణులు”

“స్వచ్ఛమైన బ్రాహ్మణులుగా! అరి! మీరు గూడా అరకమేనా యేమి, మంచివాళ్ళనుకొన్నాము...”

“శాస్త్రీగారూ! తమదే మతమండీ! ”

“ఎందుకులే అవన్ని యిప్పుడు - మీకు కులగోత్రాలున్నాయనుకొన్నాముగాని....”

“ఔనండీ! మాకు కులగోత్రాలున్నయి, మీరు భ్రమపడుచున్నారు...”

“బ్రహ్మసమాజమునకు కులగోత్రాలేమిటి?”

“ఎవరిది బ్రహ్మసమాజము! — పవిత్రమైన హిందూమతము, దుర్మార్గులగు సనాతన ఛాందసులవల్ల, చీలికలై, నానాటికి క్షీణించి పోతున్నది. బ్రహ్మసమాజ మెక్కడి నుండి వచ్చినదో తెలియునా? ధర్మబద్ధులై, సత్యమును నమ్ముకొన్న దయార్ద్రహృదయులగు హిందువులు-స్వార్థపరులగు సనాతనులు పెట్టు బాధలు సహించలేక, బ్రహ్మ సమాజమున చేరుచున్నారు. తెలిసినదా? హిందూ మతము నందలి ముఖ్య సిద్ధాంతముల మీదనే, బ్రహ్మ, ఆర్య సమాజములు ఆధారపడియున్నవి. హిందూ మతము నుండి జెలువడిన చీలికలే ఆవి - పూర్వాచారపరాయణుల అవినీతివలననే

హిందూమతమున కింతటి ముప్పు కలిగినది. సత్యస్వరూపమై,—
అహింసా సిద్ధాంతమున కాది గురువై,— ధర్మనిలయమై, రాణించిన
హిందూ మతము, యిప్పుడు కృత్రిమ వేషధారులవలన స్వస్వరూప
మును గోల్పోవుచున్నది. నీతికి ధర్మమునకు అగ్రము దెలియని పెద్ద
లీ నాడు కులపతులై శాసించుచున్నారు. మతము చేరు జెప్పి
సత్యమును, ధర్మమును మంటగలుపుచున్నారు...”

“ఓహోహో! మీరుకూడా అరకంవారే!— సరే, సరే, ఇక
పొండి - విధవముండలను పెళ్ళిజేసుకొనే బ్రహ్మసమాజపు ముండా
కొడుకులకు ధర్మపన్నాలు మెండు - ఆ వాసుదేవరా వొక.....”

“అయ్యా! పిచ్చిపిచ్చి మాటలు నోటికివచ్చినట్లుమాట్లాడవద్దు.
బ్రహ్మ సమాజము వా రెవరో, హిందువు లెవరో, మీకు అర్థము
కాలేదు అర్థముకాని వన్ని బూతు లనుకొనుట బుద్ధితక్కువ పని.
వాసుదేవరావుగారు బ్రహ్మ సమాజము లో చేరలేదు. వారు
పూజనీయులు - వారిని నిందించి పాపము కట్టుకొనకండి—”

“అబ్బో! పూజనీయులా? ఎవరికో! విధవలకా?”

“మీ దౌర్జన్యమునకు హద్దులేకుండా వున్నది. ఇలాగే
మాట్లాడుతుంటే మీకు దేహశుద్ధి జరుగుతుంది. వాసుదేవరావుగారి
కాలిగోరికి గూడా మీరు పోలరు. వారిని మీరా విమర్శించువాడు?
మర్యాదగా మాట్లాడితే తగిన సమాధానము చెప్పగలము. మీది
శాస్త్రవాదమా? హేతువాదమా? లేక, రెండూనా? దేనికైనను
సిద్ధమే! వచ్చి కూర్చోండి, తెలివి లేటలు చూచుకొనవచ్చును. -

హిందూ మతము

ఇంతకూ వాసుదేవరావుగారిని నిందించ వలసిన పని మీకేమున్నది? అంతటి నేను అయినేమి జేసినారు? అన్నాతులకు అహారమిడుట నేరమా? డిక్కులేని అనాథలను రక్షించుట పాపమా? మతముపేరు జెప్పకొని మానవ సంఘ రక్తమును ద్రాగుచున్న సంఘమును ధిక్కరించుట తప్పా?—”

అని అనుమందగా పూర్వాచార పురులు కదలకుండా నిలువ బడి వింటున్నారు. ఇంతలో ఆమోక్షాన జెన్నుతూ, వస్తున్న ప్రజలు కొందరు అక్కడ గుమిగూడారు. అందులో కొందరు, సనాతన లను నోటికి వచ్చినట్లు తిట్టారు. కొందరు సర్ది, ఆవచ్చిన పెద్ద మనుష్యులకు వాసుదేవరావుగారి యిల్లు చూపించారు.

దుర్మార్గుల వ్యతిరేక ప్రచారమువల్లను, దౌర్జన్యము వల్లనూ, వాసుదేవరావు గారి ప్రఖ్యాతి నానాటి కితీయించు చున్నది. వాసుదేవరావువంటి ధర్మాత్ముడులేదనీ, అయిన పుణ్యమున డిక్కులేని కుటుంబా లెన్నో సుఖ జీవనము చేయుచున్నవనీ, ప్రజ లనుకొను చున్నారు.

గోదావరిజిల్లా నుండి గ్రామ దర్శనార్థ మనుచెరిచిన పెద్ద మనుష్యులను వాసుదేవరావుగా రుచిత రీతిని ఆదరించిరి. వారూ దినమెల్ల వాసుదేవరావుగా రింటనే యుండి, వారితో మాట్లాడిరి. ఆ వచ్చిన వారిద్దరిలో ఒకరు వల్లూరి సుబ్బారావుగారు, రెండవవారు, అయిన స్నేహితుడు, సుబ్బారావుగారి చెడో ఆబ్బాయికి సుఖీలను యివ్వవలసినదని అడుగుట కు వచ్చారు. వాసుదేవరావుగారికి.

సుబ్బారావుగారితో యిదివరకే కొద్దిగా పరిచయమున్నది. సుబ్బారావుగారి రెండో ఆబ్బాయి నారాయణమూర్తి లండను వెళ్ళి I.C.S. చదివి వచ్చి యిప్పుడు నెల్లూరుజిల్లాలో, ఆసిస్టెంటు కలెక్టరుగా నున్నాడు. నారాయణమూర్తికి లండను వెళ్ళకముందు మే వివాహమయినదిగాని, ఆ పిల్ల పరిణయమైన రెండు మాసములకే పరణించినది. సుబ్బారావుగారు సంపన్నులైనప్పటికి, యీ సందర్భము కొంత నలిగిపోయి వెళ్ళుకొన్నారు. మొత్తముమీద యీ సంబంధము అన్ని విధాల వాసుదేవరావుగారికి నచ్చినది. ఆయన భార్యకు కొంత అసంతృప్తిగా నున్నది. రెండో వెళ్ళి వాని కొమే పంపించి కిష్టపడటలేదు. ఈ విషయము వాసుదేవరావుగారు సుఖీలము చెప్పి, ఆమె ఆభిప్రాయాన్ని చెప్పచున్నారు. ఆమె కొంతదగ్గర వాలోచించి “మొదటి భార్యతో ఆయన కాపురముచేయలేదుగదా! ఆయనదోషమే మున్నది!” అని అన్నది. వాసుదేవరావుగారు సుఖీల చెప్పిన సమాధానమునకు సంతోషించి, ఆసంబంధమే స్థిరపరచారు. సుఖీలను చూచుటకు నారాయణమూర్తిని రావలసినదని తండ్రివారనిచ్చారు. కిమ్మకరరావును గూడా వెంటనే రావలసినదని జూబు వ్రాసి పంపారు.

మరుస టుదయాన నెల్లూరు నారాయణమూర్తి వచ్చాడు. ఆ సమయము వాసుదేవరావుగారింట్లో వుండి ఆ సందర్భమైన విషయాలు మాట్లాడుకొన్నారు. నారాయణమూర్తి సుఖీల ఒండొరులను చూచుకొన్నారు. ఉభయులు సమ్మతించిన మీదట సంబంధము

హిందూ మతము

నిశ్చయింపబడినది. సాధ్యమైనంత త్వరలో మహారాష్ట్రములు బెట్టించవలసినదని వాసుదేవరావుగా రన్నారు. మహారాష్ట్రగారు, ఆయన స్నేహితుడు, నారాయణమూర్తి ఆరాధి రయియును వెళ్ళిపోయినారు.

రెండు దినములకు కమలాకరరావు మద్రాసునుంచి వచ్చాడు. అతడు వచ్చేవరకు వెళ్ళి ప్రియత్నాలు వేగంగా జరుగుచున్నయి. వాసుదేవరావు కమలాకరానికి అన్ని సంగతులు చెప్పి, వివాహము నిశ్చయింపబడిన దన్నాడు. సుకీలగూడా తనకు తోచిన మాటలు అన్నకు చెప్పకొన్నది. కమలాకరము అంతా విని సంతోషించాడు.

ఆ సాయంకాలము వాసుదేవరావు కమలాకరమును వెంట బెట్టుకొని, తోటలోనికి వెళ్ళాడు. ఇద్దరు చల్ల గాలి పీలుస్తూ తోట అంతా కలయదిగి, వచ్చి, ఒక చోట గూర్చొన్నారు. వాసుదేవరావు మాటల సందర్భములో కమలాకరానికి నీత సంగతి చెప్పాడు. నీత చాలా యోగ్యురాలనీ, ఆమెను వివాహమాడుట ఉత్తమమైన ధర్మమనీ, వాసుదేవరావు అన్నాడు. కమలాకరము అంతా శ్రద్ధతో వినయుండే విన్నాడు. వాసుదేవరావు “ఇది నీకు సమ్మతమేనా?” అని అడిగాడు. కమలాకరమునకు మితిలేని ఆనందము కలిగినది. ఒక క్షణ కాలమతడు తన ఊహనిర్మితమైన ప్రేమ సాధోపరిభాగలతో నీతతో విహరించాడు. అతని సుఖ స్వప్నాలన్నీ సత్యమగుచున్న కాలము సమీపించినది. అతడెన్నాళ్ళ నుండో, ఆసాధ్య మనుకొని పరిత

పించుచున్న సీతా కరగ్రహణము నేడు సుసాధ్యమై, కరతలామలక మైనది. సమాధానము కొరకు తండ్రి కమలాకరమువంక జూచాడు. కమలాకరము చలించకుండా గంభీరముగా వుండి, “అన్ని సందర్భములలోను మీ ఆజ్ఞను శిరసా వహించు చుంటిని గదా! నన్నడుగు టెందులకు? మీ యిష్టము వచ్చినట్లు యేర్పాటు చేయండి. నా కది సంతోషమే-” అన్నాడు.

“మంచిది - ఈ సంగతి మీ అమ్మగారితో కూడా చెప్పి అమె అనుమతి తీసుకొనవలసియున్నది. సుకీల వివాహముతోపాటు సీతా కల్యాణము గూడ జరుపవచ్చును” అనుచు తేచి, వాసుదేవరావు కమలాకరమును రమ్మన్నాడు. ఇద్దరు గృహోన్ముఖులైనారు.

దినములు గడుస్తున్నవి. పెళ్ళి పనులతో వాసుదేవరావు గారిల్లు ఆనందనిలయమై పోయినది. ఆవరణమంతా, పాకలు పండిళ్ళు వేయించారు. రంగు కాగితాల పూలతో వివిధాలంకారాలు చేస్తున్నారు. ఆ అయిదు దినములు మంచి మంచి పాటకచేరీలు, వారికథలు, ఆవధానములు, యేర్పాటు చేసి, మేరైన వేడుకలు జరుపవలెనని వాసుదేవరావుగా రనుకొన్నారు. పేరెన్నిక గన్న కవులను చిత్రకారులను ఆహ్వానించి, సంతానించదలిచాడు. దక్షిణాది నుండి, పలురకముల వాయిద్యములు, మేళములు పిలిపించారు. సర్వము సిద్ధమైంది. మంగళవారము రాత్రి ఒకటిన్నర గంటలకు సీతా కమలాకరరావులకు, సుకీల శారాయణమూర్తులకు వివాహములు జరుగును. పెళ్ళివారు, మిక్కిలి రావలసిన వారందరు వచ్చారు.

హిందూ మతము

వాసుదేవరావు గారి బంధువులు మిత్రులు రెండువందలకు పైగా వచ్చి చేరుకొన్నారు. వీరందరికి మర్యాద మన్ననలు సక్రిమముగా జరుగుటకు తగిన యేర్పాటులు చేయబడినవి. సమయమునకు సరిగా, విధిగా, పరిణయచుహోత్సవము ప్రాతఃభింపబడినది. మంగళ వాద్యములును, పండితాశీర్వాచనములును, మిన్ను ముట్టినవి. తేజోమయమగు ఆపవిత్ర సుముహూర్తము సర్వజనానంద సంఘాయకమై, విమలహృదయుల కొక దివ్య ప్రబోధము నొసంగినది.

ఆ గ్రామము నందలి సముఖు లనేకులు వాసుదేవరావు గారి పిలుపు నామోదించి వచ్చి, తమ సంతోషమును వెలిబుచ్చిరి. ఆయిదొద్దినములు అనుకొన్న ప్రకారము చక్క నివేడుకలు భరిగినయి. ఇతర గ్రామములనుండిగూడా ప్రజలు తండ్రోపతండ్రులుగావచ్చి ఉత్సవములందు పాల్గొని ఆనందించిరి. నేత్రోత్సవదాయకములగు కళ్యాణములను జూచుట కే మానవుడు రాడు ?

పండ్రిండవ ప్రకరణము

ఈనాడు హిందూ మతము నామమాత్రావశిష్టమై యున్నది. రానురాను జాతి చైతన్య రహితమై, సన్నగిల్లిపోయినది. ఒకప్పుడు మహోన్నత గుణోన్వేతుల కాలవాలమై, - నిరతాన్నదాన శీలురకు నిలయమై, - సత్యమూర్తులకు స్థానమై, - పరుల కష్టలేశమును సహింప నొల్లని, నవనీత కోమల హృదయములకు జన్మభూమియై, - రాణించిన హిందూ దేశము, సంకుచిత దృష్టిగల స్వార్థపరులచే నిండి విషాద పూరితమై, - ప్రళయ భీకరమై - పాపభూయిష్టమై పోవుచున్నది. ఆనాడు ఏకోదర సోదరులవలె మెలగిన హిందువులు; ఈనాడు ఒకరి నొకరు ద్వేషించుకొనుచు, కోపపీడితులై, కోర్కా వేశమున కన్నుగానక, నీతి నియమాలను గంగలో కలిపి, చేయరాని దుష్కార్యములను జేసి, తమకును మతమునకును హాని కలిగించుచున్నారు. అన్యాయము న్యాయము పేరున విక్రయించబడుచున్నది. శ్రీమంతుడేదిచేసిన, నది న్యాయము. విశాల పరిజ్ఞానము నశించి. అతిధి సత్కార మడుగంటి, జాతీయ జీవిత వికాసమే రూపహీనమై పోయినప్పుడు, హిందూమత పతనముగాక మరే మున్నది? మానవులు రాక్షసులై, పరదారాపహరణమునకు, పరవిత్రాపహరణమునకు, పరువు

హిందూ మతము

లెత్తుచూ, అక్రమములకు, అసహజములకు పాల్పడుచుండ, మత మెక్కడ నిలుచును? సంఘ మెక్కడ బాగుపడును?

జీవితశోభను మరుగుపరుచుచున్న మత మెందుకు? ఎవరికి కావాలి?... సనాతనులు మతము పేరుజెప్పి, మానవసంఘమును పీల్చి వేయుచున్నారు. వా రాచరించు పనులుమాత్రమే ధర్మములనియు, మిగిలినవి అక్రమము లనియు విపరీతార్థములు కల్పించి, కఠిన నియమాలతో ప్రజా సౌకర్యాలకు భంగము కలిగించారు. సమాజమున వారికి బలమున్నదిగదాయని గర్వముతో ఆమాయకులగు ప్రజలపై తమ కఠిన శాసనములను ప్రయోగించారు. ఇష్టమువచ్చినట్లు ధర్మశాస్త్రములను తారుమారు జేసి, అనుకూల పరిస్థితు తేర్పరచుకొని, సాంప్రదాయ విరుద్ధములై - అమానుషములైన ఆచారములను బలవంతముగ ప్రవేశపెట్టారు. అర్థము లేని ఆటంకములతో మతాభివృద్ధిని అరికట్టారు. ఆదరించి పోషించు రాజులు లేనందున, మారుతల్లిచే పెంపబడు బిడ్డవలె మతము దిగబెరుగుచున్నది. ఈరాక్షస బాధలు పడలేని స్వల్ప సంఖ్యాకులు కొందరు, తమ బుద్ధిబలము నుపయోగించి, హిందూమతము నుండి ముఖ్య సూత్రములను గ్రహించుకొని, మరియొక మత మేర్పరుచుకొన్నారు. అట్లే మరి కొందరు, మరికొన్ని సూత్రముల నాధారము చేసుకొని, వేరొక మతము నేర్పరుచుకొన్నారు. హిందువులై, పూర్వాచారపరాయణుల బాధలు పడలేక కొందరు యీ సూతన మతముల నాశ్ర

యించారు. ఈ విధంగా రానురాను హిందూమతము చీలికలయినది.

ఆర్యసమాజము, బ్రహ్మసమాజము మున్నగునవి తల లెత్తినవి.

ఇప్పుడు హిందూ మతము నిర్జీవమైపోయినది. సత్యాన్వేషణ తత్పరులగు మహానీయు లేకోద్దిమందో వుంటారు గాని, అధిక సంఖ్యా కులు, నామ మాత్ర హిందువులే! సత్యము - ధర్మము - ధైర్యము - మాటలలో గోచరించు చున్నదేగాని, నిత్యనైమిత్తిక జీవితమున మృగ్యము. ఆచరించు ప్రతి పనియందును, అనుక్షణము ప్రతిఫలింప వలసిన వేదాంతము, ఉపన్యాసములలో మాత్రమే దర్శనమిచ్చు చున్నది. తన ప్రయోజనమునకు మాత్రమే హిందువుడీనాడు, సత్య మూర్తివలె నటించు చున్నాడు. తనపని ముగియువరకే ధర్మపన్నములు జెప్పుచున్నాడు. తా నొక్కడే లక్షాధికారి కావలెనని యితరులు తనతో సమానంగా వుండకూడదనీ, భగవంతుని ప్రార్థించి కొబ్బరికాయలు కొట్టుచున్నాడు. తన భార్యకు కాసులక్షేరు కావల సినప్పుడో, తన పుత్రుడు గోగపేతుడైనప్పుడో దే వా ల యమునకు వేళ్ళి పూజిస్తున్నాడు. అంతే గాని, ఆకలిగాధచే అల్లాడుతున్న నిరుపేదగాని, దాహముచే అలమటిస్తున్న చౌర్యాగృహు గాని, ఆతనికంటికగపడరు. ఇదియాహిందూమతము? హిందూమతమున యిందరు అన్నాతురులున్నారా? అనాటి నిరతాన్న దానసత్రములేమై నవి? ఎన్నికలుజరుపుకొను పోలింగు ఆసీసులుగామారినవా? దిక్కు లేని వారికుపయోగపడవలసిన ధనమంతయు ఓట్లకొరకు, అవినీతికరము లైన యితరపనులకు ఖర్చుపడుచున్నదా?

హిందూ మతము

సత్వవర్తనానుక్తి గల సుగుణసంపన్నులు కొందఱులేకపోలేదు. మతమును సంఘమును సమన్వయస్థితికి చేర్చుటకు వారు తీవ్రప్రయత్నాలు జేస్తున్నమాటనిజమే, గాని వారతిస్వల్ప సంఖ్యావలు. అందువల్ల వారికృషికి దగిన ఫలితము గనుపించుటలేదు.

సూరయ్య చదువుకొనే కాలములో యేవో, పద్యాలు వ్రాసి ప్రచురణార్థము పత్రాలకు పంపేవాడు. పత్రికాధిపతులు వాటిని ప్రచురింపక, నిరొకరించినందువల్ల, వాళ్లమీదగలిగిన కోరికముతో, తాను ఒక మాసపత్రము సాగించదలచుకొన్నాడు. అటుపిమ్మట కొంత కాలమునకు రాజకీయభైదీగా జైలుకు వెళ్లినప్పుడు అతనికి జైలులో ప్రాచ్య పాశ్చాత్యవాఙ్మయ విహారధీగులగు పలువురు పెద్దల సాంగత్యము లభించినది. అచటి వాతావరణమతనికి విజ్ఞానోదయము కలిగించి కర్మధీరునిజేసినది. అచిర కాలమున సూరయ్య స్వరూప స్వభావములే మారిపోయినవి. విద్యార్థిదశలో అతని కేర్పడిన కోర్కెలెపుడు లేవు. అతడు ప్రజాసేవజేసి తిండివితమును పునీతము గావించుకొనదలిచాడు. అధోగతి పాలగుచున్న హిందూ మతమునకు ఒలము చేకూర్చుట - ఆసహాయులై బానిసత్వమునబడియున్న అంధులనుదరించుట - ఈ రెండును అవశ్యావరణియములై, అతనికి గోచరించినవి. అతని కొరికదగు ధనవంతుల సహాయ సంపత్తి లభించినది. ఎన్నడో అనుకొన్న మాసపత్రముగాక అతడిప్పుడు “హిందూమతము” అను పేరున ఒక వారపత్రిక సాగించాడు. ఒక వందమంది ప్రచారకులు చేయజాలని పని ఒక పత్రిక చేయగలదని అతని నమ్మకము.

హిందూమతము నావరించియున్న దురాచారముల రూపుమాపి, సత్యమును, ధర్మమును, పునర్నిర్మించుట, మతమునకు సర్వతోముఖ మగు పుష్టి నొసరిగుట - ముఖ్యాశయములు. అందుల కనుగుణ్యముగ వ్యాసములు వ్రాయించుచు, అవసరమగు విగ్యా ప్రబోధమును ప్రజలకు కలిగించ వలెనని ఆతడూహించాడు. ఇందుల కొక పత్రక మాత్రమే గాక, అక్కడక్కడ సభల నేర్పాటుజేసి ఉపన్యాసములిప్పించుట, ముఖ్య పట్నములలో కొన్ని సంఘముల నేర్పాటుజేసి, నిర్మాణ కార్యక్రమమును కొన సాగించుట-ఆతను చేయదలచిన పనులు. రెండవది, ఆంధ్రుల సమస్య - ఆంధ్రదేశమునకు చాలినన్ని జాతీయ కళాకాలలు, కర్మాగారములు నెలకొల్పుట - పరాధీనులైన ఆంధ్రులకు తగిన పనులను కల్పించి, స్వేచ్ఛాయతమగు జీవితములిప్పించుట - తెలుగు మాగాణులలో చాలినన్ని ధర్మశాలలు అన్న సత్రములు, పుస్తక భాండాగారములు మున్నగునవి నిర్మించుట ఆంధ్రవీరుల జన్మనిస్సేవములు, విధిగా ప్రతి యింటను జరిపించుట వాణిజ్యాభివృద్ధికి, వ్యవసాయమును పెంపొందించుటకు, తగిన వసతులలో కేంద్రముల నేర్పరచుట - ఇలాంటి పనులెన్నియో ఆచరించుట కారెదు తలపెట్టెను.

ఇన్ని పనులొక సామాన్యమానవుడు చేయ గలుగునా? ఎందరో వ్యక్తులు, యెన్నియో యేర్లతో చేసినను తి. గని, కార్యక్రమమును నూరయ్య తన నెత్తి కెత్తుకొన్నాడు.

హిందూ మతము

అసాధ్యములని వెనుకాడక, పొరంభించి పట్టుదలతో సాగిస్తే, కొన్నాళ్ళకైనా అతనికి ప్రజల నుండి సహకారము లభింప గలదనియు, నలుగురు మిత్రులు అతనికి చేయూత నిచ్చిన, అన్ని పనులు పూర్తి కాగలవనియు, అతని నమ్మకము. అతడీ పనులలో నిమగ్నుడై యుండుటవల్ల స్తీత వివాహమునకు గూడా రాజాలక పోయెను. అప్పుడతడు చెన్నపురిలో నున్నాడు. తాను రాజాల నందులకు చింతిల్లుచూ, వాసుదేవరావుగారి షేర జాబువాశాడు.

“హిందూ మతము” బెజవాడ నుండి బయలుదేరినది. ఇప్పటికి నాలుగు సంచికలు వెలువడినవి. అప్పుడే దేశమంతటను వ్యాపించి, పత్రికలు, ప్రజలలో సంచలనముకలిగించినవి. నిరంకుశమైన ప్రతిభతో సర్వాంగ సుందరంగా ప్రతీకనడుస్తున్నది. సంపాదకుని చాకచక్యమున కనేకులు మెచ్చుకొన్నారు. నూరియ్య శ్రేయోభిలాషులు పదుగురు అతనిని కొనియాడుచు, శక్తి కొలది విరివిగా చందాదారులను జేర్పించారు. హిందూమతము దేశమునుద్ధరించుగాక? యని మధురహృదయులగు కవులు, నాయకులు దీవించారు.

ప ద మూ డ వ ప్రి క రణ ము

జగన్నాటక నూత్రధారియగు మాధవుని లీల లనంతములు. ఆతడొకని నవ్వించి, మరియొకరి నేడ్పించును. ఏడ్పించినవారిని నవ్వించియు, నవ్వించిన వారిని ఏడ్పించియు, మానవుల నాడించు చుండును. ఈ విచిత్ర సంఘర్షణమునందే. పలువురు తత్వవేత్తలు, వేదాంతులు బయలు వెడలుదురు. ఇంత జరుగు చున్నను దూరాలోచన లేని మానవులు కొందరి రహస్యాన్ని గ్రహింపజాలక, తమ శక్తి సామర్థ్యాలే, తమ యున్నత స్థితికి కారణాలని విజ్రువీగుచుంటారు. ఏదీనమున కేది సంభవించునో యెవరెరుంగుదురు? నిన్న లక్షాధికారిగా నున్నవాడు యీనాడు బిక్షాధికారి యగుట లేదా? దైవ నిర్ణయములగు కష్ట సుఖాలు స్వల్పభేదాలతో అందరికి సమానమే గాని, గుణా గుణ నిర్ణయాలు యీ కష్ట సుఖాలలోనే జరుగును. సుఖదుఃఖాలు మానవుని పరీక్షించు ఒరపిడిరాళ్ళు. మానవుడెంత ఉన్నత స్థితికి వచ్చుచుండునో. అంతవిశాల హృదయుడై, త్యాగియై, సత్యమూర్తి కావలెను. అప్పుడే ఆ మానవుడు నిర్మలానందుడై తరించును. అతని జీవితము మంగళ ప్రదమై పునీతమగును. ఎన్ని బాధలు, చీకు చింతలు మానవుని ఆవరించి కష్టపెట్టునో, అతడంత శాంతుడై, వినయుడై, సన్మార్గాను వర్తియై, సంతోష చిత్తుడు గావలెను.

హిందూ మతము

అప్పుడే అతనికి శుభోదయము కాగలదు. హిందువుల గొప్పతనమున కిది యొక నిదర్శనము. హిందువులు భోగభాగ్యాలను లక్ష్యపెట్టరు. వారికి కావలసినది ఉభయతరకమగు హృదయసౌందర్యము - తేజోమయమగు ఆత్మబలము.

కామేశ్వరరావు మొదటినుండి జాలిగుండె గలవాడె. అతడు స్నేహితులతో కలిసి మెలిసి వుంటూ, వాళ్ళ కష్టసుఖాలు తనవిగా భావించేవాడు. అత డెప్పుడు ఉత్సాహంతో విలాసంగా మాటాడు చుండేవాడు. అతనితో సంభాషించు టానందదాయకమని. అతని మిత్రులు అనుకొనే వాళ్ళు. ఇప్పుడు కామేశ్వరరావు పెద్దవాడై, వ్యాపారము జేయుచున్నప్పటికీ, బుద్ధి మారలేదు సరిగదా, అంత కంతకు యోగ్యుడై పేరు ప్రతిష్ఠల నార్జించుకొంటున్నాడు. దయా నిధియగు శైవ మతనికి తోడుపడకుండునా ?

నాగమ్మ అత్తవా రింటికి వెళ్ళి, భర్తతో కాపురముజేస్తున్నది. ఈ సంవత్సరము కామేశ్వరరావుకు వ్యాపారములో విరివిగా లాభ మొచ్చింది. నాగమ్మ వచ్చిన సంవత్సరమే కామేశ్వరరావుకు అధికంగా లాభం వచ్చుటచేత, నాగమ్మ అదృష్టవంతురాలను కొన్నాడు. కామేశ్వరరావుకు చాలినంత ధనము లభించింది. ఇతరుల సహాయము లేకుండా యిప్పు డతడు స్వయముగా వ్యాపారము చేసుకోగలడు. బెజవాడలో వుండి చేస్తే వ్యాపారము బాగా సాగుతుందని కామేశ్వరరావుకు తోచి, పెద్ద మేడ అద్దెకుతీసుకొని బెజవాడలో కాపురము పెట్టాడు, ఒక మోటారు కారు కొన్నాడు,

కావలసిన హంగు లన్ని యేర్పడినవి. వ్యా పార ము చక్కగా సాగతున్నది. నా గమ్మ తెలివితేటలతో కాపురము జేస్తున్నది. ఇంటి వ్యవహారా లన్ని ఆమె చూస్తున్నది. ఆమె జీవితాకాశమున వెన్నెలలు అలము కొన్నయి. శృంగారసాధి దేవతయై, భర్తను సంతసాంబుధి నోలలాడించుచూ, జీ వి త ము సత్యంత రమణీయంగా జేస్తున్నది. ఆమె కమనీయ ముఖారవిందాన్ని చూడకుండా కామేశ్వరరావు వుండలేక పో తు న్నా డు. దివ్య భోగా లనుభవిస్తూ, విశోదంగా కాలము గడుపుతున్నాడు.

కామేశ్వరరావు సూరయ్యను అప్పుడప్పుడు కలుస్తుంటాడు. అవసరమైనప్పుడు సూరయ్య కితను కొంత ధన సహాయముకూడా చేస్తుండేవాడు. సూరయ్య ప్రతిభా సంపన్నుడని, తగిన దోహద ముంటే మంచి స్థితికి రాగలడని, కామేశ్వరరావు నమ్మకము. సూరయ్య కార్యక్రమంలో కామేశ్వర రావు అప్పు డప్పుడు పాల్గొనేవాడు. కొన్నాళ్ళకు సూరయ్య ఆతనికి ప్రాణతుల్యుడయినాడు. ఒకనాడు నాగమ్మ “సూరయ్యకూడా మన ఇంట్లోనే వుండగూడదా, ఒక్కడికొరకు మరయొక అద్దె కొంప యెందుకు?” అని భర్తతో అన్నది. “నిజమే! మన యింటికే ఆతనినిరమ్మంటాను” అని చెప్పి, కామేశ్వరరావు ఆ సాయంకాలమే సూరయ్యను వాళ్ళింటికి పిలుచుకొని వచ్చాడు.

ఆ నెలలో బెజవాడలోని యువనీ విద్యాలయానికి కార్య నిర్వాహకవర్గపు టెన్నికలు జరిగినయి. పదిమంది మిత్రులు గలిసి,

హిందూ మతము

సూర్యుని ప్రేసి డెంటుగా యెన్నుకొన్నాడు. సూర్యుని బెజవాడలోని ప్రముఖులలో నొకడయినాడు. అతనికి మంచి పలుకుబడి, గౌరవము లభించినయి. అతడు తన పెత్తనమున యువతీ విద్యాలయమును కట్టుదిట్టములతో సాగిస్తున్నాడు. పురుషులకు స్త్రీలకు ఒకటే రకమగు విద్య పనికిరాదని అతని నమ్మకము, స్త్రీలకు ప్రత్యేకించి ఒక విద్యావిధానమును యేర్పాటుజేశాడు. అందు, లలిత కళలు ముఖ్యమైనవి. కట్టుపని, చిన్నచిన్న చేతిపనులు, యిలాంటివి ప్రవేశపెట్టాడు. కవిత్వము, సంగీతము, చిత్రలేఖనము మున్నగునవి నేర్పుటకు చక్కగా ఉత్తీరులైన స్త్రీలనే నియోగించి, పురుషులెవరు విద్యాలయమునకు రాకూడదని చెప్పాడు. సాధ్యమైనంతవరకు విద్యాలయమందలి బాలికలకు, వేషభాషలు జాతీయముగా నుండవలెనని శాసించాడు. విద్యాలయాభివృద్ధికి అవసరమగు అన్ని యేర్పాట్లుజేసి, ప్రతిపని తాను స్వయముగా చూచుకొనేవాడు. ముఖ్యమైన పండుగలకు, వార్షికోత్సవములకు అన్ని జిల్లాల నుండి గౌరవీయులగు వినుషీమణుల నాహ్వానించి, సాంఘిక, రాజకీయ, మతాచారములను గూర్చి ఉపన్యాసముల నిప్పించేవాడు. సూర్యుని విధంగా విద్యాలయాన్ని నడుపుచున్నాడు.

కొన్నాళ్ళకు సూర్యుని మరయొక ఆలోచన ఉదయించింది. బెజవాడలో ఒక అన్నసత్రము యేర్పాటు చేయవలెననుకొన్నాడు. వెంటనే ఈ సంగతి కామేశ్వరరావుతో చెప్పాడు. కామేశ్వర

రావు అందుకు సమ్మతించాడు. తానొక వెయ్యి రూపాయలు విరాళ మిస్తానన్నాడు. సూరయ్య ఆ చుట్టుప్రక్కల నున్న సంపన్నులను కొందరిని కలుసుకొని మాట్లాడాడు. వాళ్ళుగూడా, సూరయ్య మాట కాదనలేక, తలకొక వెయ్యి, రెండువేలు, శక్తి కొలది సహాయము చేస్తామన్నారు. అంతట సూరయ్య మరీ కొందరు మిత్రులను కూడా తీసుకొని కొన్నాళ్లు తిరిగి, సొమ్ము వసూలు చేశాడు. మొత్తము యాభై వేలు వసూలు కాబడినయి. మంచి దినము చూచి, సత్రము కట్టుబడి, ప్రారంభించారు. సూరయ్య జాగ్రత్తగా దగ్గరవుండి పనిచేయించాడు. రెండు మాసములలో సత్రము పూర్తిఅయింది. కట్టుబడికి పదివేలు ఖర్చు అయినయి. మిగిలిన నలభైవేలు మూలధనముగా వుంచి ఒక గుమాస్తాను, ఒక వంట మనిషిని పెట్టి, సత్రము సాగించారు. సత్రము యొక్క మంచి చెడ్డల నాలోచించుటకు, అయిదుగురు సభ్యులతో ఒక సలహా సంఘము నేర్పాటుజేశారు. ఆసంఘములో, సూరయ్య, కామేశ్వరరావు, మరీ ముగ్గురు ధనవంతులగు వర్తకులు వున్నారు. శ్రద్ధాభక్తులతో సూరయ్య తన శక్తి సామర్థ్యాలను వినియోగించి, సత్రాన్ని చక్కగా నడుపుచున్నాడు. సూరయ్య సృజ్ఞావిశేషముల కంద రాశ్చర్య పడ్డారు.

నిమ్మలమ్మ హృదయంతోను, నిష్కరాషేతుతోను, చేయ తలపెట్టిన యే కార్యము కొనసాగదు! కావ మట్టి వారి కనుకూలుచే గదా!

హిందూ మతము

ప్రతికామూలమున నూరయ్య కార్యక్రమము దేశదేశాలకు తెలిసిపోయింది. అతని కీర్తి చంద్రికలు నలుదిక్కుల వ్యాపించినాయి. బొంబాయిలోని ఆంధ్రులు అతని నాహ్వానించారు. అచ్చట ఆంధ్ర సంఘమును సక్రమముగను, సుస్థిరముగను స్థాపించుటకును తెలుగు వారి కొక అన్నిసభ్యును నిర్మించుటకు నూరయ్య బొంబాయి వెళ్ళాడు.

పదునాలుగవ ప్రకరణము

కమలాకరం చదువు పూర్తయింది. మద్రాసులోనే ప్రాక్టీసు పెట్టవలెననుకొన్నాడుగాని, నాసుదేవరావందుల కిష్టపడలేదు. టేకూరికి సమీపములో వున్న పట్టణము బెజవాడ. అందువల్ల బెజవాడలో ప్రాక్టీసు చేయుటకు నిశ్చయింపబడినది. తాత్కాలికంగా గవర్నరుపేటలో ఒక మేడ ఆడెకు తీసుకొని, కమలాకరం అతని భార్య కాపురం వుంటున్నారు. పూర్వ మధ్య నాసుదేవరావు వచ్చి చూచి, మంచి చెడ్డలు విచారించి పోతున్నాడు. కమలాకరము బెజవాడలో పెద్దమనష్యులందరితోను పరిచయ మేర్పరచుకొన్నాడు ప్రతి నిత్యము క్లిబ్బుకు వెళ్ళి టెన్నీసు ఆడుకొనేవాడు. అతడు టెన్నీసు చక్కగా ఆడగలడు. కొన్నాళ్ళ కాలానికి గొప్పగొప్ప

అధికారులతోను, ధనవంతుల తోను స్నేహమేర్పడది. అనేకులతని యొక్క సలహాలకు, చికిత్సలకు వస్తున్నాడు. అందరు డాక్టరు ప్రయత్నించి, ఆశలు వదలుకొన్న యిద్దరు ముగ్గురు రోగులకు కమలాకరము చికిత్సజేసి బ్రతికించాడు. తదాది అందరు కమలాకర మునే వైద్యానికి పిలుస్తున్నారు. అచిర కాలమున ఆతడు మంచి డాక్టరని పేరు న్నార్జించుటేగాక, ధనము కూడా సంపాదించుచున్నాడు.

ఒక పర్యాయము వాసుదేవరావు బెజవాడవచ్చి ఒక వారము రోజులున్నాడు. అప్పుడు సూర్యుని చిల్లెనికూడా తీసుకొని వచ్చి, నాగమ్మగారి యింటికి సరికించాడు. ఇప్పుడు నామ్మ యొద్దనే వుంటున్నది. కామేశ్వరరావు నామ్మవారూ అప్పుడు కమలాకరముగారి యింటికి వస్తూపోతున్నారు. సూర్యుని మేల్కొర రావునూ వాసుదేవరావు అవసరమైన సలహాల నొసరుచేవాడు. సూర్యుని వివాహము చేసుకొని వలసివచ్చి వాసుదేవరావు కామేశ్వరరావు అనేక పర్యాయములు చెప్పారు. అతను “ఇప్పుడు కాదనియు, అసలే అవసరము లేదనియు” సాష్టాధానాలు చెపుతుండేవాడు.

సూర్యుని బొంబాయి నుండి రాగానే వాసుదేవరావుగారి దర్శనము చేశాడు. అయిన సూర్యునితో వివిధ విషయాలు ముచ్చటించి, పిమ్మట సూర్యుని వెళ్ళిచేసుకొనవలసినవి చెప్పాడు. అనేక విధాల నచ్చజెప్పి, సూర్యుని సందులకు సమ్మతించజేశాడు.

హిందూ మతము

ఈ సంగతి వాసుదేవరావు కామేశ్వరరావుతో గూడా చెప్పి, ఉభయులు కలిసి మంచి సంబంధాల కొరకు చూస్తున్నారు. సాధ్యమైనంత త్వరలో సూర్య వివాహముచేయవలెనని వాళ్ళిద్దరు పూనుకొన్నారు.

ఏదో మాటసందర్భములో ఒక నాడు కామేశ్వరరావు “ఎన్నాళ్ళు యీ అద్దె కొంపలలో వుండగలము? ఒక యిల్లు కట్టుకొంటే మంచిదిగదా” అని, వాసుదేవరావు గారితో అన్నాడు. అందుకే కర్మే వ్యయములో తాను అర్థభాగము భరించుతాననిగూడ చెప్పాడు. వాసుదేవరావుగారి కీ ఆలోచన సమంజసముగా తోచింది. ఆయన కమలాకరముతో ఆలోచించాడు. తండ్రికొడుకులు, సాధకబాధకా లన్నీ మట్టాడుకొన్నారు. సరే, నంటే సరే, ననుకొని గవర్నరుపేటలో స్థలముకొన్నారు. కామేశ్వరరావుగూడ సంతోషముగా కావలసిన రూపాయి లిచ్చాడు. గృహనిర్మాణానికి పూనుకొన్నారు. రూపాయలు చేతులోవుంటే ఈరోజుల్లో యేపనిగాదు? మూడు మాసాలలో అతి విశాలమైన బంగళా తయారయింది. బంగళా చుట్టు ఆవరణములో ఒక వరుస కొబ్బరిచెట్లు వేయించి, అంతటా గులాబీ, మల్లె, చేమంతి, మున్నగు పూల మొక్కలు, అక్కడక్కడ అంటుమామిడిచెట్లు వేయించారు. అదంతా మనోహరంగా వుండి, వనలక్ష్మీ కాలవాలమై, అనందదాయకంగా వుండి. గృహప్రవేశమునకు విశేషంగా ధనము వ్యయపరిచి బీదల కన్నదానము చేశారు. ఆరమ్య హర్మ్యానికి “సీతావిలాస్” అని

నానుకరణము జేశారు. అందు ఒక భాగములో కమలాకరరావు కుటుంబమున్ను, మరియొక భాగములో కామేశ్వరరావు కుటుంబమున్ను, వేరొక భాగములో సూరయ్య అతని తల్లిన్ని కాపురము వుంటున్నారు. వాసుదేవరావు కిప్పుడు కనుల పండువుగా వున్నది. అతడు ఆ కుటుంబాల, నవలోకించి, బ్రహ్మనందమును బొందాడు. తన జీవితము తరించిన దనుకొన్నాడు. తన సంతాన మతి వైభవముగ సుఖోపేతులై, పేరు ప్రతిష్ఠల నార్జించు చున్నప్పుడు, యే తండ్రి ఆచరించెను? ఆ తండ్రికి వాంఛనీయ మింకే ముందును?

ఓకూరులో నిజగృహమును దిద్దుకొనుచు, వాసుదేవరావు భార్య యున్నది. అక్కడ గొడ్డు గోద, వుండి, పాడిపంటలతో తులతూగుచున్న సంసారము గదా? అందవల్ల ఇందిర అక్కడే వుండి మంచిచెడ్డలను చూచుకొనవలసి వచ్చినది. వాసుదేవరావు కొన్నాళ్ళు బెజవాడలోను కొన్నాళ్ళు ఓకూరులోను వుంటూ, ఆవసరముగు పనులు చూస్తున్నాడు.

ఓకూరులో వున్న మాధవయ్యగారి యిల్లు విక్రయించవలసిన దనియు, ఆ వచ్చిన సొమ్ములో కొంత తన బాకీ క్రింద తీసుకొని తనకు కొంత యివ్వవలసినదనియు, సూరయ్య వాసుదేవరావుగారిని యిదివరకే కోరినాడు. ఇప్పుడు ఆయింటికి బేరమువచ్చింది. పురాతనపు యిల్లుగనుక ఒక వెయ్యి రూపాయలే ధరవచ్చింది. సూరయ్యకు యీ విషయము తెలియజేసి, అతని యిష్టముమీదనే, ఆ యిల్లు విక్రయించి, వాసుదేవరావుగారు ఆ వెయ్యి రూపాయలు సూరయ్య

హిందూ మతము

కిచ్చాడు, సూర్యుని వాసుదేవరావుగారిని వారి బాకీ క్రింద కొంత మినహాయించికోవలసినదని చెప్పాడు. కాని వాసుదేవరావు అందులకు సమ్మతించక, సూర్యుని వివాహమున కా ధనము నినియోగపరచ వలసినదనియు, తన బాకీని గూర్చి యిప్పుడు ఆలోచించవలసిన పని లేదనియు చెప్పాడు. సూర్యుగూడా ఒక యింటివాడయితే, తన కే కొరత వుండదని వాసుదేవరావు అప్పుడప్పు డంటుండేవాడు. సూర్యుకు పిల్లనిచ్చుటకు యెవరు వెనుకాడుతారు? సూర్యుపేరు యీ నాడు అన్ని జిల్లాలలోను మారుమోగుతున్నది. అతడు బెజవాడలో చెప్పదగినవారిలా నొకడు. అంతటి ప్రతిభావంతుడులేదని ప్రజలనుకొంటున్నారు. అలాంటి సూర్యుకు యెవరు పిల్లనీయరు? బెజవాడలోనే ఒక సంపన్న గృహస్తు, తన పిల్లను సూర్యు కిస్తాననివచ్చి వాసుదేవరావుగారితో వనవిజేసుకొన్నాడు. ఒకనాడు వాసుదేవరావు, కామేశ్వరరావు యిద్దరు పెళ్లి పిల్లను చూచి వచ్చారు. పిల్ల అందంగా వుంటుంది. బాగా చదువుకొన్నది గూడాను. అన్నివిధాల బాగుందని, ఆ వారంలోనే ఒక ముహూర్తము బెట్టించి, సూర్యుకు వివాహము జేశారు. పెళ్ళికి అందరు బంధువులతో పాటు నెల్లూరు నుండి సుకీల, నారాయణమూర్తి వచ్చారు. నారాయణమూర్తి నెల్లూరుజిల్లాలో అసిస్టెంటు కలెక్టరు హోదాలో నున్నాడు. దేశ కాలపరిసీతులను ఒకటి నారాయణమూర్తికి నొకరి చేయుట, నీచముగా తోచింది. అతడు తన జీవితాన్ని అందంగాను, ఆనందంగాను, నడుపవలెనని అనుకొన్నాడు. స్వాతంత్ర్య

ములోనే ఆ రెండు యిమిడివున్నయని, బానిసల కవి అందవని గ్రహించాడు. కాసి యిప్పటివరకు యెలాగో కాలము గడిపాడు.

ఇప్పుడు బెజవాడలో సూరయ్య వివాహమునకు వచ్చిన నారాయణమూర్తికి, అతనిలో యిదివరకే అంకురించిన ఆలోచనలకు తగిన పాదు దొరికింది. అతడు కామేశ్వరరావును, కమలాకరమును సూరయ్యను చూచి, వారివలె తానుగూడ ముచ్చటగా జీవించుట మేలనుకొన్నాడు. తన ఊహ లన్ని భార్యతో చెప్పాడు. సుశీల ఆ మరునాడు, భర్త చెప్పిన సంగతు లన్ని తండ్రికి చెప్పి, ఆయన సలహాను కోరింది. వాసుదేవరావు సుశీల చెప్పిన మాటలన్ని విని వూరుకొన్నాడు, గాని యే విధమైన సమాధానము చెప్పలేదు. మానము అగ్రం గీకారమని నారాయణమూర్తి అనుకొన్నాడు. తన కిష్టములేక తండ్రి మానము వహించాడని సుశీల భావించింది.

ఆ రాత్రి నారాయణమూర్తికి నిద్దురపట్టలేదు. అతనికి మాటి మాటికి దాస్యములో వున్న దీనత్వమూ, సేచ్చలోనున్న ఆనందము అనేక రకాలుగా, గోచరించినయి. ఒక పర్యాయము మహా పురుషుల జీవితాలు కళ్ళకు కనిపించినయి. జీవితము ఊణభంగురమనీ, ఉన్న నాలుగు దినాలు స్వేచ్ఛగా తాను అనుభవిస్తూ, ఒకరి కింత నెట్టి పురుషారములు సాధించుటే గొప్ప తనమని అతనికి తోచింది. పరోపకారబుద్ధితో, సర్వము త్యజించిన మహిమాస్పద హృదయుల జీవిత మెంత రమణీయమైనదో గదా, అని అనుకొన్నాడు. ప్రేమించుటే మానవుని విధియని, అందరని ప్రేమించి ఆదరించుటలో నున్న గొప్ప

హిందూ మతము

తన మింకెందును, లేదని, అతడు భావించాడు, యెంత గొప్ప అధికారములోనున్నా, కొంత నీచత్వ మనుభవింపక తప్పదని, కొన్ని అబద్ధాలతోను, కొన్ని అక్రమాలతోను, జీవితము పాపభూయిష్టముగాక తప్పదని అతడు నిశ్చయించుకొన్నాడు. ఎన్ని విధముల విచారించినా, అతనికి బానిసత్వము యెంత త్వరలో విస్మరించితే అంత మేలనిపించింది, ఎన్నెన్నో సమస్యలు అతని ఊహ పథమున కడ్డుతగిలినయి. అన్నిటిని పరిష్కరించుకొనుచూ, తీవ్రంగా విచారనూ పడుకొన్నాడు. కొంతసేపటి కతనికి తేలియకుండానే నిద్రపట్టింది...

పదునైదవ ప్రకరణము

సూర్యు వివాహము కాగానే కరాచీ వెళ్ళి, క్రిందటికాత్రే వచ్చాడు. అతడు అన్ని రాజధానీ, ముఖ్యపట్టణాలలోను, ఆంధ్ర సంఘాలను, అన్నసత్రాలను, పుస్తక భండాగారములను నెలకొల్పుచున్నాడు. అన్ని ప్రాంతాలనుండి అతనికి ఆహ్వానాలు వస్తునయి. కరాచీలో ఒక సంఘాన్ని పెట్టించి, ఒక అన్న సత్రము నిర్మించే యేర్పాట్లుజేసి వచ్చాడు. సూర్యు తీవ్రప్రియత్నమువల్ల అన్న

దానము విరివిగా అన్ని ప్రదేశాలలోను జరుగుచున్నది. బీదలపాలిటి సూరయ్య కల్పతరువైనాడు. సూరయ్యను ప్రతి దినము వేలకొలది ప్రజలు చెప్పకొంటున్నారు. అతడనుకొన్న పనులన్ని క్రమ క్రమంగా పూర్తి జేస్తున్నాడు. సంకల్ప శుద్ధిగలిగి, నిష్ఫలాపేక్షతో జేయు కార్యము లెందుకు కొవసాగవు ?

సుశీల యెంత జెప్పినా, వినకుండా నారాయణమూర్తి, తన యుద్యోగమును వదలుకొని, బె జ వా డ వచ్చి కమలాకరంగారి యింట్లోనే వున్నాడు. “ నిర్వాపారత్వము, కాపురుషగుణము ” అనినీ. ఉద్యోగము చేయకపోయినప్పటికి, యేదో ఒక వ్యాపార మయినా చేయవలసినదని, నారాయణమూర్తికి వాసుదేవరావు గారు సలహా నిచ్చారు. “ ఇంకొక వ్యాపార మెందుకు ? నా వ్యాపారము లోనే భాగమిస్తాను ” అని అన్నాడు కామేశ్వరరావు - అందుకు అందరు ‘ సరే ’ నన్నారు. అప్పటినుండి నారాయణమూర్తి, పని వున్నప్పుడు వ్యాపారము జూచుకొంటూ, పని లేనప్పుడు సూరయ్య వెంట దిరుగుచున్నాడు. సూరయ్య అ త ని ని తన వెంట సభలకు తీసుకొని వెళ్ళుచుండేవాడు. “ హిందూ మతము ” నకు సంబంధించిన పనులను చూస్తుండేమని నారాయణమూర్తికి సూరయ్య చెప్పాడు. కొన్నాళ్ళా విధంగా, సూరయ్య అతనికి ప్రతీకను నడుపు విధానము, ఇతర సంస్థలకు చేయవలసిన పనులు, మున్నగునవి నేర్పాడు. అన్ని పనులు యిప్పుడు ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో

హిందూ మతము

జరుగుచున్నవి. “హిందూ మతము” దేశమంతటా వ్యాపించి, మంచి పేరు సంపాదించింది.

ఆనాడు ఆదివారమగుటవల్ల అందరు విశ్రాంతి తీసుకొనుచున్నారు. సాయం కాలము విడు గంటలు కావచ్చినది. “సీతావిలాస్” నందలి ఆవరణములో పచ్చిగడ్డిమీద, జీతగాడువచ్చి రత్నకంబళ్ళు పరిచాడు. ఆప్పుడే పలహారములు జేసి, అందరువచ్చి రత్నకంబళ్ళ మీద కూర్చొన్నారు. వాసుదేవరావు, కమలాకరరావు ఒక చోట కూర్చొన్నారు. వారికెదురుగా సూరయ్య, నారాయణమూర్తి, కామేశ్వరరావులు ఒక పంక్తిగా కూర్చొన్నారు. వారికి సమీపములో మెత్తటి చాపలమీద సీత, సుశీల, నాగమ్మ కూర్చొన్నారు. సుశీల సీతకు జడవేస్తున్నది, నాగమ్మ మల్లెఘాలు డండలు కట్టుచున్నది. మలయపవనుడు నాగమ్మ ముంగురులతో దోబూచులాడుచున్నాడు. ఆ, ఆవరణములో పెరుగుచున్న పిల్లికూనలు రెండు, సీతమ్మ కాళ్ళ ద్వార ఉల్లాసంగా అడుక్కొంటున్నాయి. అందరు సుఖోప విఘ్నాలే, యిష్టాగోష్ఠి సలుపుచున్నారు.

యువతీ విద్యాలయము, క్రిందట సంవత్సరమున కంటే, ఈ సంవత్సరము సూరయ్య పరిపాలనలో చాలా బాగున్నదనీ, స్త్రీల కుచితమగు విద్య నేర్పబడుచున్నదనీ, నృత్య, క్రీడాని వినోదములు చక్కగా నేర్పుచున్నారనీ, ఈ మాటలు తాను అక్కడక్కడ ప్రజలు చెప్పుకొనుచుండగా విన్నాననీ, వాసుదేవరావు అన్నాడు.

“జైన” విద్యాలయములోని బాలికలు, శారీరకంగాను, మానసికంగాను, చాలా అభివృద్ధికి వచ్చారు.” అని నారాయణ మూర్తి అన్నాడు.

అన్నసత్రాలను గూర్చి, కొంతసేపు కనులాకరము మాట్లాడాడు.

అటుపిమ్మట కామేశ్వరరావు వ్యాపారాన్ని గూర్చి తక్కిన వాళ్ళందరూ మాట్లాడారు.

ఈ మాటలన్ని నెలకున్న నీతి “మీలోమీరు చాలా బాగా పొగడు కొంటున్నారు. ఇది అన్నిటికంటే బాగున్నది,” అని అన్నది. అందరూ నవ్వు కొన్నారు.

అందుల నీ తిగతులను గూర్చి సూరయ్య చెప్పటం ప్రారంభించాడు. “నేటి ఆంధ్రులకు, ఆంధ్రులను చెప్పుకొనదగిన చిహ్నము లేకయు లేవు. ఆంధ్రులు నిలువ నీడకూడా లేకుండా వున్నారు. వీరికి ఆంధ్రమే కరువైపోయింది. తెలుగువానికి కావలసినన్ని పత్రాకలు, గ్రంథమాలలు లేవు. తెలుగు వెలుగుల నెత్తి చూపగల సంచిక లేనోని కావలసి యున్నవి. ఆంధ్రుల కళాభివృద్ధిని వెంపొందించుటకు, వారి వ్యాపార వ్యవసాయముల సుబ్బిడి గావించి, సిరిసంపదలతోను, పొడిపంటలలోను తులతూగునట్లు చేయుటకు తగిన ఆవకాశాలు కల్పించాలి. ఆంధ్రులకు ఆవసరమగు అన్ని సామానులు, ఆంధ్రదేశములోనే తయారు కావాలి. తెలుగు వారొకరిపై ఆధారపడి బ్రతుకరాదు. తెలుగునాడు తేనెవంతమైనదని

హిందూ మతము

ఆంధ్రులు బలపరాక్రమ సంపన్నులనీ, విజ్ఞానవేత్తలనీ, మరియు పర్యాయ మితరులకు చాటించాలి..." అని చెప్పుచున్నాడు.

నీ రిట్లు సంభాషించుకొనుచుండగా, తలవని తలంపుగా, ముప్పేట అగ్రహారము నుండి, రామయ్యగారు వచ్చి, "సీతావిలాస్" ఆవరణములో ప్రవేశించాడు. ఆయననుచూడగనే వాసుదేవరావు గారు గుర్తుపట్టి, లేచివెళ్ళి, గాఢాలింగనము గావించుకొని, తీసుకొని వచ్చి సగౌరవంగా, ఉచితాసన మిచ్చాడు. అటుపిమ్మట రామయ్యను, సూరయ్య, నీలమ్మ, నాగమ్మ వరుసగా పోల్చుకొన్నారు. సీత వెంటనే లేచి లోని కేగింది. వాసుదేవరావు రామయ్యను పలుకరిస్తూ క్షేమసమాచారాలు అడిగాడు. ఆయన, అన్నింటికీ తల వూపాడుగాని, మాట్లాడలేదు. రామయ్యకు నోట మాట రాలేదు. ఎందువల్లనో తడబడి బడుచున్నాడు. శరీరమంతా ముద్బుమటలు బోసింది. కమలాకరము వంకా, సూరయ్య వంకా, తేరి పారజూచాడు. తుట్టతుదకు లెప్పరిల్లి "వాసుదేవరావుగారూ ! మీరు మహానుభావులు - మీ వంటివారు నూటికిద రుంటే హిందువుల కీ గతి పట్టదు. మీరు చేయించిన పనులు దేవతలుకూడా మెచ్చుకొన్నారు. మీలా ప్రజ్వరిల్లుచున్న త్యాగశక్తి, మిమ్ములను తపస్సంపన్నులను చేసినది. ఏనాడో పెంటదిబ్బలో పడిపోవలసిన నా కోడలును,..... కాదు, కాదు..... నీలమ్మను లక్ష్మీసమాను రాలినిగ జేసినారు....." అని అంటున్నాడు. ఆయన కనుల వెంట

అనందాశ్రువులు జలజల రాలినయి. వాసుదేవరావు ఆయనలోగలిగిన మార్పున కాశ్చర్యపడ్డాడు.

“ఇంత స్వల్పకాలములో యెంత చిత్రమయిన మార్పు? రామయ్య నిజంగా రామయ్య యేనా? ఆ మాటలు అన్నది రామయ్య యేనా?” అని అనుకొన్నాడు వాసుదేవరావు. రామయ్య మళ్ళీ ప్రారంభించాడు, “కమలాకరము వంటి కొడుకు, సుశీలవంటి కూతురు, నీతెవంటి కోడలు, నారాయణమూర్తి వంటి అల్లుడు లభించుటకు మీ రే పూజలచేశారో? ఇలాంటి కుటుంబాలు అంధ్రదేశములో నాలుగుంటే అంధ్రులు విజయ ధ్వజము నెత్తరా? నూరయ్య వంటి ధీవికాలురను, నారాయణమూర్తి వంటి ప్రతిభావంతులను గన్న అంధ్రమాత కింకే లోపముండును?.....” అని అనందాతి రేకమున యేమేమో అంటున్నాడు.

ఇంతలో వాసుదేవరావు “ఎంతకాలమైంది మమ్ములను జూచి?” అన్నాడు,

“ఔను! ఇటీవల మీదర్శనమే లభించలేదు. మీచరిత్రంతా విన్నాను. ఆన్న సత్రము, యువతీ విద్యాలయము, మున్నగు వాటిని గూర్చి గూడా తెలుసుకొన్నాను. “హిందూమతము” చూస్తున్నాను. ఇన్నింటికి మూలకందము మీరేనని నానమ్మకము. నా సంతోషాన్ని ఆపుకొనలేక, తమకు మనవి చేసుకొనదలచివచ్చాను. నాఆస్తి అంతా నీతమ్ముకు కమలాకరమునకు స్వాధీన పరచినట్లు వ్రాయించాను. ఆ ఆస్తిని వారు వారి యింక మువచ్చిన ధర్మకార్యమునకు వినియోగ

హిందూ మతము

పరచవచ్చును. ఒక్క పర్యాయము సీతమ్మను, కమలాకరమును చూచి పోవలెనని నా ఆభిలాష. ఆ దివ్యమంగళ స్వరూపములను జూచుటకు ఆవకాశమున్నదా?" అన్నాడు రామయ్య.

“అభ్యంతరములేదు - సీతా! ఇలారా!” అని వాసుదేవరావు పిలిచి, కమలాకరమును, “లేచి నమస్కరించమని” కళ్ళతో తెలియ జేశాడు. సీతమ్మ అడుగులు తడబడచు వచ్చింది. కమలాకరములేచి, సీతను పిలుచుకొని, ఉభయులు రామయ్యకు నమస్కరించారు. రామయ్య మనసార దీక్షించాడు. అతని హృదయములో దివ్యరాగ ముద్దయించింది. అప్పుడే వర్ష పు తుంపురులు పడ్డాయి.

రామయ్యగారి ధనముతో కమలాకరము, ఒక జాతీయ కళాశాలను నిర్మించి, “ఆంధ్రులు” అని ఒక పత్రికను కూడా సాగించాడు. రామయ్య యివన్నీ కళ్ళపండువుగా చూచి, సంతుష్టిచి, విద్యమనసుతో మరియొక పర్యాయము దీక్షించాడు.

జై! ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు జై!!”

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA124B152
పుస్తకం పేరు	హిందూమతము
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	No
వెనుక అట్ట	No
మొత్తం పేజీలు	111
పెద్ద సైజు పేజీలు	No
భాగ పేజీలు	No
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Rehans
పేజీలు విడదీసినది	Ravi Shankar
స్కాన్ చేసినది	P. V. Lakshmi
పరీక్ష చేసినది	THASIN
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good